

၏မြောက်ပိုင်းတွင် အစွလာမ်ဘာသာထွန်းကားလျက်ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထိုစဉ်ကာလများက လမ်းပန်းဆက်သွယ်သွားလာရမှုခက်ခဲသောကြောင့် ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အဆက်အသွယ်နည်းပါးသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်သည် ရခိုင်မြို့မတောင်တန်းကြီးနှင့်ထူထပ်နက်ရှိုင်းသော မုတ်သုန်သစ်တောများ များပြားလှသည့် မြစ်၊ နေ့င်းအင်းအိုင်အတားအဆီးများကြောင့် မြန်မာပြည်နှင့်အဆက်အသွယ်မရှိပါ။ ပြို့ပြနိုင်ငံအဖြစ် သီးခြားဖြစ်တည်နေပါသည်။ အိန္ဒိယတိုက်ငယ်အရှေ့တောင်ပိုင်းနှင့်ထိစပ်နေပါသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိပွန်တို့၏ ရာမညဌာနီတွင် မွန်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအခြေချနေထိုင်လျက်ရှိကြသကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းတွင်လည်း ဝေသာလမြောက်ဦးခေတ်၊ အစွလာမ်ဘာသာယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြသော ဘုရင်များနှင့်ရခိုင်ပြည်စည်ပင်တိုးတက်လျက်ရှိနေကြောင်း သမိုင်းအတော်အတား သက်သေသဘာဝကျော်ရှိပါသည်။

ထိုအခိုက်ကာလများကတည်းက အစွလာမ်ဘာသာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်လျက် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အခြေချနေထိုင်ကြသူများရှိကြပါသည်။ ရာဇဝင်၊ သမိုင်းပညာပညာရှင်အသီးသီးက အစွလာမ်ဘာသာကို ရခိုင်(မြို့မတောင်)လူမျိုးရှေးကြောင်း ရေးသားထားကြပါသည်။ အစွလာမ်ဘာသာသည် မင်း-စုအစောတည်းကပင် ရခိုင်ပြည်ကို ရောက်ရှိပျံ့နှံ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းက သက်သေခံနေပါသည်။ ယနေ့တိုင် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် အစွလာမ်ဘာသာကိုးကွယ်သူတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၊ ရင်းတို့အဆိုအရ ရိုဟင်ဂျာခေါ် ရခိုင်ပွတ်မလင်များသည် လက်ယာလုပ်ငန်း၊ တံငါ ယဉ်ကျေးငါးဖမ်းခြင်းလုပ်ငန်းဖြင့် ရိုးသားစွာအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြု နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၊ နယ်စပ်တစ်တချက်စီတွင် တိုင်းရင်းသားအသီးသီး နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။ ယနေ့တိုင်ပင်ပြည်တွင်းတွင်ရောပြည်ပတွင်ပါ ဆက်ဆံရေးများ ကမကမပျက်တိုးတက်လာခြင်းနှင့်အတူ လူမျိုးစုချင်းသွေးနှောမှုများ၊ ဘာသာရေးယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုများလည်း ပျံ့နှံ့လာကြပါသည်။ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြရာဘာသာများဖြစ်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ အစ္စလာမ်ဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာတရားများ ဖွင့်ပေါ်ပိတ်တည်းက ကမ္ဘာပေါ်တွင် မြန်မာ့ပြေပေါ်တွင်လူမျိုးစုများအခြေချနေထိုင်လျက်ရှိပြီးဖြစ်သည်။

ဤဘာသာယူဝါဒအသီးသီးသည် မိမိတို့အယုံအကြည်အရရှိသော အိမ်ထောင်နှင့်

များမှစတင်ကာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများသို့ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်တွင်းဖြစ်ဘာသာမရှိပါ။ မြန်မာ့မြေပေါ်တွင် နှစ်ကာလကြာမြင့်စွာကတည်းက အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသူများအချင်းချင်း ဘာသာရေးကြောင့် သွေးကွဲကြရပါမည်လား။ ဘာသာရေးယုံကြည်ချက်မတူညီရုံမျှဖြင့် အချင်းချင်းရင်းနှီးစွာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှုကိုပျက်ယွင်းစေပါမည်လား။ ကိုယ့်နိုင်ငံသားအချင်းချင်း နှိမ်ချ၊ အနိုင်ကျင့်ကြမည်လား။ လက်ရှိကမ္ဘာတွင် ဘာသာရေးအစွန်းရောက်ဝါဒီများကြောင့် အညက်ပေါင်းများစွာ သေကြေကြသည်။ လူ့ဦးနှောက်အပိုများ ပျက်စီးလာသည်။ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု ဘာသာတရားကအဓိကလား။ လူ့အဖွဲ့အစည်းငြိမ်းချမ်းသာယာတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးသည်အဓိကလား။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်ပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် အာဖရိကတိုက်၊ ဆွဒန်နိုင်ငံ၊ ဒါဖောဒေသတွင်လည်းကောင်း၊ ကင်ညာနိုင်ငံ၊ ရဝမ်ဒါနိုင်ငံ၊ အီရတ်၊ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံများတွင်လည်းကောင်း၊ ယိုင်းနိုင်ငံတော်ပိုင်းတွင်လည်း ဘာသာရေး၊ လူ့မျိုးရေးအစွန်းရောက်အတွေးအခေါ်သမားများကြောင့် လူ့အသက်ပေါင်းများစွာသေကြေဆုံးရှုံးကြသည်ကို သိမြင်ခံစားနိုင်ပါသည်။ အပြားသာစကများ ဖွာရှိပါသည်။

ဘာသာအယူဝါဒ ဟူသောအရာသည် လူလူချင်းနိမ့်ချွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ အနိုင်အထက်ပြုခြင်းကို အားပေးပါ။ လူတို့၏ ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းမွန်ရေးကိုသာ အလေးထား ညွှန်ကြားဆုံးမထားပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ လူ့ဘောင်ဘဝတိုးတက်စည်ပင်ရေးအတွက်၊ ဉာဏ်ရည်ထက်မြက်ထူးချွန်မြင့်မားသူ လူသားများက ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြပါသည်။ နေ့စဉ်အဖွဲ့အစည်း၊ ရေအားလျှပ်စစ်၊ အပူဖြူစွမ်းအင်တို့ကို လူတို့က ထုတ်ဖော်တီထွင်ပြီး လူ့ဘောင်ဘာသာရေးကို မောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ယာဉ်၊ စက်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို တီထွင်ခဲ့ကြပါသည်။ မည်သည့်ဘာသာ၊ မည်သည့်လူမျိုးအတွက်ဟူသော ဆန္ဒစွဲဖြင့်တီထွင်ခဲ့ကြသည်မဟုတ်ပါ။ လူသားအားလုံး၏ အကျိုးအတွက်ဟူသော စေတနာနှင့်အောင်ရွက်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လူ့ယဉ်ကျေးမှု လွန်စွာတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးနေပြီဖြစ်သော အနောက်တောင်တွင် ဘာသာရေး၊ လူ့မျိုးရေးအမြင်ကျဉ်းသော အယူအဆအတွေးအခေါ်များကို ဘေးဖယ်ထားရပါမည်။ သမိုင်းဖြစ်ရပ်များမှ သင်ခန်းစာယူကာ၊ ဉာဏ်ကျင့်ဖြင့်သူ့ မြန်မာပြည်အား ပျက်သည့်ဘာသာဝင်၊ မည်သည့်လူမျိုးကိုမဆို ကိုင်းပြားဖွဲ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် မောင်ရွက်ရန် ပြုပါ။ မျိုးစုံကိုင်ပေးလျှင်ပေးသကဲ့သို့ အဖွဲ့စိတ်ပေးချွတ်ဖြုတ်ဖြုတ်ပါသည်။ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် လူကသာအဓိကစွမ်းအားပေးနိုင်ပါသည်။ ဘာသာရေးမည်သောမည်ဖြစ်ပါ

သည်။

ပြည်သူလူထုအပေါ် ခေါင်းပုံဖြတ်သတ္တုဇောက်နေသူများက ဝေဖန်ဆဲဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများမှ စက်မှုပစ္စည်းနှင့် စက်မှုလူမျိုးတူ၍ မရှိသကဲ့သို့ အဓိကဘာသာအယူဝါဒလည်းမရှိပါ။ အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ ဝိယက်နမ်၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ မြန်မာ စသည့်နိုင်ငံများမှ ဆရာဝန်၊ အင်ဂျင်နီယာ၊ စီးပွားရေးပညာရှင်များကိုခေါ်ယူအလုပ်အကိုင်ပေးကာ နိုင်ငံ၏စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍအသီးသီးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ဘာသာအယူဝါဒပေါင်းစုံရှိပါသည်။ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ကို နိုင်ငံတိုးတက်ရေးအတွက် မှန်ကန်စွာသုံးနေသည်။ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ကို အဓိကထားကြောင်းတွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဘာသာရေးအဓိကမဟုတ်ပါ။ ဘာသာ၊ လူမျိုး၊ ကျား-မ မခွဲခြားပဲ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ကို ပျန်ကန်စွာအသုံးပြုလာ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်ဟု အတုယူဘွယ်ရာဖြစ်ပါသည်။

ဤမှာစုစုပေါင်း လူမျိုး၊ ဘာသာခွဲခြားခြင်း၊ ဘာသာမတူသူများကိုနှိမ်ချခြင်း၊ အနိုင်ကျင့်ခြင်း၊ လူသားအရင်းအမြစ်အရင်းအမြစ်တရားနည်းပါးခြင်းတို့ကို ဆင်ခြင်နိုင်ရန် ရည်သန်ပါသည်။ မြန်မာပြည်အလှူအတန်းရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှတစ်ဆင့် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ အစွလမ်းဘာသာရောက်ရှိလာခြင်း၊ အစွလမ်းဘာသာသည် နိုင်ငံခြားဘာသာဖြစ်သော်လည်း ကိုးကွယ်ယုံကြည်သူများမှာ မြန်မာတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသည်ကို နားလည်စေလိုပါသည်။ အစွလမ်းဘာသာသည် အာရှတိုင်းပြည်မှ အစပြုခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အိန္ဒိယပြည်မှအစပြုခဲ့သည် ဆိုသည်ကိုအတွေးကြည်တက်စားရှင်ပါသည်။ ကျွန်းမြောင်းသောအတွေးအမြင်များကိုလွင်ပြယ်စေလိုပါသည်။ ၁၈၂၅ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်ကိုမြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ နယ်ချဲ့ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသည်။ နောက်ပိုင်းမှစ၍ လွတ်လပ်ရေးရသည်ထိ မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်းလုံးမှ ရှိနေပေမူ၊ ကျေးဇူးတင် - အစွလမ်းဘာသာကို ကွယ်ယုံကြည်ကြသူများ၊ လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲများ၌ အင်အားစုတို့၏အစွမ်းအားကို အသက်၊ ခွေး၊ ခွေး စတေးကာပါဝင် ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည့် သမိုင်းသက်သေပိုင်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့အတွက် အင်္ဂလိပ်၊ ဗူးကြီး၊ ကိုကျွန်း၊ လိမ္မော်၊ သတ္တဝါကျွန်း၊ ထန်းကျွန်း၊ ကံဘာကျွန်း၊ သီးသောကျွန်း၊ မုန်တော်၊ ပြင်ပြင်အင်း၊ ဝပြေး၊ ဘားကျွန်း၊ ဆားကိုင်

စသည်ကျေးဇူးများမှ မြင်းစီးစစ်သည်တော်များနှင့်ဖွဲ့စည်းထားသော နေမျိုးဂုဏ်ရတနာ
 ဦးစီးသည် ရွေးလက်ကတပ်သည် လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲ၊ ဝန်ဖြူတိုက်ပွဲတွင် စစ်သင်္ကြံ
 မဟာဗျလနှင့်အတူ ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည် သမိုင်းသက်သေရှိပါသည်။ လွတ်လပ်ရေး
 ရပြီးနောက်၊ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှု အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းရေးတိုက်ပွဲများတွင်လည်း
 တိုင်းရင်းသားအစွလမ်းဘာသာဝင်များ သစ္စာရှိစွာတိုင်းပြည်တာဝန်ကို ထမ်းရွက်ခဲ့
 ကြသည်။ ယခုတိုင်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရွက်နေဆဲရှိပါသေးသည်။ သည်မြေမှာမွေး၊
 သည်မြေမှရောက်သောကံ၊ သည်မြေပေါ်မှာ ဘိုး၊ ဘေး၊ ဘီ၊ ဘင်အစဉ်တစိုက် အခြေချ
 နေထိုင်လာခဲ့ကြသူများကို ဘာသာရေးအရ မိမိခွဲခြားစေလိုသော ၊ ဉာဏ်ရည်မြင့်သူ၊
 ထူးချွန်ထက်မြက်သူတိုင်းကို ဘာသာရေးအစွဲဘေးဖယ်ထားကာ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်
 လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ကို မှန်ကန်စွာအသုံးပြုနိုင်ရေးဟူသော ဆန္ဒ၊ ရည်ရွယ်ချက်၊
 စေတနာထားရှိပါသည်။ ဘဝ၏မှတ်တမ်းတခုအဖြစ်လည်း စိတ်ဝယ်ရည်ရွယ် ဆန္ဒ
 ထားမိပါသည်။ အဆင်မပြေချောမွေ့မှုမရှိသော အားနည်းချက်၊ ချို့ယွင်းချက်များ
 ရှိပါက ခွင့်လှယ်ပါရန် တောင်းပန်အပ်ပါသည်။

ပေတ္တာများဖြင့်

ကျော်သန်း(ဝက်စိုး)
 B.A(Philosophy),R.L
 ၂၀၀၈ခု ဖေဖော်ဝါရီလ

နိဒါန်း

ကမ္ဘာသမိုင်းအဆိုအရ လူသားမျိုးနွယ်စုများမှာ-

- (၁) မွန်ဂိုလို့က်အုပ်စု
- (၂) ကော့ကေးဒိုက်အုပ်စု
- (၃) ယူရိုပိုက်အုပ်စု နှင့်
- (၄) နီးဂရိုက်အုပ်စု အရှေ့ ၄ စုရှိပါသည်။

ရှေးက မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့ပြောက်ဒေသမှ မွန်ဂိုလို့က်-လူသားမျိုးနွယ်စုနှင့် မွန်ခမာ၊ တိဘက်တိုဘားမင်းနှင့် မိုင်းတရုတ်များ ပင်ရောက်လာခဲ့ကြပြီး ရေကြည်ရာ မြက်နုရာဒေသများတွင် အပြေးရှောင်ထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အခြေချ နေထိုင်လာကြသူများမှာ “ အာရိယန် ” လူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။ အချိန်ကာလကြာပြန် လာသည်နှင့်အမျှ လူမျိုးနွယ်စုများအမျိုးမျိုး သွေးစားလာကြပြီး လူသားမျိုးနွယ်စု သစ်များပေါ်လာသည်။ သမိုင်းအရပြောင်းလဲလာသည်နှင့်အတူ အာရိယန်နွယ်စုများ ရခိုင်နှင့်ရိုဟင်ဂျာတို့ ဘင်းသက်ပေါက်ဖွားလာကြသည်။ အချင်းချင်းလက်ထပ်လာကြ သည်မှဒေသအနွယ်များ ပေါက်ဖွားလာသည်။

တရားမျှတခြင်း၊ မှန်ကန်ခြင်း၊ ကောင်းပြတ်ခြင်း၊ လုံခြုံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အကြားအပြင်ပတ်ဝန်းကျင်အကျိုးအကျက် လူတိုင်းအားပြင်းပြကြပါသည်။ ခိုင်ပြတ်သော သော လုံခြုံရေးနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဒကာဒကာရ၊ ပရိယတ္တိ၊ လူမျိုးရေး၊ စီးပွားရေး၊ ခိုင်ခံ့ရေးအပေါ် အခြေခံပြီး တည်တောက်ခိုင်ပါ။ အပြန်အလှန်လေးစားမှု၊ နားလည်မှု နှင့်ပေက္ခာထားမှုတို့ဖြင့် အခြေခံပါသည်။

လုံခြုံရေးအချမ်းသာ အရေးပျောက်ပျက် ခြိမ်းခြောက်သော လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရာတွင် လူငယ်၊ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားသည် အလွန် အရေးကြီးပါသည်။ ဟေပေတတ်ခြင်း၊ ဘင်ခြင်တုံတရားကင်းမဲ့ခြင်း၊ ကျန်းမာရေး မကောင်းခြင်း၊ ဆင်းရဲအောက်မာန်းကျခြင်းသည် ဂုဏ်သိက္ခာမရှိနိုင်ပါ။

၁၂ရာစုတွင် “ ကမ္ဘာ့ဘုံလူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုတည်းကောင်းရာ ” အတွက် အလွန် အရေးကြီး ဝန်ထံ (Dante Alighier) ၏ စာအုပ်ကို ရေးသားခဲ့သည်။ ဒီဂရီတီအယ်လ်ဒီအယ်

ကြောင့် ထိုစဉ်က ကျွန်ုပ်တို့ ခရစ်ယာန်နှင့် မွတ်စလင်တို့အကြား ငြိမ်းချမ်းစွာအတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးကို ကျင့်သုံးခဲ့ကြကြောင်းတွေ့ရသည်။ လူမျိုးရေးအရ အသာစီးရယူလိုမည် မှားယွင်းသော အယူအဆဖြစ်ပါသည်။ လူလူချင်းဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခြင်း၊ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း၊ နှိမ်ချခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။ အကျိုးရလဒ်အနေဖြင့် ဒုက္ခသည်များသာ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးအရ အသာစီးရယူလိုမည် မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအတော်များများတွင် နည်းလမ်းအဖုံဖုံ၊ ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ပြင် နိုင်ပါသည်။ စာနာပုဂ္ဂိုလ်ကင်းမဲ့သော၊ နှလုံးသားသည် လူသားတို့အား ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်စေပြီး ငရဲဘုံသို့ရောက်စေပါသည်။ ဆင်ခြင်တုံတရားကင်းမဲ့ခြင်းဟု ယူဆရပါမည်။

အောင်မြင်သော အုပ်စု သူမင်းများအတွက် ဂရိတွေ့ခေါ်ရှင် အရစ္စတိုတယ်လ် ကစည်းဖျဉ်း ၃ ခုအမှတ်ပေးထားပါသည်။

- (၁) တစ်ဦးကတည်းက ဦးစီးမှုရှိသည့် စိတ်ကို ရိုက်ချိုးပစ်ပါ။
- (၂) သဘာဝအတိုင်း လေ့လာပါ။
- (၃) တစ်ဦးကတည်းက ဦးစီးမှုမရှိဘဲ မကြံစည်ပါနှင့် ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

အထက်ပါအတိုင်းကျင့်ကြံပါက တစ်ဦးကိုတစ်ဦး အပြန်အလှန်ရိုသေ ကိုင်းနှိုင်းမှုအလိုလိုရှိလာကြမည်ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၄ခုနှစ်တွင်ထုတ်ဝေခဲ့သော "Animal Farm" စာအုပ်ကိုးရာသားသူ (George Orwell) က နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ပြည်သူတို့၏ အပူပိုင်းသန့်ရှင်းရေးကို အစိုးရကိုင်ကွပ်ကဲမှုဖြင့် ဟုဆိုထားသည်။ ဝေဖန်ရေး ကိုယ်စားပြုခြင်း၊ နှိမ်ချခြင်း၊ သာကင်းမောင်ချခြင်း၊ အပူပိုင်းတရားနှင့် မေတ္တာ တရားကို ဖျက်တုတ်ပျက်အောင်လုပ်ခြင်း ဆိုထားသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဒီမိုကရေစီမွတ်စလင်တို့သည် နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ရခိုင်-ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်သမိုင်းကို မရှိဟု ဖျက်ပစ်ဖို့တိုက်ပြေးခြင်းဖြစ်ရန်ပါ။ သမိုင်းအထောက်အထားများ ယနေ့တိုင်ရှိပါသည်။ ရခိုင်သမိုင်းအစဉ်အဆက် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးကို အတုလက်တွဲနေထိုင်လုပ်ကိုင်လာကြပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာကလွန်ခဲ့ပြီး ရခိုင်လူမျိုးများအကြား ဝါဒဖြန့်သပ်လျှို့သွေးခဲ့ခြင်း

နှစ်သက်ကြသည်။ ၁၇ ရာစုတွင် နန်းတက်သော ရခိုင်ဘုရင်အများစုသည် ဘင်္ဂလီ
စကားကို ကျွမ်းကျင်ကြသည်။ ၁၇ ရာစုသည် ရခိုင်ပြည်တွင် ဘင်္ဂလီစာပေ၊ ဘာသာ
စကား အတွန်းကားဆုံးခေတ်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်ဘုရင်များသည် သူတို့၏
ဘွဲ့အမည်၊ ဗွတ်စလင်အမည်များရှေ့မှ သီရိသုဓမ္မ၊ စန္ဒသုဓမ္မကဲ့သို့သော ဘွဲ့အမည်
များကိုလည်း သတ်မှတ်ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ဤစာတမ်းပြုစုသူ အနေဖြင့် အစွလာမ်ဘာသာသည် မြန်မာပြည်၏ ရခိုင်
ပြည်နယ်တွင် ရှေးရာစုနှစ်များစွာကပင် ယုံကြည်ကိုးကွယ်လာကြောင်း၊ ရခိုင်ပြည်နယ်
မြောက်ပိုင်း ဘူးသီးတောင်၊ ဟောင်တော၊ ရသေ့တောင်မြို့နယ်များသည် ရှေးယခင်
ကတည်းက အစွလာမ်ဘာသာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်လာကြောင်း သမိုင်းဆိုင်ရာ
အချက်အလက်၊ အထောက်အထားတို့ဖြင့် စိတ်ထားရှိသားစွာတင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။
ရီဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် မြန်မာပြည်အနောက်ဘက်ပိုင်းမှ တိုင်းရင်းသားများ
ဖြစ်ကြသည်ကို သိစေလိုပါသည်။ အဖိုးသောစာရေးဆရာတို့သည် ရီဟင်ဂျာမွတ်စလင်
တို့နှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်စုံသော အသိပညာနှင့် ရှာဖွေဖော်ထုတ်မှုမရှိခြင်း၊ နောက်ခံ
သမိုင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကိုလည်း ပြည်စုံစွာလေ့လာသုတေသန ပြုထားခြင်း
မရှိကြပါ။ လုံလောက်သော အဟောက်အထားရှိပါလျက် သမိုင်းကိုဖျောက်ပစ်လိုကြ
သည်။ ဤစာတမ်းသည် ရခိုင်ပြည် ရီဟင်ဂျာမွတ်စလင်များနှင့်ပတ်သက်၍
အမှန်တရားကို ရှာဖွေတင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်း၏ အမှန်တရားအကြောင်း
ရှင်းရာများကိုလည်း နားလည်မှုလွှဲများနေခြင်းများ လွင့်ပြယ်သွားမည်ဟု မျှော်လင့်
ပါသည်။

နှစ်ကာလရှည်လျားစွာ မြန်မာပြည်အနောက်ဖျား ရခိုင်မြောက်ပိုင်းတွင်
ပွေးဖူးကြီးပြင်းလာကြသော သမိုင်းအစဉ်အလာရှိသော ရခိုင်ရီဟင်ဂျာတိုင်းရင်းသား
မွတ်စလင်များအား သမိုင်းစာဖျက်အာဖျောက်ဖျက်ပစ်၍ မရနိုင်ပါ။ သမိုင်းဆိုင်ရာ
အလေ့အကျင့်အစားနေရာများ၊ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ အထိမ်းအမှတ်နေရာများကို
ဖျောက်ဖျက်ပစ်ဖို့ကောင်းပါ။ ရခိုင်ပြည်နယ်တစ်ခုလုံးက ရီဟင်ဂျာမွတ်စလင်၊ ကမ္ဘာ့
တို့ကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးမဟုတ် အားလုံးကလက်ခံသိရှိနေကြသည်။ နိုင်ငံခြားသား
မဟုတ်ပါ။ အားလုံး အစိုးရလက်အောက်က မြန်မာ့အသံမှ ရီဟင်ဂျာတိုင်းရင်းသား
အာဏာစကားပြော လွှင့်တင်မှုများရှိခဲ့သည်ကို သိတိထားရန်လိုပါသည်။

အထက်ပါကဲ့သို့ သမိုင်းမဟုတ်လျှင် နေထိုင်လာခဲ့ကြသော မျိုးနွယ်စုများ

သည် ၎င်းတို့၏ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေး အစဉ်အလာကို ထိန်းသိမ်းပြီး ၎င်းတို့
 မွေးဖွားရာမြေပေါ်တွင် အခြေချနေထိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ လူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု
 ပတ်ဝန်းကျင်တို့မှ ပြောင်းလဲလာမှုအပေါ် အခြေခံကာ ၎င်းတို့၏ အဝန်းအဝိုင်းကွဲ
 လည်း အပြောင်းအလဲများစွာဖြစ်လာပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသား
 မျိုးနွယ်စု-တလင်းမှမွန်ဖြစ်လာသည်။ တောင်သူမှ ပအိုဝ်ဖြစ်လာသည်။ ကရင်နီ
 ကယားဖြစ်လာသည်။ ရှမ်းတရုတ်မှ ကိုးကန်ဖြစ်လာသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ရိုဟင်ဂျာ
 မွတ်စလင်များကို အထက်ပါကဲ့သို့ပြောင်းလဲစရာပလိုဘဲ ပခေါ်ဝေါ်လိုခြင်း၊ အား
 အမှတ်မပြုလိုခြင်းမှာ တရားမျှတမှုပရှိပါ။

ရိုဟင်ဂျာသည် လူမျိုးဗဟိုအသစ်တို့တွင်ကားခြင်းမဟုတ်ပါ။ သမိုင်း
 စာမျက်နှာတွင် အသစ်ထပ်ဖြည့်တည်ထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ သမိုင်းနောက်ခံရှိပါသည်။
 Akyab မှ စစ်တွေ၊ Rangoon မှ (ရန်ကုန်) Yangon၊ Arakan မှ Rakhine သို့
 ပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုရှိပါသည်။ ရိုဟင်ဂျာမှာ ပြောင်းလဲမှုမရှိပါ။ သမိုင်းစဉ်တလျှောက်
 ရှိခဲ့သည့်အမည်သာဖြစ်ပါသည်။ လွတ်လပ်ရေးပြီးနောက်ပိုင်း မလိုလားကြသူများက
 ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ဆိုသည်ကို သမိုင်းပုဂ္ဂိုလ်တစ်လိုကြသည်။ ရာစုနှစ်ပွားစွာက
 သမိုင်းစဉ်တလျှောက်အခြေချနေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်လာကြသော၊ ရပ်တည်
 လာကြသော ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်မျိုးနွယ်စုများကို ပြုပြင်နာမကင်းစွာ တန်းတူသတ်
 အရေးမပေးလိုကြပေ။ ရိုဟင်ဂျာဆို၏။ သမိုင်းစဉ်လူမျိုးပြောင်းတောက်ပခဲ့သော
 အချိန်ကာလများက ယဉ်ကျေးမှုများကို ပြန်လည်ဖော်ပြရန်မှာ သမိုင်းပေးတတ်
 ဖြစ်ပါသည်။

သမိုင်းစဉ်လာအမှန်တရားကို ဖုံးကွယ်ဖျောက်ဖျက်ရန် စိစဉ်သော်လည်း
 ကြိုးပမ်းသော်လည်း ပြန်လည်ပြုပြင်ပရုခိုင်ကြောင်း သမိုင်းဟာသက်သေခံနေထိုင်သည့်
 ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်လူမျိုးစုများ၏ သမိုင်းကိုဖျောက်ဖျက်ဖုံးကွယ်လိုသူများ၏ သိမ်မြောက်
 အောက်တန်းကျသော ဖုံးဖော်ဖိတ်ဖိတ်ဖျက်ဖျက်မှုကို ဖိုင်ပြုစုအသိပညာရှင်များ
 စာမျက်နှာကြည့်ရှုလေ့လာနေသူများက လက်မခံနိုင်တော့ပါ။

ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်လူမျိုးစုများအပြောင်းကို ကမ္ဘာရေး၊ ပျံ့ပြန့်
 လေ့လာသူ၊ နားမလည်သေးသူများသိစေရန် ဦးစားစွာကင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။
 ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့အကြောင်း ပြည့်စုံစွာနားလည်လိုသည့် ဆန္ဒရှိသူများအတွက်
 ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များနှင့်ပတ်သက်၍ တက်ရောက်သည့် ရှာဖွေစုဆောင်းကာ

စာအုပ်ပြုစုတင်ပြထားပါသည်။

A.F.K. ကိုယ်စား
၃၉၉-၃

ပထဝီဝင်သဘောအရ ရခိုင်ပြည်သည် မြန်မာပြည်မကြီးနှင့် ရခိုင်ရိုးပ
တောင်တန်းကြီးနှင့် အလွန်သိပ်သည်းထူထပ်သော အမြစ်ပိုးသစ်တောကြီးက ကာဆိ
နေပါသည်။ ခရီးသွား လာရမှုခက်ခဲပါသည်။ တောင်ကုတ်တောင်ကြားလမ်းနှင့်အမ်း
တောင်ကြားလမ်းဖြင့် သာသွားလာနိုင်သည်။ မြန်မာပြည်မတွင်လည်း ပဒေသရာဇ်
စနစ်၊ ဘုရင်စနစ်၊ ထွန်းကားသည့် မြို့ပြနိုင်ငံများအဆင့်ရှိနေပါသေးသည်။ မြန်မာ
နိုင်ငံအထက်ပိုင်းတွင် ထိုစဉ်က ဗမာဘုရင်(ပျူအဆက်အနွယ်များ)က အုပ်စိုး မင်းမူ
နေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်းတွင် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိခေါ် သထုံပြည်၊ ဟံသာဝတီ(ပဲခူး)
နေပြည်တော် မွန်အုရင်နိုင်ငံများ(မြို့ပြနိုင်ငံအဆင့်) ရှိနေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းပညာရှင် သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်း၏
အဆိုအရ ၁၄၄၂ ခုနှစ်တွင် ရေးဖိုးထားသောကျောက်စာအရ “ရိုဟင်ဂျာ” ဘုရင်
များသည် အင်းပဘုရင်များထံသို့ လာရောက်လည်ပတ်လေ့ရှိကြောင်း သိရသည်။

၁၅၅၂ ခုနှစ်မှ ၁၆၆၆ ခုနှစ်ထိ ရှာစု သုခလောက်တိုင်အောင် စစ်တုကောင်း
သည်ရခိုင်ပြည်နယ်၏ ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေခဲ့သည်။ ထိုစဉ်ကတည်း
ကပင် မွတ်စလင်များသည် ရခိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရအဖွဲ့အတွင်းတွင် အဆင့်မြင့်
အရာရှိကြီးများ၊ ကဗျာဆရာများ၊ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများ၊ တရားသူကြီးများအဖြစ်
အာပန်ပေးခြင်းခံခဲ့ကြရသည်။ ထိုစဉ်ကရခိုင်ပြည်၏အစိုးရရေးသုံးဘာသာစကားမှာ
“ပါရှန်” ဘာသာစကားဖြစ်သည်။

ယဉ်ကျေးမှုအဖောပိုင်းကာလများကပင် ရခိုင်-ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များသည်
ရှင်းတိုင်း အဖိုးသားရေးဂုဏ်ကို ကျန်းသိမ်းပြီး၊ ၎င်းတို့၏ဒေသ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်
အစဉ်တစိုက် ဘေးဘိုးစဉ်ဘက်အကျေးအနီးနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ သမိုင်းရှိပြီးဖြစ်သည်။
လူမျိုးကွဲ သတ်ဖြတ် အပြစ်ပြုဖမ်းဆီးမှုများရေးနှင့်အဆက်မပြတ်နှိပ်ကွပ်ချုပ်ချယ်ခြင်း
များကို ဖိစပ်ကန့်သတ်တော်မူရန်အတွက် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင်
ရိုဟင်ဂျာများ ပြုလာလွှမ်းမိုးအဖြစ်သည်။ သမိုင်းအရ ပထဝီဝင်သဘောအရပင်
ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းသည် ရိုဟင်ဂျာတို့၏ မူရင်းမိခင်ဌာနေဖြစ်သည်။

ပြောက်ပိုးအင်ပါယာ ဘုန်းမီးနေလထွန်းကားစဉ်အခါက ရခိုင်မွတ်စလင်
တို့၏ အရေးအကား ပင့်ကြွားပြန်ပေးခဲ့ကြသော်လည်း၊ ၁၇၈၅ ခု မှ ၁၈၂၅ ခုနှစ်
ကာလများအတွင်း မြန်မာနှင့်အင်္ဂလိပ်တို့သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင်မူ ရခိုင်မွတ်စလင်
များမှာ တဖြည်းဖြည်းပေးပို့ခံရကင်းလာခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့အုပ်စိုးမှုအောက်တွင်

ရခိုင်-ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များမှာ ဖျက်စိပိတ်နားပိတ်အားခြင်းခံရပြီး၊ အုပ်ချုပ်မှု ယန္တရားအတွင်းတွင် အဆင့်မြင့်ရာထူးများပေးခြင်းမခံခဲ့ရပေ။ ဗြိတိသျှတို့သည် ရခိုင် မွတ်စလင်တို့ကို အောင်ပွဲခံခဲ့သော်လည်း စာပေတတ်ကြောက်အောင်ဖန်တီးပေးခဲ့ ပေ။ အဆင့်နိမ့်များ၊ တဆင့်ခံများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခံခဲ့ရသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သို့ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ဝင်/ထွက်သွားလာကြခြင်းမှာ အဆန်းမဟုတ်တော့ပါ။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် ရခိုင်မွတ်စလင်ဒုက္ခသည်များကို လက်ခံနေရသည်ဟု သမိုင်းဝင်ဖြစ်နေပါသည်။ ၁၄၀၄ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ဘုရင် နုရုမိတ်လှ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကို ချီလို့ခဲ့သည်။ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သို့ သွားလာသော မညဝတီရာဇဝင်သစ်၏ အဆိုအရ နုရုမိတ်လှသည် ဘင်္ဂလားစုလ်တန်ဖော်ဘွားက သူ၏သားအဖြစ် ငွေစားကားသည်ဟုရေးသားထား ကြောင်းသိရသည်။ ဘင်္ဂလားဖော်ဘွားသည် နုရုမိတ်လှကို ၁၄၃၀ ခုနှစ်တွင် "ဥလေမန်ရှား" အမည်ဖြင့် ရခိုင်ဘုရင်အဖြစ် ကိုးနန်းတင်ပေးခဲ့သည်။ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ဆရာများအဆိုအရ နုရုမိတ်လှသည် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်အဖြစ် ဘာသာပြောင်း သည်ဟုဆိုသည်။

၁၆၆၀ ပြည့်နှစ်တွင် မဂိုမင်းသားသည် နောက်လိုက်နောက်ပေါ်များကို ရခိုင်သို့ထွက်ပြေးသည်။ ရခိုင်ဘုရင်က သံသယဖြင့် မဂိုဘုရင်ရှားရှုရှာ အပါအဝင် နောက်လိုက်နောက်ပါများကို သတ်ပစ်သည်။ ၁၆၆၅ ခုနှစ်တွင် မဂိုတပ်များက သံတွဲထိအောင်နိုင်သည်။ စစ်တကောင်းနှင့်ရာမူးမှ ရခိုင်(Maghs)တို့ ပြောက်ပျက် ထွက်ပြေးကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ကုလားတန်ပြန်အနောက်ဘက်ကမ်းမှ နယ်မြေခြား အရှေ့ဘက်ကမ်းထိနယ်ပြေသည်၊ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့ဒုက္ခ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၇၈၅ခုနှစ်တွင် မြန်မာဘုရင်ဘိုးတော်ဘုရားက ရခိုင်ပြည်ကိုတိုက်ခိုက် လှူရာပေါင်းများစွာ ဘင်္ဂလားနယ်ထဲသို့ ထွက်ပြေးကြသည်။ ၁၈၂၅ ခုနှစ်ပြည့်တွင် တို့တရခိုင်ကိုသိမ်းပိုက်သောအခါ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း(၄၀)ခန့်က ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ထွက်ပြေးခဲ့ကြသူများသည် ၎င်းတို့၏နေရာဟောင်းဖြစ်သော ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်းသို့ ပြန်လည်ပင်ပျောက်လာကြသည်။ သို့သော်လည်း အချို့မှာ စစ်တကောင်းတွင်ပါ အစုလိုက်အပြုံလိုက် ရခိုင်ပြည်ကိုတိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ Rohai(Rohang)ဟုခေါ်ဆိုသော ဝေါ်ကြသည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၄၅ခုနှစ်အတွင်း ရခိုင်ပြောက်ပိုင်းကန်ခလေးတို့ လာတက်ပိုင် အာမက်နှင့် အိမ်သာဟ်တို့ ပူးအောင်သည် ပိုင်းဒေသရေးကော်ပတီဇာတာဝန်

ထားရှိခဲ့သည်။ ထိုကာလသည် ရခိုင်မြောက်ပိုင်းရှိ မွတ်စလင်များအတွက် အရေးကြီးသောကာလဖြစ်သည်။ ငွေကြေးတတ်နိုင်သောသူတို့၏ ဘားသမီးများအား ပညာရေးပို့မိကောင်းမွန်သည့် အလိဂရာ၊ ကာလ်ကတ္တားနှင့် ဒက္ကားသို့ပို့ကြသည်။ အုပ်ချုပ်သူပြုတ်သူအစိုးရအဖွဲ့သည် မွတ်စလင်ရုံးဝန်ထမ်းများအပေါ် အနည်းငယ်ပျော့ပြောလာသည်။ အချို့သောပညာတတ်မွတ်စလင်များကို ရဲအရာရှိများ၊ အလယ်တန်းအထက်တန်းကျောင်းအုပ်များအဖြစ် ခန့်ထားလာကြသည်။

မကြာမီ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ(၄)ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရသည်။ မြန်မာ့နယ်ခြားစောင့်တပ်(Burmese Territorial Force)များက ရခိုင်မွတ်စလင်ရွာများကို ဖျက်ဆီးပစ်သည်။ အိပ်မက်စုလူပေါင်း(၅)သောင်းကျော်အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်သည်။ အချို့ကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်း(ပုဂံစဉ်ကအရှေ့ပါကစ္စတန်)သို့ အတင်းအဓမ္မမောင်းထုတ်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ရောင်စုံသောင်းကျန်းသူများကလည်း ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်စွာ ပြုမူအနိုင်ကျင့်ကြသည်။

မိမိကိုယ်ကို၊ မိသားစုများကို ခုခံကာကွယ်ရန်၊ မိမိတို့မြေကိုကာကွယ်ရန်၊ မူဂျာဟစ်-မွတ်စလင်လက်နက်ကိုင်အုပ်စုက တိုက်ပွဲဝင်ဆန့်ကျင်သည်။ မူဂျာဟစ်တို့က- သူတို့“ရိုဟင်ဂျာ”တို့သည် ၈ ရာစုကတည်းက ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အခြေနေထိုင်လာကြသူများဖြစ်ကြောင်း၊ တိုင်းကပါးသားဖျားမပျောက်ကြကြောင်း၊ ဤသည် ရိုဟင်ဂျာတို့၏ မွေးဇာတိပြေသာဖြစ်ကြောင်းဖြင့် တိုက်ပွဲဝင်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်ကိုလိနိုအစိုးရလက်ထက်မှ အစိုးရဝန်ထမ်းအဖြစ်ခန့်ထားခဲ့သော မွတ်စလင်များ၏ အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ်၊ ၁၁/အို-အေ-မိ/မိ/၄၂ ဖြင့် ပြန်ဟအစိုးရက အလုပ်ထုတ်ပစ်ခဲ့သည်။

၁၉၆၁ ခုနှစ်၊ ဖေလ(၁)ရက်နေ့တွင် မောင်းတော၊ ဘူးသီးတောင် ရေသေတောင်မြို့နယ်အနောက်ပိုင်း နယ်မြေများကို ဝေပုနယ်ခြား/ရှေ့တန်းအုပ်ချုပ်ရေးဒေသအဖြစ်တည်ထောင်ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ မိုဟင်ဂျာဟစ်မွတ်စလင်များကို အစိုးရက စဉ်းစဉ်းစားစားပေးသော အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း မေပုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးကြောင့် မိုဟင်ဂျာဟစ်က အနည်းငယ်သက်သာခွင့်ရခဲ့သည်။

မုံကျာဟ်စံများ လက်နက်ချကြသည်။ ၁၉၆၄ ခုနှစ်၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ ရွှေပြောင်းပေးခဲ့သည်ထိ ပေယုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ရှိနေခဲ့သည်။

၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် နဂါးမင်းစစ်ဆင်ရေးစီမံချက်ဖြင့် မြန်မာဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီအဖိုးရက ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်(၃)သိန်းခန့်ကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်းသို့ မောင်းနှင်ထုတ်ခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာတို့၏ အခွင့်အရေးကို အလေးမထားပဲ မြန်မာနှင့်သဘောတူညီချက်တစ်ခုတည်းဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် ရိုဟင်ဂျာ(၂)သိန်းကျော်ကို ရခိုင်သို့ပြန်လည်ပို့ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ ခန့်မှန်းချက်အရ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်(၄)သောင်းခန့်သေဆုံးသည်ဟု ဆိုသည်။ ကျန်ရိုဟင်ဂျာများမှာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းသို့ ပျံ့နှံ့သွားသည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာလအထိ လူထုအုံကြွမှုကိုနှိမ်နင်းပြီးနောက်တက်လာသော နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ငြိမ်ရေးအဖွဲ့သည်လည်း ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များ ချေမှုန်းသုတ်သင်ရေးကို ဖက်ဖက်လုပ်ဆောင်လာပြန်သည်။ ၁၉၉၁-၉၂ ခုနှစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာ(၃)သိန်းခန့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်းသို့ ပြေးဝင်ခဲ့လှသွားရသည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၉၂ ခုနှစ်အောက်တိုဘာလ(၂၂)ရက်နေ့တွင် ၎င်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ပြန်လည်ပို့အောင်မေးခဲ့သည်။ ပြန်လည်မောင်းနှင်ထုတ်ခြင်း၊ ပြန်ပို့ခြင်းတို့ မကြာခင်မှာ ပြန်ပေးကြောင်းသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဘုရင် ဗူလ်တန်ဇော်ဘွားက ရခိုင်ဘုရင် နရမိတ်လှအား ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ပြန်လည်နန်းတင်ပေးခဲ့သည့် သမိုင်းဖြစ်ရပ်ကို သမိုင်းက ဖက်ဖက်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဖက်ဖက်တို့စောင့်ကြည့်ကြရအောင်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ အစွလမ်းဘာသာရောက်ရှိပျံ့နှံ့လာခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသား ဝမာအစွလမ်းများ

ဟိန္ဒူဘာသာ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာနှင့် အစွလမ်းဘာသာတို့ သည် ကမ္ဘာတွင်အထင်ရှားဆုံးဘာသာရေး၊ ဘာသာတရားများဖြစ်သည်။ တရုတ်ပြည် တွင် ကွန်ဖြူရှပ်စ်ဝါဒ၊ တောက်(Dao)ဝါဒတို့ကိုလည်း ယုံကြည်လက်ခံကြသည်။ ဂျပန်တွင်ထင်ရှားစွာလက်ခံယုံကြည်ကြသည်မှာ ရှင်တိုဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်သည်။ ဟိန္ဒူ ဘာသာဝင်များက စကြာဝဠာအနန္တကို ဗြဟ္မာကမန်ဆင်းသည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ခရစ်ယာန်နှင့်အစွလမ်းဘာသာဝင်များက ထာဝရဖန်ဆင်းရှင် ထာဝရဘုရားသခင် ကိုယုံကြည်ကြသည်။ တရုတ်လူမျိုးတို့က "တီယန်"ခေါ် မိုးနတ်မင်းက အရာခပ်သိမ်းကို ဖန်ဆင်းသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

အဆိုပါ ဘာသာရေးယုံကြည်မှု အယူအဆများသည် လူ့ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးရေးဆက်စွယ်မှု၊ လူ့တို့၏ဘွားလာဆက်ဆံမှုများ၊ အမျိုးမျိုးသောအကြောင်း ဖာများများကြောင့် ကမ္ဘာလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းတွင် ပျံ့နှံ့သွားသည်။ ဘာသာ အသီးသီးသည်ကုန်ကူးသန်းသွားလာခြင်းကြောင့် အများဆုံးစတင်ရောက်ရှိကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ရှေးကလူတို့ကုန်ကူးသန်းသွားလာကြခြင်းသည် ရေကြောင်းဖြင့်သာ ကူးသန်းသွားလာကြသည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ အစွလမ်းဘာသာ ရောက်ရှိခြင်းမှာလည်း ပင်လယ်ရေကြောင်းနှင့် ကုန်စည်ကူးသန်းသွားလာခြင်းဖြင့် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ရခိုင်ပြည်နယ်ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းဒေသသို့ ရှေးနှစ်ပေါင်း (၁၇၀၀)ကျော်ခန့်ကတည်းကပင် အစွလမ်းဘာသာရောက်ရှိပျံ့နှံ့လာသည်ဟု သမိုင်း ပညာရှင်များကဆိုပါသည်။ ၁၄ ရာစုတွင် စုမားတြား၊ ဂျာတား၊ မလေးကျွန်းဆွယ် တို့ပျံ့တဆင့် အာရပ်ကုန်သည်များသည် မြိတ်မြို့သို့ရောက်ရှိလာသည်ဟု မောရစ် ကောလစ်ရေး Into Hidden Burma ကို ဦးခင်မောင်ကြီးဘာသာပြန်သည့် စာအုပ် အပျက်နာ ၂၁၁ ကွင်ရေးထားပါသည်။

အေဒီ ၇၀၀ နှင့် အေဒီ ၁၅၀၀ ခုနှစ်များအတွင်း အာရပ်ကုန်သည်များ၊ ပါရှန်းကုန်သည်များနှင့် ပေပေကုန်သည်များသည် ၎င်းတို့၏ကုန်သဘောများဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့ကိုရောက်ရှိခဲ့ကြောင်းပြောရမည်။ အေဒီ ၇၈၈-၈၁၀

နန်းတက်သည့် မဟာတိုင်စန္ဒာမင်းလက်ထက် အာရပ်ကုန်သင်္ဘောများရမ်းပြကျန်
အနီးတွင် ပျက်စီးရာ ကုန်သည်များနှင့်သင်္ဘောသားများအားလုံးကို ဘုရင်ကကယ်
ဆယ်ပြီး၊ ရခိုင်ပြည်တွင်းရှိသင့်လျော်သော ကျေးဌာများတွင် အခြေချနေထိုင်ပွင့်
ပေးခဲ့သည်။ သင်္ဘောသားကုန်သည်များအားလုံး ပွတ်စလင်(အာရပ်)များ ပြုပြင်
သည်။

အလားတူပင် ကျောက်ဖြူ၊ ပုသိမ်၊ သံလျင်၊ မုတ္တမ၊ မြိတ်စသည့် သင်္ဘော
ဆိပ်ကမ်းမြို့များတွင်လည်း သင်္ဘောများပျက်ပြီး ပွတ်စလင်သင်္ဘောသားများနှင့်
ကုန်သည်များရောက်ရှိခဲ့ကြောင်း ပွန်-ပြန်ကရေဝင်များတွင် တွေ့ရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံကမ်းရိုးတန်းကမ်းလျှောက် ဒါဂိုဂါဒေါ် အစုလာမ်သင်္ဘောဆင်
တို့၏ ဂူသင်္ချိုင်းများကို နေရာအပွင့်အပြားတွေ့ရှိရခြင်းသည် အစုလာမ်သင်္ဘောဆင်
များနှင့် အစုလာမ်ဘာသာရောက်ရှိကြောင်း ပျက်ပြိုသက်သေ ဘာဓကဖြစ်ပါသည်။
(ဆရာချယ်၏ ရှေးဦးပွတ်စလင်များ၊ မုတ္တမ မြို့၊ ပုဂံပြင်၊ အစုလာမ်ဂူတို့၏ ဝန်း
စာမျက်နှာ-၁၆)

အေဒီ ၈ ရာစု ပုဂံမင်းခက် ပိတ်သုန်မင်းလက်ထက်တွင် တရုတ်၊ အရှေ့
အိန္ဒိယကျွန်းစု(အင်ဒိုနီးရှား)နှင့်ပာဂါစကတို့မှ အာရပ်ကုန်သည်များသည် သင်္ဘော
မုတ္တမမြို့များသို့ ခေတ္တလာရောက်လည်ပတ်လေ့ရှိသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံ
တွင်းသို့ အစုလာမ်ဘာသာရောက်ရှိလာသည်။ (ပြီးကြည့် B.A.(Hons)(Hist)၏
မြန်မာရာဇဝင် စာပျက်နှာ ၁၅၆-၁၅၇)

အစုလာမ်တို့သည် လှိုင်စင်အာရပ်မင်း(၁၂၅၀) ကျော်ကတည်းကပင် ရခိုင်
ပြည်(မြန်မာပြည်)တွင်းတွင် အကျော်စင်အာရပ်မင်းအဖြစ်ကြေညာသည့်ဟု သမိုင်းဇာတ်များ
နှင့်သမိုင်းသုတေသီ ဒေါက်တာသန်းကျွန်းတို့က ကြေညာပါသည်။

အေဒီ ၈ ရာစုမှ အေဒီ ၁၅ ရာစုအတွင်း အာရပ်နှင့်ပါရှန်ကုန်သည်များသည်
အရှေ့တိုင်းနိုင်ငံများ၏ ပင်လယ်ရေကြောင်းတစ်ခုလုံးကို စိုးမိုးနေပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏
လှိုင်စင်အာချက်အပြာ ကျော်စင်အာရပ်မင်းအဖြစ်လုပ်တိုင်လာကြရာမှ
အစုလာမ်ဘာသာရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်သည်။

အေဒီ ၁၆၆၀ ကြည့်ရုံနှင့်ပျက် ပျက် နှုတ်စာ ပုထိုးတို့သို့ ရှားရှောက်စွာ

ခိုလှုံသည်။ နားလည်မှုလွဲမှားပြီး၊ စန္ဒာသုဓမ္မဘုရင်က ရှားရှုကျာနှင့်နောက်လိုက်များကို
ညှုတ်သင်ပစ်သည်။ လွတ်မြောက်သွားသူ မွတ်စလင်များမှာ ကမန်လူမျိုး လေးစစ်သည်
ကျော်များဖြစ်လာပြီး၊ အချို့မျိုးဆက်များမှာ ရခိုင်မင်းဆက်တွင် ဘုရင်ဖြစ်လာကြ
သည်။ စန္ဒာဝိဇယမင်း(၁၇၁၀-၁၇၃၁)လက်ထက်တွင် ကမန်တို့တို့အောင်နိုင်ရာ
ကမန်မွတ်စလင်များအား စစ်တွေ၊ သာယာကုန်းရွာနှင့် ရမ်းဗြဲသို့နယ်နှင့်ပို့သည်။
ယင်းဒေသများ၊ စစ်တွေ၊ ကျောက်ဖြူ၊ သံတွဲမြို့နယ်များတွင် တိုင်းရင်းသားအစ္စလာမ်
ဘာသာဝင်များရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သည်။

၁၅၃၉ခုနှစ်တွင် တပင်ရွှေထီးက ပဲခူးကိုတိုက်ခိုက်အောင်မြင်သည်။ ၁၅၄၇
ခုနှစ်တွင် တပင်ရွှေထီးကမြို့ဟောင်းကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်သည်။ ၁၇၀၇ခုနှစ်
တွင် စနေမင်းကသံတွဲကိုတိုက်ခိုက်အောင်မြင်သည်။ ၁၆၁၃ခုနှစ်တွင် အနက်ဖလံ
မင်းက သံလျင်ကိုတိုက်ခိုက်အောင်မြင်သည်။ ယင်းသို့တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ပြီး ဖမ်းဆီး
လာစေသောမွတ်စလင်များအား ပြေးဒူး(ရွှေဘိုခရိုင်)၊ ဗင်းယ(စစ်ကိုင်းခရိုင်)၊ လက်ဝဲ
(ကျောက်ဆည်ခရိုင်)၊ ယင်းကော်(ရပုဂံသင်းခရိုင်)ကို၎် ပို့အောင်နေရာများပေး
ပေးသည်။

ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ၁၈၀၁ ခုနှစ် ရေးထိုးထားသော ဝိုလ်ပင်းလှ
ကျော်ထင်ကျောက်စာတွင် စနေမင်း(၁၆၉၈-၁၇၁၄)လက်ထက် ရခိုင်ပြည်ပ
ခေါ်ဆောင်ပြောင်းရွှေ့ရောက်ရှိလာသော မွတ်စလင်(၃၇၀၀)ကို တောင်ငူ၊
ရမည်းသင်း၊ ညောင်ရမ်း၊ ယင်းကော်၊ မိတ္ထီလာ၊ ပင်းတလဲ၊ တဖွပ်စွေ၊ ဇောပီး၊ သာယာဥျာ၊
မြေဒူး၊ စည်ပုတ္တရာ၊ ဒီပဲရင်းတို့တွင် အခြေစိုက် နေရာချထားပေးသည်ဟု ရေးကိုး
ထားသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဟိန္ဒူ၊ ဗုဒ္ဓ၊ ခရစ်ယန်နှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာဟု အပိုက်
ဘာသာကြီး(၄)ခုရှိရာ အဆိုပါအာသာအယူဝါဒများသည် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ဖြင့်
မြန်မာနိုင်ငံသို့ နယ်ချဲ့ရောက်ရှိလာသည်။ ပြန်ဟေ့နိုင်ငံဖြစ်သော ဘာသာဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ်။
မြန်မာနိုင်ငံသည် မည်သည့်ဘာသာအယူဝါဒ အတွေးအခေါ်မျှ အစပြု ဖြစ်တည်
ပေါ်ပေါက်ရာဒေသတစ်ခုမဟုတ်ပါ။ ကမ္ဘာလူ့ယဉ်ကျေးမှု အစောဆုံးထွန်းကားရာ
ဒေသသည် တိဂရစ်နှင့် ယူဖရေတီးမြစ်နှစ်သွယ်ကြားဒေသကဲ့ ကမ္ဘာသမိုင်းဝင်ညာရှင်
များ၊ သုတေသနပညာရှင်များက အသိအမှတ်ပြုထားကြသည်။

အာရှတိုက်မှ လူသားမျိုးနွယ်စုများမှာ မွန်ဂိုလို့က်အုပ်စုမှ တိဘက်တိုဘား
မင်းအနွယ်များဖြစ်ကြသည်။ အိန္ဒိယတိုက်ငယ်၊ အရှေ့တောင်အာရှမှ လူမျိုးနွယ်များမှာ
တိဘက်တိုဘားမင်းအနွယ် အာရိယန်လူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယ
တိုက်ငယ်ရှိ လူသားမျိုးနွယ်စုများသည် အာရိယန်နွယ်များဖြစ်ကြသည်။ သမိုင်းအဆို
အရ မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ပွန်း၊ ဗျူ၊ သက်၊ ကမ်းယံ တူသော အဓိကမျိုးနွယ်စုများ
ရှေးဦးလာရောက်အခြေချနေထိုင်လျက်ရှိကြသူ လူသားမျိုးနွယ်စုအားလုံးသည် တိဘက်
တိုဘားမင်းအနွယ် အာရိယန်နွယ်များဖြစ်ကြသည်။

ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကကည်းကပင် ယဉ်ကျေးမှုတူရာ မျိုးနွယ်စုများသည်
စုဝေးအခြေချနေထိုင်လာကြရာမှ တစ်စတစ်စ လူဦးရေတိုးပွားများပြားလာကြခြင်း
ဖြစ်သည်။ တချင်၊ ချင်း၊ ရခိုင်၊ ပွန်း၊ ကရင်၊ ကယား၊ ရှမ်းပြည်နယ်များတွင် စုလေ
စရိုက်၊ ယဉ်ကျေးမှုဆင်တူရာလူမျိုးစုများ စုပေါင်းနေထိုင်လာကြသည်။ နှစ်ကာလ
ကြာမြင့်လာသည်အခါ လူတို့အချင်းချင်းပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှု၊ ကူးသန်းသွားလာမှု
များကြောင့် ယဉ်ကျေးမှုချင်းတဖြည်းဖြည်းရောထွေးလာခဲ့သည်။

မြန်မာပြည်အနောက်ပိုင်း ရခိုင်ပြည်နယ်သည် အိန္ဒိယတိုက်နှင့်နယ်နိမိတ်
ချင်းဆက်စပ်နေသည်။ ယနေ့မြန်မာပြည်မနှင့်ရခိုင်ရိုးမတောင်တန်းကြီးက ကာဆီး
နေသည်။ တတပ်သောမတ်သံသရာကကြီးကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်သည် ကုန်းဘောင်
သော်ထိပင် သီးခြားတိုင်းပြည်တစ်ခုအဖြစ်တည်ရှိနေခဲ့သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား
များသည် ကိုယ့်တီး၊ ကိုယ့်နန်း၊ ကိုယ့်ဘုရင်၊ ကိုယ့်သခင်ဖြင့် သီးခြားယဉ်ကျေးမှုဖြင့်
နှစ်ပတ်စွဲရ ဂျည်လျားစွာနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်ကို သမိုင်းသက်သေခံနေပါသည်။
အစွဲလမ်းအဖွဲ့အပေါ်သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ရောက်ရှိလာခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်းထောင်
ချီရှိနေပါသည်။

သမိုင်းပုဂ္ဂိုလ်များအရ မြန်မာပြည်မတွင်းသို့ အစွဲလာရာဘာသာ၊ အစွဲလမ်း
အဖွဲ့အစည်းရောက်ရှိခဲ့ပြီးနောက်မှာ ညောင်ရမ်းခေတ် စနေမင်းနှင့်ကုန်းခဘောင်
သော် ဆဌမမင်းတော် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင်ဖြစ်သည်။ ၁၇၈၂ ခုနှစ်တွင်
ဘိုးတော်ဘုရားသည် ရခိုင်ကိုအိမ်ထိုင်အောင်ပြင်သည်။ ရခိုင်ပြည်မှ ရခိုင်ဘုရင်နှင့်
ပိသားစုများ၊ မွတ်ဟန်ညာတိုများ၊ မဟာမိတ်ညာတိုများကို မြန်မာပြည်မသို့ခေါ်ဆောင်
လာခဲ့သည်။ ရခိုင်အစွဲလမ်းအဖွဲ့အစည်းများကို ပင်အောင်သည်။ ဂင်းသိုပင်အောင်
ကိုတို့ရခိုင် ညာတိုဘာတိုတို့ကို ကိုက်ခိုက်ထားဘိသောကြောင့် ရခိုင်မွတ်စလင်

ထောင်ပေါင်းများစွာကို စစ်ပုထိုးအဖြစ် အဓမ္မသိမ်းသွင်းကာ အစောင့်အရှောက် အဖြစ်ခေါ်လာခဲ့သည်။ မန္တလေးသို့ရောက်သည့်အခါ အဆိုပါ ရခိုင်ပြည်မှခေါ်ဆောင် လာသည့်ပွတ်စလင်များကို မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်း ရွှေဘို၊ မိတ္ထီလာ၊ ရမည်းသင်း၊ ကျောက်ဆည်၊ မန္တလေးခရိုင်များတွင် နေရာချထားပေးသည်။

ညောင်ရမ်းခေတ် စနေမင်းလက်ထက်ကတည်းက ယနေ့တိုင်အစဉ်တစိုက် အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသော တိုင်းရင်းသားအစွဲလမ်းဘာသာဝင်များသည် အသက် မွေးဝမ်းကြောင်းဖျိုးစံဖြင့် ရှင်သန်ရပ်တည်လျက်နေကြသည်။ အထူးသဖြင့် လယ်ယာ လုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပြုနေကြသည်။ ပညာတတ်အချို့သာလျှင် အစိုးရအမှုထမ်းများအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကြသည်။ အများစုမှာ လယ်ယာလုပ်ငန်း၊ အရောင်းအဝယ်၊ ကုန်သည် ဘဝများဖြင့် အခြေခံလူတန်းစား ဘဝအဖြစ်သာရပ်တည်နေကြသည်။ အထက်ဖော်ပြပါခရိုင်၊ ပြို့နယ်များတွင် ဝဟံ ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်း ဝတ်စားဆင်ယင်၊ နေထိုင်ပြောဆိုကား၊ ရိုးဥားစွာ သမားကလေး လယ်ယာလုပ်ကိုင်စားသောက်လျက် အသက်ရှင်ရပ်တည်နေထိုင်လျက်ရှိကြသည့် ကျေးရွာကြီးများရှိပါသည်။ ဘာသာတရားကိုအစွန်းရောက် စွဲလန်းယုံကြည်ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ကြသူအချို့သာလျှင် အကျိုးရှည်ဝတ်၊ ဦးထုပ်ဆောင်း၊ မုတ်ဆိတ်ထားကြ သည်။ သာဘာရေးဆရာ(ဘုန်းကြီး)များလည်း အချို့သာ မုတ်ဆိတ်ထား၊ ဦးထုပ် ဆောင်းကြသည်။ ဝဟံစကားမလွဲ၍ အခြား၊ အိန္ဒိယစကား(ဟင်ဒူစတန်နိစကား)၊ အိန္ဒိယစကားကို လုံးဝ(လုံးဝ)မပြောတတ်ကြပေ။ မြန်မာစာ၊ အင်္ဂလိပ်စာတတ်မြောက် ကြသည်။ မြန်မာစာ၊ မြန်မာစကားကိုသာ ပြောတတ်ကြသည်။ နားလည်ကြပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်ပြည်၊ ထိုင်း၊ လာအိုနိုင်ငံများ၊ အနောက်ဘက်တွင် အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံများနှင့်နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်နေပါ သည်။ တရုတ်ပြည်နှင့်နယ်စပ်ချင်းထိစပ်နေသော ကချင်၊ ရှမ်းပြည်နယ်များမှ ရှမ်း၊ ဝါ၊ ကိုင်းဖော၊ လိဆူး၊ ရဝမ်လူမျိုးများသည် တရုတ်နိုင်ငံတွင်ရော မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှာ ရပ်တည်နေကြသည်ကို ယနေ့တိုင်ရှိပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့်ထိစပ်လျက်ရှိသော မွန်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်တို့မှ ပွန်၊ ကရင်လူမျိုးစုများသည် ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်း တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသားအဖြစ် နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။ ခရစ်ယာန်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ အစ္စလာမ် ဘာသာအသီးသီးကို လက်ခံယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဘက်ခြမ်းနယ်စပ်

တွင် နေထိုင်ကြသူများမှာလည်း မိမိတို့ကြိုက်နှစ်သက်ရာ ဘာသာအယူဝါဒကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသား၊ မြန်မာတိုင်းရင်းသားဖြစ်ခြင်းသည် အဓိကဖြစ်သည်။ ဘာသာတရား၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုသည် ဘာမည်ဖြစ်ပါသည်။ နှစ်ကာလရှည်ကြာစွာ နေလာခဲ့သည်နှင့်အမျှ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်ပမိဇ္ဈေရ ရှည်လျားစွာကတည်းက အခြေချ နေထိုင်လာခဲ့ကြသော တိုင်းရင်းသားအစုလမ်းဘာသာဝင်များ အရေအတွက်မှာလည်း ထိုပြားလာပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း ကုန်းကူးသန်းသွားလာရင်း၊ နိုင်ငံတော်တာဝန် ထမ်းဆောင်ရင်း၊ အမြဲမြဲ အနယ်နယ်တွင် အခြေချနေထိုင်စားသောက်လုပ်ကိုင်လျက် ရှိပါသည်။ ဗမာစကားပြောသည်။ မြန်မာ့ဟင်္ဂျံကျေးမှု ဆင်ယင်ထုံးစံမျှ မြန်မာ့ ဓလေ့ ထုံးတမ်းဥပဒေများအတိုင်း လိုက်နာနေထိုင်လျက်ရှိကြပါသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း(၁၀၀၀)ကျော်ခန့်ကတည်းကပင်မြန်မာနိုင်ငံသို့ အပူပိုလီယိုအယူအဆ အတွေးအခေါ် ကျောက်ပျံ့ပျံ့ ဖွံ့လာသည်။ ဘာသာအယူဝါဒကို အပမာစည်းရုံးသိမ်းသွင်းခြင်းဖြင့် ပျံ့နှံ့လာသည်မဟုတ်ပါ။ အချိန်ကာလရှည်လျား ကြာမြင့်လာသည်နှင့် လူတို့အချင်းချင်းပေါင်းသင်းဆက်ဆံကြရာမှ ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက် မတူကြသူချင်း တိမ်းပြားလက်ထပ်ကြကာ ဘာသာပြောင်းကြမှုများ လည်းရှိလာကြသည်။ နေထိုင်ရာအောအလိုက် ပတ်ဝန်းကျင်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အနည်ပြေဖွာလိုက်လျော့ညီဟေ့ နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားအစုလမ်းများသည် ကုန်းဘောင်မင်းဆက် ကုန်လျက်လုံးတွင် ဘုရင်၏ သမ္မာတော်အား ကပ်မျိုးများ၊ သွေးသောက်စစ်သည်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဗိုလ်များ၊ ဗိုလ်ကြီးများမှာ နန်းတော်၊ ရွာစားများဖြစ်ကြသည်။ ကျေးရွာသား ယောက်ျားများမှာ သျှောင်ဆံယံနှင့်တို့ကွင်းပင်ကြောင်နှင့်ဖြစ်သည်။ တောင်ရှည်ပုဆိုး၊ ရန်ဖုံးတိုက်ပုံဝတ်ဆင်ကြသည်။ ဆွေဖိုးတို့ကော်၊ အဘ၊ အမေ၊ အဖိုး၊ အမေကြီး၊ အငွေ၊ ဆွေလေး၊ ငွေလေး၊ အဖိုးလေး၊ ငြိန်တော်၊ အဖိုးကြီး စသည့်ဆွေဖိုးစပ်ဝေါဟာရ အသုံးအနှုံးများသည် ကလေးတိုက်ပင် အပြားကျေးလက်ဒေသ၊ ဗမာအစုလမ်း၊ ဗမာ ဘုရားဘာသာရွာများတွင် ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုံးကြားကဖြစ်ပါသည်။

၁၉၂၄-၂၅ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ် ကြိုးကပ်ပွဲဖြစ်ပွားပြီးနောက် အင်္ဂလိပ်တို့က မြန်မာနိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်စဉ်က မြန်မာနိုင်ငံ၏ တစ်စိတ်

တစ်ပွဲလွတ်လပ်ရေးဆုံးရှုံးသွားသည်။ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုကာလများတွင် ဗမာ-
ပွတ်လင်စစ်သည်၊ မြင်းဟပ်၊ မြင်းစီးစစ်သည်များက ဘုရင့်တပ်နှင့်အတူ အင်္ဂလိပ်
နယ်ချဲ့စစ်ပွဲများတွင် ပါဝင်တိုက်ပွဲဆင်နွှဲခဲ့ကြသည်။

ထိုနည်းတူလွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင်လည်း ဗမာ
ပွတ်လင်များပါဝင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသည်။ သမိုင်းစဉ်တွင် သမိုင်းတွင်ခဲ့ပါသည်။
လူသားအချင်းချင်း အသိဉာဏ်၊ ဆင်ခြင်တုံ့တရား၊ စာနာမှု၊ ကြင်နာမှု မေတ္တာတရား
တို့ကြောင့်မည်ကာလ၊ ကိုယ်ချင်းစာတရားပွားများရမည်ကာလ၊ ယဉ်ကျေးမှုတွေ
စုညပင်ဖွံ့ဖြိုးနေသည်ကာလဖြစ်ပါသည်။ ဤအသိတရား၊ သတိတရားများကို နှလုံး
ဝားစာသိမိသိမ်းဆည်းကာ အပိုနိုင်ငံ၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး ခေတ်မီ
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်(နိုင်ငံခြားမှ နယ်ချဲ့ချောက်ရိုဏ်းသည့် ဘာသာရေးအယူ
အဆ အတွေးအခေါ်များကို ဘေးဖယ်ထားပြီး) ဉာဏ်ရည်၊ စွမ်းရည်၊ စီမံခန့်ခွဲ
တိုက်ပွဲပြည့်ဝထက်မြက်သော နောင်တခေတ်အတွက် လူသားအရင်းအမြစ်များကို
ပြုလုပ်ဖောက်ကြံရမည်ကို နိုင်ငံသားတိုင်း ပြန်မပြည်သားတိုင်း နားလည်သဘော
ပေါက်ရေး ပညာပေးလျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာပြည်သား " ဟူသောအဘိဓာန်များ တိုးတက်သော၊ မြင့်မားဆန်း
သစ်သော အတွေးအခေါ် အယူအဆများဖြင့်သာ ကမ္ဘာနှင့်ရင်ဘောင်တန်းနိုင်ကြမည်
ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်ပီပီတော့သော၊ မနာလိုစန့်တို့စိတ်ကင်းသော အတွေးအခေါ်
အယူအဆများ ရင့်သန်စွာထားကြရန် ဘာသာစွဲ၊ လူမျိုးစွဲကင်းမဲ့စွာဖြင့် တိုင်းပြည်
တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို စည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ ဘောင်ရွက် နေထိုင်ရပ်တည်ကြရန်
တိုက်တွန်းဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အခြေချနေထိုင်ခြင်း၊ ရခိုင်ပြည်နယ် တွင် အစွဲလမ်းဘာသာပေါ်ထွန်းလာခြင်း

မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းပါဠာကျဒေါက်တာသန်းထွန်းက ရခိုင်ဘုရင် ဘုရင်သည် မွတ်စလင်ဘွဲ့ အမည်များရှိကြကြောင်း ရေးသားထားပါသည်။ မေယုမြစ်ပွဲ နတ်ဖြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်းဒေသတွင် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များအခြေချနေထိုင်လာကြ သည်မှာ နှစ်ပေါင်းရာချီရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း(၅၀၀)ကျော်၊ ကတည်းက ဤနယ်မြေတွင်အခြေချနေထိုင်လာကြကြောင်း ပြောဆိုပါသည်။ ၁၄၄၂ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးထားသောကျောက်စာအရ ရခိုင်မွတ်စလင်ဘုရင်များသည် အင်းဝ မင်းများနှင့်မိတ်ဆွေဖြစ်ပြီး၊ အင်းဝသို့သွားရောက်လည်ပတ်ကြကြောင်း၊ ရခိုင်ဘုရင် နှစ်ပတ်လည်လည်း အင်းဝသို့သွားရောက်လည်ပတ်ခဲ့ကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။

ဆိုဖီခေါ်ဘာသာရေးတရားကျင့်သူ၊ သူတော်စင်များ၊ ကုန်သည်များမှတစ်ဆင့် ပင်လယ်ခရီးဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်သို့ အစွဲလမ်းဘာသာရောက်ရှိခဲ့သည်။ ကုန်းလမ်း ခရီးမှယူ၍ ရောက်ရှိလာခြင်းမဟုတ်ပါ။ အရှေ့တောင်အာရှရှိမွတ်စလင်များကို အေးချမ်းစွာ တံဖြည်းဖြည်းစည်းရုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဝဗ္ဗမဟုတ်ပါ။ အနိုင်အသက် ပြုမူခြင်းမဟုတ်ပါ။ နှစ်သက်ရာဘာသာစကားကို ပြောဆိုအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ စိတ်ဝိညာဉ်သာအဓိကဖြစ်ပါသည်။ လွတ်လပ်ပွင့်လင်းသော အယူမသည်းသော သည်းခံသောစိတ်ထား၊ ယဉ်ကျေးမှုလေ့စရိုက်အပျိုးမျိုးနှင့် အစွဲလမ်းဘာသာကို ယုံကြည်နိုင်သည်။

၁၂၉၂ ခုနှစ် မာကိုပိုလို အရှေ့တောင်အာရှသို့ခရီးသွားရောက်ခဲ့စဉ်က စုမာကြားကျွန်း၏ အရှေ့မြောက်ဘက် "pelak" ဟုခေါ်သော အိမ်ကမ်းပြိုတွင် ခေတ္တနားခိုခဲ့ကြောင်း၊ မွတ်စလင်ကုန်သည်များက ကုန်ပစ္စည်းများအပ်နှံရကြောင်း ရေးသားထားသည်ကို သိရပါသည်။ ၁၅၁၅ (၁၇၀)ခုနှစ်တွင်ကတည်းက အာရပ် ကုန်သည်များသည် အရှေ့တိုင်းနှင့်အင်္ဂလိပ်ကျွန်းပြုဖြစ်ကြောင်း သမိုင်းကအတိအကျ ဆိုပါသည်။ ထိုစဉ်ကတည်းကပင်အာဖရိကတိုက်သည် ပလက္ကား၊ ဗဟုကြား၊ ဂျာဟား၊ ရခိုင် ကဲ့သို့သော ပင်လယ်ကမ်းခြေကုန်ရောင်းဝယ်ရာ နယ်မြေများကိုတွေ့ရှိထားပြီး ဖြစ်သည်။ ၁၇ ရာစု အလယ်လောက်ကတည်းကပင် အာရပ်ကမ္ဘာတွင် နိုင်ငံရေး၊ နယ်ချဲ့ရေးနှင့် စိတ်ပိုင်း၊ နှစ်ပိုင်းပိုင်းပစ္စည်းများဖြန့်ဖြူးတိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ တပန်တော်

(ဝိဘာပက) တွယ်လွန်ပြန်နောက်မှတ်စလင်အင်ပါယာသည် ရောမအင်ပါယာထက်ပင်
 ပို၍ပြေကြယ်ပြန်လာပြီး အင်အားတောင့်တင်းလာခဲ့သည်။ ပင်လယ်ပိုင်နက်ကို
 ပိုင်ဆိုင်ပင်လယ်၊ ပင်လယ်နိမ့်သည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာထိချဲ့ထွင်လာခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံရေး
 ကျေနပ်မှုလွင်ပြင်ထိကျယ်ပြန့်ပြီး ဩဇာညောင်းလာခဲ့သည်။ မော်လဒိုက်စ်၊ သီဟို
 (ခါလွန်) (သီရိလင်္ကာ)၊ အန်ဒမန်ကျွန်း၊ နိုဂိုဂါကျွန်းများ၊ ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းဒေသများ၊
 ပင်လယ်ရား၊ စမာကြား၊ ဂျာပားကျွန်းများထိ ကုန်သွယ်ရေးတိုးချဲ့ကာ အာရပ်တို့သည်
 တိုင်းတိုင်းဘာသာရေးနှင့်အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ၇ ရာစုတက်ပင်စောပြီး
 မှတ်စလင်ဘာသာရေးတရားကျင့်သူ ဖကေရ်များ၊ ဆူဖီသူတော်မင်များသည် ပင်လယ်
 ခမ်းဖျင် ကုန်ကူးသန်းသွားလာရင်း၊ ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင်ရောက်ရှိ
 အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။

အိရတ်မှ ဟလတ်ဟာနီဇာသည် ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရင်း မေယုလွင်ပြင်
 ကိုရောက်ခဲ့သည့်ဟုဆိုသည်။ ထိုစဉ်က ပေပုလွင်ပြင်ရှိ လူတို့က ယဉ်ကျေးမှု အဆင့်
 အတန်းမမြင့်ကြသေးကြောင်းသိရသည်။ မေယုလွင်ပြင်ဒေသရှိ ၎င်းတို့၏ ဘုရင်မမှာ
 ခါယာဖတီတို့ဖြစ်သည်။ ဟလတ်ဟာနီဇာနှင့်ခါယာဖတီတို့ လက်ထပ်ကြပြီးနောက်
 ထိုဒေသသည်အစွဲလမ်းရေယာဖြစ်လာသည်။ အစွဲလမ်းယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားလာ
 သည်ဟုဆိုသည်။ အချို့မေယုမြစ်ဝှမ်းဒေသများတွင် ဟိန္ဒူယဉ်ကျေးမှု ရာမမင်းသား၊
 သီတာဒေဝီတို့ကို ယုံကြည်မှုများရှိနေကြသေးသည်ဟုဆိုကြသည်။ ခါယာဖတီသည်
 နတ်သမီးဟုလည်းခံယူရရှိသည်။ အချို့ရခိုင်မှတ်တမ်းများတွင်လည်း မှတ်စလင်
 တို့၏ တံခိုးကုန်ဝါတ်ဆိုင်ရာများကို ရေးသားထားသည်။ ပုဂံခေတ်ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်များ
 ကိုလည်း ရခိုင်မှတ်တမ်းများတွင်ရေးသားထားကြောင်းတွေ့ရသည်။

ပုဂံပြည်တွင်အနော်ရထာဘုရင်အုပ်စိုးစဉ်ကာလ(၁၀၄၄-၁၀၇၇) မွန်တို့
 တိုင်းပြည် သထုံတွင် မွန်ဟာမင်းနန်းစံနေသည်။ သထုံသည် အိမ်ကမ်းပြုဖြစ်သည်။
 ပင်လယ်တွင် သင်္ဘောပျက်ရာ မှတ်စလင်ညီအကိုနှစ်ယောက်သည် သင်္ဘောမှပျဉ်ချုပ်
 စီးကာ အသက်သေးမလတ်မြောက်လာပြီး သထုံပုဘန်းတော်ကြီးတစ်ပါးထံရောက်
 သွားသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးကထိုအာရပ်ညီအကို နှစ်ယောက်ကို ကယ်ဆယ်ပြုစု
 စောင့်ရှောက်ကျွေးမွေးထားသည်။ ထိုအာရပ်ညီအကိုနှစ်ယောက်ကို ဗုတ်ဝီ၊ ဗုတ္တဟု
 ခေါ်မည်ပေးထားသည်။ တစ်နေ့သင်္ဘောပျက်သည့် ကမ်းကပ် မြစ်ယာက်ကို
 တောတွင်းသို့ခေါ်ဆောင်သည်။ လေဂျီဖဝင် အသေကောင်ကိုတွေ့ပြီး မီးကင်စားရာမှ

အင်အားသန်မာတောင့်တင်းလာသည်။ ကျော်ကြားလာသည်။ ဘုရင်ကင်း၏ထီးနန်းကိုလုမည်စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့လာသည်။ ဘုရင်သည် ဗုတ်ဝိကို သူ့ဝန်ကြီးတစ်ပါး၏ သမီးနှင့်ချစ်ကြိုက်နေကြောင်းသိကာ ထောင်ချောက်ဆင်ဖမ်းဆီးသတ်သင်ပစ်သည်။ ဗုတ္တကမူ လွတ်မြောက်သွားပြီး ပုဂံအနော်ရထာမင်းထံခိုလှုံသည်။ ဗုတ္တ၏အကူအညီကြောင့် ပုဂံကသထုံဘုရင်မနုဟာမင်းကိုအောင်နိုင်သည်။ မနုဟာမင်းကို ပုဂံသို့ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာရဟန်းတော် ရှင်အရဟံနှင့်ပိဋကတ်သုံးပုံကိုလည်း ပုဂံပြည်သို့ ပင်ဆောင်ခဲ့ရာမှစပြီး၊ ယနေ့တိုင်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာထွန်းကားပျံ့ပွားလာသည်။ အာရပ်မှတ်စလင် ဗုတ္တ၏ အကူအညီကြောင့်ဖြစ်သည်ကို မှတ်ယူကျေးဇူးတင်အပ်ပေသည်။ ဗုတ္တသည် ပုဂံဘုရင်အနော်ရထာမင်းထံ ပုပွားတောင်မှ နွေးပျံ့သင်းတဲသောပန်းများကို နေ့စဉ်ခူးပြီးဆက်သရသည်။ ပုပွားတောင်မှအမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့်ချစ်ကျွမ်းဝင်ကာ ရွှေဖျဉ်းကြီး၊ ရွှေဖျဉ်းငယ် ညီအကို နှစ်ယောက်မွေးဖွားသည်။ ထိုညီအကိုတို့ကြောင့် တရုတ်ပြည်ကိုစစ်အောင်နိုင်သည်။ တရုတ်ပြည်မှ စွယ်ဘော်ပင့်ပြီး အပြန် မတ္တရာမြို့နယ် ငထောင်ပြုန်းအရောက် ဆုတောင်းပြည့်စေတီတည်သည်။ ထိုညီအကိုနှစ်ယောက်၏ ကိုယ်တာ အုတ် ၂ ချပ်လပ်နေသဖြင့် ကျန်စစ်သား၏ ဂုံးချောစကားကြောင့် အနော်ရထာဘုရင်က ကြိမ်တံပြာနှင့်ရိုက်ပြီး အိုးပိုင်သံသည်။ ကျန်စစ်သားက မနုလိဝန်တို့စိတ်ဖြင့် ရွှေဖျဉ်းညီနောင်ကို ကွပ်မျက်ပစ်သည်။ (ဝါးရင်းတုတ်ရွာ၊ လွန်ပကောင်းရွာများ ပတ္တရာနယ်တွင် ယနေ့တိုင်ရှိနေပါသေးသည်။)

ကျန်စစ်သားသမီးတော် ရွှေအိမ်စည်သည် ရခိုင်ပြည်မေယုလွင်ပြင် (ကုလားတန်မြစ်ကမ်း) ပြောက်ဦးမှ ရခိုင်မွတ်စလင်မင်းသားတစ်ပါးနှင့် ချစ်ကြိုက်ရာဝန်ကြီးများကမွတ်စလင်မင်းသား “ ပဋိက္ခရား ” နှင့်မပေးစားရန်တားမြစ်သောကြောင့် မွတ်စလင်ရခိုင်မင်းသားနှင့် ရွှေအိမ်စည်တို့လက်ထပ်တိမ်းမြားခြင်း မဖြစ်ခဲ့ပေ။ ပုဂံခေတ်မတိုင်မီ ပုဂံခေတ်ကတည်းကပင် ရခိုင်ပြည်တွင်အစ္စလာမ်ဘာသာ ရောက်ရှိနေကြောင်း သာမကတစ်ဖန်ဖြစ်သည်။ မန္တလေးတက္ကသိုလ် သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါ်အိတ်တာသန်းကျွန်းက ရခိုင်ပြည်ပြောက်ပိုင်းမေယုလွင်ပြင်တွင် ရိုဟင်ဂျာမှတ်စလင် ရခိုင်ဘုရင်များ ထီးနန်းအုပ်ချုပ်ပင်းလုပ်ခဲ့ကြောင်း ရေးသားထားသည်။ ရိုဟင်ဂျာတိုင်းရင်းသားပုံပြင်များစွာ ရှိပါသည်။

မေယုမြို့၏တောင်ဘက် ပင်လယ်ကမ်းခြေတွင် အစ္စလာမ်သူတော်စင်

တစ်ပါးနေထိုင်သိတင်းသုံးသည့် Bader Mokam(Budder Mokom)သို့ စစ်တွေ့
ကော်မရှင်မင်းကြီးက ၁၈၃၄ ခုနှစ်တွင် ဆွမ်းခဲဘွယ်များ လျှာဒါန်းကြောင်းပါရှန်
တာသာဖြင့် အဆိုအမိန့်များရှိသည်ဟု သိရပါသည်။

အေဒီ ၇၈၈ ခုနှစ် မဟာထိုင်စန္ဒာဘုရင်သည် ရှေးဟောင်းရာမဝတီမြို့၊
အင်းတွင် ဝေသာလီမြို့သစ်တည်ပြီး(၂၂)နှစ်ကြာ အုပ်စိုးပြီးနောက် နတ်ရွာစံသည်။
မဟာထိုင်စန္ဒာမင်းလက်ထက်တွင် အာရပ်ကုန်သည်သင်္ဘောများ၊ ရမ်းဗြဲကျွန်းအနီး
မကြာခဏပျက်စီးသည်။ ယင်းအာရပ်သင်္ဘောများမှ အာရပ်သင်္ဘောသားများကို
ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ သင့်တော်သောကျေးရွာများသို့ အခြေချနေထိုင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။

အာရပ်ကုန်သည်များ၊ သူတော်စင်ဆူဖီများသည် ဒေသခံပြည်သူလူထု
ကကြား ပညာပေးလုပ်ငန်းများ၊ လူမှုရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဘာသာ
တရားရှိသေကိုင်ရှင်ကြသူများက ဘာသာရေးအတွေးအခေါ်များကို ပြောဆိုခြင်းဖြင့်
လူထုကိုအစွဲလျာပ်ဘာသာ အသိဗဟုရရှိစေရန် စည်းရုံးဆွဲဆောင်သည်။ ငွေဦး
အပေးပိုင်းကာလများကတည်းက သင်္ဘောပျက်ပြီးရခိုင်ပြည်တွင်သောင်တင်နေကြ
သော အာရပ်လူမျိုးများသည် ဒေသခံအမျိုးသမီးများနှင့်ထိမ်းမြားလက်ထပ်ကြပြီး
ဟိုဒေသမှာပင် အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။

စူလေ့မန်(အေဒီ-၈၅၁)၊ မောင်ဘိ(အေဒီ-၈၈၀)၊ မာဆူဒီ(အေဒီ-၉၄၇)၊
ဟာဂါရီ(အေဒီ-၁၁၂၀)၊ ဟူဒွတ်အူလ်အာလမ်(အေဒီ-၉၈၂)နှင့်အခြားသော အာရပ်
နှင့်ပါရှန်လူမျိုးများသည် ရခိုင်ဗိုလ်ကျော်ကြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်တရုတ်နိုင်ငံသို့
ချေလျှင်ဘိုနှင့်ဒုစိုကြောင်း ရေးသားဟောသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်တရုတ်နိုင်ငံဆက်ဆံ
ရေး၊ ပြည်တွင်းတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ ဆက်ဆံရေးနှင့်နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်ရေးကို
အစွဲလျာပ်များအဖော်ကြာကပင် အာရပ်ကုန်သည်များကထိန်းချုပ်ထားပြီး၊ ရခိုင်
ပြည်နယ်၏ နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်ရေးကိုလည်း ထိန်းချုပ်ထားသည်။

အထက်ပါ ၉ နာမည် ၁၈ နာမည်များအတွင်း တစတစ တဖြည်းဖြည်း ရခိုင်
ပြည်နယ်တွင် အစွဲလျာပ်ဘာသာ အပွားအဖား၊ အယူအဆများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာ
သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တစ်လျှောက်လည်း အစွဲလျာပ်ဘာသာကိုလေ့လာပြီး အစွဲလျာပ်
ဘာသာစင်များဖြစ်လာကြသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မဟာမောင်ပွတ်မလင်များသည် အမှန်တကယ်အစဉ်
အတိုက် အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသူများဖြစ်သည်။ ဒေသအတော်များများတွင်ရှိနေ

ကြသူများမှာ ရခိုင်နှင့်ဘင်္ဂလား အချင်းချင်း အာဏာလုစစ်ပွဲကာလများအတွက် ပမ်းဆီးခေါ်ဆောင်လာကြသူများမှ ဆင်းသက်လာကြသူများလည်းဖြစ်သည်။ ရခိုင်ဘုရင်များသည် စစ်တကောင်း၊ ဒက္ကားစသည်အထိ ကမ်းရိုးတန်းထဲထောက်ထိုင်ဆိုင်ထားခဲ့ပြီး၊ အချို့ဘင်္ဂလီမွတ်စလင် ပဟာပေဒင်များကို ကျွန်အဖြစ်ခေါ်ယူစေခိုင်းခဲ့ကြသည်များလည်းရှိသည်။ ရခိုင်ဘုရင်မင်းရာဇာကြီးလက်ထက်တွင် ဘင်္ဂလားမှခေါ်ဆောင်ခဲ့သူ ကျွန်များကို ကျောက်တော်၊ မောင်တောဒေသအသီးသီးသို့ ပို့ပေးခဲ့ကြောင်း၊ ရေးသားထားသည်လည်းရှိသည်။

အင်္ဂလိပ်က မြန်မာနိုင်ငံကိုသိမ်းပိုက်ပြီးနောက် အိန္ဒိယလူမျိုးများနှင့် ပါကစ္စတန်လူမျိုး(၁၂)သိန်းခန့်၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ပါလာခဲ့သည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် မြန်လည်ကွက်ကွားကြသည်။ ကိုင်းရင်းသားပိုက်စလင်များသာ အများစုရှိနေကြသေးသည်။ နိုင်ငံခြားသားမွတ်စလင်အနည်းငယ်တော့ရှိနေပါသေးသည်။

ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီတို့ပူးပေါင်းပြီး ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်တွင် ၁၈ ရာစုအထိ လွမ်းမိုးထိန်းချုပ်ထားနိုင်သေးသည်။ သို့သော်လည်း ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်တွင် အင်္ဂလိပ်ရေတပ်အင်အားတောင့်တင်းလာသောအခါမှာ ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီတို့ မိုးမိုးမှုအဆုံးသတ်သွားသည်။ ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီတို့သည် ၎င်းတို့အကျိုးစီးပွားအတွက်ပစ္စည်းများကို ကိုက်ခိုက်လုယက်၊ လူများကိုအကျဉ်းသားအဖြစ်ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်လာသည်။ အခိုင်းအစေကျွန်များအဖြစ်ထားသည်။ လက်မပညာသည်များ၊ အတတ်ပညာရှင်များကို ဘုရင်ထံသို့ပို့ဆောင်ဆက်သွင်းစေရသည်။ အချို့ကိုဖြူဟောင်းအနီး ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများတွင် အခြေချနေထိုင်ရန် ပို့ပေးသည်။ အဆိုပါဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သည့်အခါမှာ အိန္ဒိယလူမျိုးများလည်း ပါလာသည်။ အချို့သည်ရခိုင်ဘုရင်တပ်မတော်တွင် ကြေးစားစစ်သားအဖြစ် ထမ်းဆောင်ရန်လာရောက်ကြသူများလည်းရှိသည်။ အချို့က ဘုရင်ကိုယ်ရံတော်တပ်ဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် အမှုထမ်းဆောင်ကြသည်။

၁၆၂၉-၁၆၃၇ ခုနှစ်တွင် ပေါ်တူဂီခရီးသည် “ဆီဗက်စတီယန်” ရေးသားသော စာအုပ်တွင် ရခိုင်ဘုရင်နန်းတော်တွင်းတွင် မွတ်စလင်တို့သည် ကိုယ်ရံတော်တပ်ဖွဲ့များ၊ ကျွန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာဝေဖန်မှုကြံ့ပေးသူများ ဖြစ်ကြသည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို အာရပ်မွတ်စလင်သင်္ဘောများဖြင့် ရခိုင်ပြည်သို့ ခေါ်ဆောင်

လာခရာ အများစုမှာ ဘက်လိများဖြစ်ကြသည်။ ဆီဗက်စတီယန်မန်ဒစ်က မွတ်စလင်
အကျားသားများကို ခရစ်ယန်သို့ပြောင်းရန်ကြိုးစားသော်လည်း မအောင်မြင်ကြောင်း
သုတေသနအုပ်တွင် ရေးသားဖော်ပြထားသည်။

၁၃ ရာစုအတွင်းရခိုင်တွင် အစ္စလာမ်ဘာသာသို့ကူးပြောင်းသူ ရခိုင်
မွတ်စလင်ဦးရေ များစွာရှိခဲ့သည်။ အာသံပြည်မှသည် မလေးရှားအထိ အစ္စလာမ်
ဘာသာဝတ်ပြုကျောင်း(ဝလီ)များစွာရှိနေခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အမျိုးသမီး
များက အစ္စလာမ်ဘာသာကို ပိုမိုရိုသေကိုင်ရှိုင်းကြသည်။

အထက်ပါ ၁၃ ရာစုတွင် အတ္တလန္တစ်သမုဒ္ဒရာကမ်းခြေ၊ အာဖရိကတိုက်ရှိ
ပြည်သမား၊ ဝက်လားမှအရှေ့တောင်အာရှထိ နိုင်ငံများရှိလူမျိုးများတွင် အစ္စလာမ်
ဘာသာရေးအတွေးအခေါ် အယူအဆလွှမ်းမိုးပြီးဖြစ်သည်။ ဗမာပြည်ထက် ရခိုင်ပြည်
သည် အိန္ဒိယဘက်လားတို့နှင့်ပိုမို၍ အဆက်အသွယ်ရှိသည်။ ရခိုင်ဘုရင်နရမိတ်လှ
သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ဟိန္ဒူပြည်နယ်၊ ထမိန်ဂျမီ တွက်ဖြူးခိုလှုံမှုပြုရာ ဘက်လား
နယ်စပ်စစ်တကောင်းသို့ ပြေးဝင်ခိုလှုံနေထိုင်ခဲ့သည့် သာဓကကိုနားလည်ရမည်
ဖြစ်သည်။

၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေသော ဂျော့ဖရီဘာဒေါ့ကလောက်၏
အတ္ထုပ္ပတ္တိသမိုင်း “ ခေတ်သမိုင်း” မြေပုံတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်ကို မွတ်စလင်ပြည် တစ်ခု
အဖြစ်ဖော်ပြထားသည်။ ၁၈၄၅ ခုနှစ်တိုင် ရခိုင်တွင် “ပါရှန်” ဘာသာစကားကို ရုံးသုံး
ဘာသာစကားအဖြစ်သုံးစွဲနေဆဲဖြစ်သည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာထွန်းကားသည့်
မြောက်ဦးတွင် ဘုရင်အဖြစ်တင်မြောက်ခံရလျှင် အစ္စလာမ်ဘာသာနှင့်ပတ်သက်သည့်
ဗဟုသုတအဖြာဖြာကို နေ့စဉ်တတ်ကျွမ်းရမည်ဖြစ်သည်။ ဒဂါးများ၊ ဆုတံဆိပ်များ၊
ပိုင်ခံအလံများတွင် အစ္စလာမ်အမှတ်တံဆိပ်၊ အလ္လာကိုယုံကြည်သည့်စာတမ်း
“ကလီမာ” ကို အာရဗီစာဖြင့် ရိုက်နှိပ်ထားသည်။

ဇော်ဘွား(စုလ်တန်)စုလေမန်ရှားမှ စုလ်တန်အလီရှားအထိ မင်းဆက်(၁၁)
ဆက်၊ နှစ်ပေါင်း(၁၀၀) (၁၄၃၀-၁၅၃၀)တွင် ရခိုင်ဘုရင်များသည် ဘက်လားနှင့်
သင့်မတင်ဖြစ်နေသည်။ မင်းဘင်(ဇယျူရှား)(၁၅၃၁-၁၅၅၃)လက်ထက်မောက်မှသာ
ရခိုင်နှင့်ဘက်လားသင့်မြတ်သွားသည်။ ၁၅၄၀ ခုနှစ်ခန့်တွင် ဘက်လားအရှေ့
တောင်ပိုင်းဒေသ၊ စစ်တကောင်းသည် ရခိုင်ဘုရင်မင်းဘင်(ဇယျူရှား)လက်အောက်

* ပက်သွားသည်။ ဘင်္ဂလားပြည်နယ်၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှ ရခိုင်ပြည်နယ်သည်
မြားလွတ်ကင်းသွားသည့်တိုင် ရခိုင်ဘုရင်များသည် အစွလာမလေ့ထုံးတမ်း အာရဗီ
ပညာများကိုခေါ်တွင်ဆဲဖြစ်သည်။

ဟုပီးသို့ ဘုရင်/ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများတွင် အရေးပါသော၊ ဝန်ကြီးချုပ်၊
ကြီးများ၊ အတွင်းဝန်များ၊ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ တရားသူကြီးများ၊
ခိလ်ချုပ်များ၊ ဆေးသမားတွေများမှာ မွတ်စလင်များဖြစ်သည်ဟု ဒတ်ချ်မှတ်တမ်း
အရ သိရပါသည်။ (A History of Chittagong vol.1, p-291)

၁၆၂၂-၁၆၃၈ ခုနှစ် နန်းတက်သည့် သီရိသုဓမ္မဘုရင် လက်ထက်တွင်
ရခိုင်ရပ်ခန်းသည် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဖြစ်သည်။ သူသည် " Sati Mayna.O lor
mandrani " ကဏ္ဍကိုရေးသားခဲ့သည်။ အပြားသောဒေသခံမွတ်စလင်များကိုလည်း
ရေးဝေးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ အာရှရပ်ခန်းမတိုင်မီက ထိုကဏ္ဍကို " Daulat
Qazi " ကရေးသားခဲ့သည်။ ထိုကဏ္ဍကို အားပေးပသတ်နိုင်ခဲ့ပေ။ အာလဝါလ်ဆိုသူက
အားပေးသတ်ခဲ့သည်။ အာလဝါလ်သည် သူ၏ မောင်နှင့်တူ ဘင်္ဂလားသို့လေ့ဖြင့် သွားစဉ်
ပါဏ္ဍိတ်လယ်ခဲပြများက တိုက်ခိုက်သဖြင့် သူ့မောင်ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ အာလဝါလ်
ခံမူ အသက်အေးပ လွတ်မြောက်သွားပြီး ရခိုင်ဘုရင်ထံတွင် မြင်းတပ်အရာရှိ ဖြစ်သွား
သည်။

၁၇ ရာစုတွင် ဘင်္ဂလီဟပေသည် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် နေလပမာထွန်းပြောင်
သည်။ ရခိုင်ဘုရင်ပြုတော်မူ ဘုရင်နှင့်ပြည်သူများအကြောင်း ဖွဲ့နွဲ့ရေးသားထားသည့်
ကဏ္ဍကို နှစ်ကို ဘုရင်၏ တောင်းဆိုချက်အရ " Daulat Qazi " ကတင်စား ရေးသား
သည်။ ရခိုင်ဘုရင် သီရိသုဓမ္မနတ်ရွာမင်း Salim Sha II ကိုနန်းတင်ပေးခဲ့သည်။
နတ်ရွာမင်းပညာရှင်များက နန်းတက်လျှင်တစ်နှစ်အတွင်း နတ်ရွာစံမည်ဟု
အော်မြောက်သဖြင့် နန်းတက်အိမ်ထောင်မင်္ဂလာကို ၁၂နှစ်ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့သည်ဟု သမိုင်းက
ဆိုသည်။ သီရိသုဓမ္မလက်ထက် အလဝါလ် ပညာရှိကြီးသည် အာရဗီ၊ ပါရှန်၊ ပါဠိ၊
ဗင်္ဂလီ၊ ဝိညာဏ်၊ ဘင်္ဂလီ၊ ဂျီဟင်ဂျာ၊ ရခိုင်၊ ဟိန္ဒူနှင့် အဓဒ္ဒဘာသာစကားများ
အားဖြင့်သာ မွတ်စလင်ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

အစွဲလမ်းယဉ်ကျေးမှုနှင့်ရခိုင်ပြည် ပံ့ညာပြန်လည်ထွန်းကားလာခြင်းအကြောင်း

ရောမအင်ပါယာပျက်သုန်းပြီးနောက် အစွဲလမ်းယဉ်ကျေးမှုသည် ကော်ဒိုက မှဒဏ္ဍားအထိ ယုံ့နှံ့ ရောက်ရှိသွားသည်။ စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှု ကဏ္ဍအမြင် စူးရှင်တွင် မွတ်စလင်ဘုရင်များ၏ယဉ်ကျေးမှု အမြင်၊ ဒဿနသည် ထိပ်မှဦးဆောင် ရှေ့ပြေးဖြစ်နေပေသည်။ အနောက်ဦးစီးများမှလည်း အာရှ၊ အာဖရိကတိုက်နိုင်ငံများ အထိယုံ့နှံ့စိမ့်ဝင်သွားလေရာ ၁၂၀၃ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလားလည်း လက်ခံကျင့်သုံး လာခဲ့သည်။

ပွန်ဂိုတို့ ကျော်ကျော်ဝင်ရောက်လာပြီးနောက် တိဘက်တိုဘားမင်းအနွယ်များ ရခိုင်ပြည်သို့ဝင်ရောက်လာသောအခါ ရခိုင်ပြည်သည် နှစ်ပေါင်း(၅၀၀)ခန့် အမှောင် ခေတ်ဖြစ်နေသည်။ မင်းဆက်ပေါင်းများစွာ Parim တွင် နန်းတက်လာသည်။ ၁၁၃၃ ခုမှ ၁၂၈၇ထိဖြစ်သည်။ ရခိုင်ဘုရင်များသည် အနည်းနှင့်အများပုဂံမင်းများနှင့် နှစ်စဉ်အဆွေမည်ဖြစ်သည်။

၁၂၈၇ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ရခိုင်လူမျိုးတို့သည် ရခိုင်ကိုလာရောက် တိုက်ခိုက်ရန် အင်းဝဘုရင်ကိုဖိတ်ခေါ်သည်။ ၁၄၀၄ ခုနှစ်တွင် နရမိတ်လှသည် ရခိုင်ပြည်ထီးနန်းကို ဖိုးစံသည်။ ရခိုင်ကိုတိုက်ခိုက်ရန် ရခိုင်တို့ကအင်းဝမင်းကို ခေါ်ခေါ်ပြန်သည်။ ကိုအချိန်ကပင် အစွဲလမ်းတို့၏ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုသည် အတ္တလန္တိတ် နှစ်ဖက်၊ အီရှ၊ မလက္ကားထိ ရှိနေသည်။ နရမိတ်လှသည် အစွဲလမ်းဘာသာကို မှီလမ်းလျက်ရှိသည်။ ရခိုင်ရိုးမဟောင်းတန်း၊ နက်နဲထူထပ်သော မုတ်သုန်သစ်တော များကြောင့် မြန်မာဘုရင်များက ရခိုင်ပြည်ကိုတိုက်ရန်လက်လျှော့ထားသည်။

သို့သော်လည်း ၁၄၀၆ ခုနှစ်တွင် အင်းဝမင်းခေါင်၏သား မင်းရဲကျော်စွာ ကို ရခိုင်သို့ရေလွှတ်တိုက်ခိုက်လာသည်။ ရခိုင်ဘုရင် နရမိတ်လှ ဘင်္ဂလားသို့ထွက်ပြေး နှိလိသည်။ စူလ်တန်ဂီယာလူနှင့်အာဇာနည်ရှားက လက်ခံထားသည်။ စူလ်တန်(၁၃၉၀- ၁၄၁၁)နတ်ဌာပနပြီးနောက် အီရှုန်းတွင်းသားတစ်ဦးက ခေတ္တအုပ်ချုပ်သည်။ ဘုရင် ဂျလာအိုင်ဖိုးဘာဘက်ရှားသည် ကိုအချိန်ကပင်ပျက်ပြိုနန်းထွက်သည်။ ဘုရင်ကမြို့တော် ကို Pandua ဟု Gujar သို့ပြောင်းသည်။ ဒေလ်နှင့်အတန်ငယ်ဝေးကွာသွားသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် အစွဲလမ်းမစ်ဦးစီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဘုရင်နရမိတ်လှသည် ဘင်္ဂလားတွင် (၂၅)နှစ်ကြာနေထိုင်ခဲ့ပြီး တော်လှန်ရေးအတွေးခေါ်များ၊ သင်္ချာနှင့်

ကဝသိပွဲ၊ ရေကြောင်းပညာများကို လေ့လာသင်ကြားခဲ့ရသည်။ ထူးဝရသရား
သခင်(အလ္လာ)တဆူတည်းရှိသည်ဟူသော အယူအဘကိုလည်း လေ့လာမှတ်သား
သင်ကြားပြီး လက်ခံယုံကြည်ခဲ့သည်။

ဘာသာရေးကိုင်းရှိုင်းသော ဘင်္ဂလားဘုရင်နှင့်တင်ရှားကျော်ကြားသော
မော်ဆရာ၊ ဘာသာရေးဆရာ နူးရ်ခတ်အလပ်တိုယ်မှ နုရ်ပိတ်လှသည် အစွယ်မ
ဘာသာရေးအတွေးအခေါ်များကို လေ့လာဆည်းပူးခဲ့ရသည်။ ၁၄၇၆ခုနှစ်တွင်
နုရ်ပိတ်လှသည် စူလေမန်ရှားအမည်ဖြင့် ငယ်နန်းကိုဖွဲ့စံသည်။ ရခိုင်တို့က နောင်ပျက်
သည်။ စစ်တကောင်း၊ ဘင်္ဂလားစော်ဘွားက စစ်ဗိုလ်ချုပ်ဝလီခန်ကို ဦးစီးပြီးရခိုင်
တို့ကိုတိုက်ခိုက်စေရာ အောင်နိုင်သည်။ စူလေမန်ရှား(နုရ်ပိတ်လှ)ကို ပြန်လည်ထီးနန်း
ကိုင်ပေးခဲ့သည်။

ရခိုင်ရာဇဝင်တွင် ဘုရင်နုရ်ပိတ်လှအကြောင်းကို အောက်ပါအတိုင်းရေး
သားထားပါသည်-

လောင်းကြက်ထီးနန်း၏ နောက်ဆုံးမင်းအက်“သင်္ဂသူး”နတ်ရွာစံသောအခါ
၎င်း၏သားတော်ကြီး “ရာဇသူး”(နုရ်ပိတ်လှ)က လောင်းကြက်ထီးနန်းကိုဆက်ခံသည်။
ထိုစဉ်က ဒလစား အနန္တသိမ်၏ညီမ စောဖူးညိုသည် အလွန်လှပသူဖြစ်သည်။
နုရ်ပိတ်လှက စောဖူးညိုကိုအဖူးအဖူးချစ်ကြိုက်စွဲလာနိုးသည်။ စောဖူးညိုကို သူပင်၊
ယောက်ျားအားကွာရှင်းစေပြီး၊ နုရ်ပိတ်လှက စောဖူးညိုကိုမိဖုရားမြှောက်သည်။
အနန္တသိမ်နှင့်ပြည်သူတို့က အဖူးအဖူးဒေါသထွက်သည်။ အနန္တသိမ်က အင်းဝဘုရင်ကို
အကူအညီတောင်းသည်။

ဘုရင်မင်းခေါင်က ၎င်း၏သားမင်းရဲကျော်စွာကို ၁၄၈၄ ခုနှစ်ပွင့် ရခိုင်သို့
စေလွှတ်တိုက်ခိုက်စေသည်။ ပုဂံပြန်က မင်းရဲကျော်စွာမှာ (၁၃)နှစ်သားသာ ရှိသေး
သည်။ ရခိုင်ကိုအောင်နိုင်သည်။ ဘုရင်နုရ်ပိတ်လှ ကင်္ဂလားသို့ကွက်ပြေးခိုလှုံသည်။
နုရ်ပိတ်လှ၏ညီဖြစ်သူ နာရာဇူသည် ဟံသာဝတီသို့ပြန်ပြေးပြီး မွန်တလင်းဘုရင်
ရာဇရောင်ထံခိုလှုံသည်။

အင်းဝဘုရင်မင်းခေါင်သည် သားတော်မင်းရဲကျော်စွာ၏အောင်မြင်မှုကို
ကြားသိရသောအခါ ငယ်ပြောင်မင်းအောင်မြင်ပြီး ငယ်ပျော် စောပြည်များကို

ကလေးစော်ဘွား အနော်ရထာစောနှင့်လက်ထပ်ထိမ်းမြားပေးသည်။ အနော်ရထာစော
 နှင့်စောပြည့်ချမ်းသာတို့ကို ရခိုင်သို့စေလွှတ်ပြီး ရခိုင်ပြည်ထီးနန်းကို စိုးစံစေသည်။
 ကလေးစော်ဘွားသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုကို မနှစ်သက်သောကြောင့် မွန်ဘုရင်
 ရာဇဝိရာဇ်ကို အကူအညီတောင်းသည်။ ရာဇဝိရာဇ်က မွန်တပ်ဖွဲ့၊ မွတ်စလင်
 စစ်သားများပါဝင်သော ရေတပ်၊ ကုန်းတပ်ဖွဲ့စေလွှတ်ပြီး ထီးနန်းကိုတိုက်ခိုက်
 သိမ်းပိုက်စေရာ အောင်မြင်သည်။ နာရာနူအား လောင်းကြက်ထီးနန်းကိုတင်ပေး
 ခဲ့သည်။ အနော်ရထာစောနှင့်စောပြည့်ချမ်းသာတို့ကို ဟံသာဝတီသို့ခေါ်ယူသည်။
 ရာဇဝိရာဇ်က မိဖုရားဟောင်းကိုကွပ်မျက်ပြီး စောပြည့်ချမ်းသာကို မိဖုရား မြှောက်သည်။
 အနော်ရထာစောကိုလည်း ကွပ်မျက်ပစ်သည်။

ထိုအကြောင်းကို အင်းဝဘုရင်မင်းခေါင်ကြားသိသောအခါ သားတော်
 မင်းရဲကျော်စွာကို ရခိုင်သို့ထပ်ပံစေလွှတ်တိုက်ခိုက် စေပြန်သည်။ ကဥပဒဒိ(ကုလား
 ဖြစ်မြစ်)မြစ်အထက်ပိုင်းသို့ ဘုရင်နာရာနူထွက်ပြေးသည်။ မွန်စစ်သည်များက မြန်ဟ
 စစ်သည်တို့ကို တိုက်ခိုက်ရန် ရခိုင်သို့ ကပ်ပံရောက်ရှိလာသည်။ ဤသို့ဖြင့် ရခိုင်ပြည်
 သည် မွန်နှင့်မြန်မာတို့၏ စစ်ပြေပြင်ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ အင်းဝဘုရင်မင်းခေါင် လက်ထက်ပု
 စပြီး မွန်-မြန်မာ နှစ်ပေါင်း(၄၀)ကြာ စစ်ပွဲစတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

ဘုရင်နရမိတ်လှသည် ဘင်္ဂလားဘုရင်လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းဆောင်
 စဉ် အိန္ဒိယ-ဒေလီဘုရင်က ဘင်္ဂလားကိုကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ရာ နရမိတ်လှက သတ္တိရှိ
 ကျွမ်းကျင်စွာပြန်လည်တိုက်ခိုက်သဖြင့် အောင်မြင်မှုရခဲ့သည်။ ဘင်္ဂလားဘုရင်
 စွယ်တန်အာဇမ်ရှားက လွန်စွာသင်းကကျပြီး နရမိတ်လှကို သားဟုပင်ခေါ်ဝေါ်
 သုံးစွဲခဲ့သည်။ (ဆရာဦးဉာဏဇန-ပဉ္စပတိဂျာလင်သစ်)ပါ အချိန်မှစပြီး ညီအကို
 သားအဖမိတ်ဓာတ်ဖြင့် ရခိုင်နှင့်ရိုဟင်ဂျာပွတ်စလင်တို့၏ ဆက်ဆံရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်
 လာသည်။ ရခိုင်တို့နှင့် ရိုဟင်ဂျာတို့ ညီအကိုဟောင်းနှုပ ဆက်ဆံရေးဖြစ်လာသည်။

လောင်းကြက်ထီးနန်းကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ယူရန်အတွက် ဘင်္ဂလားစော်ဘွား
 စွယ်တန်အာဇမ်ရှားကို နရမိတ်လှက အကူအညီတောင်းရာဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝလီခန်း
 ဦးဆောင်သော ပထန်တပ်သား(၅)သောင်းဖြင့် လောင်းကြက်ထီးနန်းကို ပြန်လည်
 သိမ်းပိုက်အောင်မြင်ခဲ့သည်။

များမကြာမီ နရမိတ်လှနှင့် ပိုလ်းချုပ်ကြီးဝလီခန်းတို့ အကြောင်းပွားကာ ပြဿနာ

ဖြစ်ကြပြီး ဝလီခန်က နရမိတ်ကိုဖမ်းဆီးအကျဉ်းချထားသည်။(သမိုင်းပညာရှင်
ဆာဘာသာဖယ်ယာက နရမိတ်လှ၏ရန်သူ အနန္တသီမင်္ဂါ အကူအညီဖြင့် ဝလီခန်က
နရမိတ်လှကို ဖမ်းဆီးသည်ဟု ဆိုထားသည်။) ဝလီခန်သည်တစ်နှစ်မျှ လောင်းကြတ်
ထီးနန်းကို စိုးစံသည်။ ပါရရှ်ဘာသာစကားစာပေကို သုံးစွဲသည်။ ၁၈၄၆ ခုနှစ်ထိ
ရခိုင်ပြည်တွင် ပါရရှ်ဘာသာစကားကို သုံးစွဲခဲ့သည်။ တရားရုံးများတွင် မွတ်စလင်
ဇာရားသူကြီးများကိုလည်းခန့်ထားသည်။

ကပ္ပဝနဝိမြစ်အထက်ပိုင်းမှ နာရာနန္ဒဆင်းလာပြီး နရမိတ်လှကိုကယ်တင်
သည်။ စူလ်တန်ဂိုယာလဒင်မိဟာမက်ရှားထံ သတင်းပို့ရာ စူလ်တန်ဘုရင်က ဝလီခန်
တပ်ထက် ပိုမိုအင်အားကြီးမားသောတပ်ကို ဘုရင်၏လက်ထဲ လက်ျာဝန်ကြီး ဒန်ပါဗျ
ရာလမင်္ဂါ ဆက်တာခန်းတို့ကို ဦးစီးစေပြီး ရခိုင်ပြည်သို့စေလွှတ်သည်။ ဝလီခန်ကပ်ကို
တိုက်ခိုက်ဖောက်ပြင်သည်။ ဘုရင်လေမန်များဘွဲ့ဖြင့် နရမိတ်လှအား ၁၄၃၀တွင်
လောင်းကြက်ထီးနန်းကို ပြန်လည်တင်မြှောက်ပေးခဲ့သည်။

၁၄၃၃ ခုနှစ်တွင် မင်းမောပွန်(နရမိတ်လှ)သည် မြို့တော်ကို လောင်းကြက်
မှ ပြောက်ဦး(ဘွဲ့)မြို့မဟောင်း(ဘွဲ့) Roshanga သို့ပြောင်းရွှေ့ပြီး ထီးနန်းစံသည်။
ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝလီခန်သည် မင်းမောပွန်ကို သစ္စာခံသည်။ အရေးကြီး မဟာဝံ့ဟာ
ကျသောနေရာများတွင် ဝလီခန်တပ်ကို ဖာပ်ဖြန့်ချထားသည်။ သူတို့သည် ရခိုင်ပြည်
၌ပင် သစ္စာရှိရာနေထိုင်သွားကြသည်။ အာရပ်လူမျိုးများကြောင့် ရခိုင်ပြည်တွင်
အစ္စလာမ်ဘာသာ ရောက်ရှိခဲ့သည်ဟုမော်လည်း ပထန်တပ်မတော်မှ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး
ဝလီခန်နှင့် စခိုခန်းတို့ကြောင့် အစ္စလာမ်ယဉ်ကျေးမှု ပျံ့နှံ့လာသည်မှာ အထင်အရှား
ဖြစ်ပါသည်။

ပြောက်ဦးတွင် Sultan အမှတ်အသားပါသော ဒဂိုးများတွေ့ရသည်။ ရခိုင်
ရာဇဝင်ကိုတစ်စုတစ်စည်းကည်းမှတ်တမ်းတင်ထားသည်မှာလည်း အဘယူဖူလ်ရာ
ဖြစ်ပါသည်။ ၁၂၅၃ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလား၌ အစ္စလာမ်ယဉ်ကျေးမှု စတင်ခဲ့သလို
ပြောက်ဦးတွင်လည်း အစ္စလာမ်ယဉ်ကျေးမှုကွန်းကားလာပြီး ရခိုင်ပြည်တွင် ဉာဏ်သစ်
ကောင်းအရေးအတော်ပုံ ပညာပြန့်လှည့်ကွန်းကားလာသည်။ ခေတ်သစ်စတင်ခဲ့သည်။
ဟိုနုကြောင့်(၁၄၃၀ မှ ၁၅၃၀)ဟိုနုခင်(၁၈၀)ခန့် ဘင်္ဂလားကြောင့် ရခိုင်ပြည်တွင်
အစ္စလာမ်ယဉ်ကျေးမှုကွန်းကားလာသည်။ ပရိယတ္တိပုဂ္ဂိုလ်များကွန်းကားခဲ့ရာ ဘင်္ဂလားကိုရခိုင် ခို့က
ကောင်းကောင်းလျက်ရှိသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။

အချို့သော ရခိုင်ဘုရင်များသည် မွတ်စလင်ဘွဲ့ကုမည်များခံယူပြီး နှစ်ပေါင်း

(၂၀၀)ကျော် ရခိုင်ထီးနန်းကို စိုးစံခဲ့ကြသည်။

(၁)	စုလေမန်ရှား	နရမိတ်လှ	၁၄၃၀-၁၄၃၄
(၂)	အလံခန်း	မင်းခရီး(ခ)နာရာနု	၁၄၃၄-၁၄၅၄
(၃)	ကလံမန်ရှား	ဘစောဖြူ	၁၄၅၉-၁၄၈၂
(၄)	ဗာသုရှား	ဒေါလယ	၁၄၈၂-၁၄၉၂
(၅)	မိဟာမက်ရှား	ဘစောညို	၁၄၉၂-၁၄၉၃
(၆)	ဦရိရှား	ရန်အောင်	၁၄၉၃-၁၄၉၄
(၇)	ရိုတ်မိုးဒုလာရှား	သလိန်ဂသ	၁၄၉၄-၁၅၀၁
(၈)	အိရှား	မင်းရာဇာ	၁၅၀၁-၁၅၂၃
(၉)	မိဟာရှား	ကဇာဘာဒိ	၁၅၂၃-၁၅၂၅
(၁၀)	ဂျလာရှား	မင်းစောဦး	၁၅၂၅-
(၁၁)	ကလံရှား	သာတံဆာ	၁၅၂၅-၁၅၃၁
(၁၂)	အဟယ်လ်ရှားအဇက်	မင်းခေါင်ရာဇာ	၁၅၃၁-
(၁၃)	လျှိုရှား	မင်းဘင်(ခ)မင်းပါကြီး	၁၅၃၁-၁၅၅၃
(၁၄)	ဒါဂုခန်း	မင်းဒိက္ခ	၁၅၅၃-၁၅၅၅
(၁၅)	မကန္တရှား	မင်းဖလောင်း	၁၅၇၁-၁၅၉၃
(၁၆)	ဘလင်မိရှား	မင်းရာဇာကြီး	၁၅၉၃-၁၆၁၂
(၁၇)	ဟူစိန်ရှား	မင်းခုမောင်း	၁၆၁၂-၁၆၂၂
(၁၈)	ဘလင်မိရှား။	ဘိရိသုဓမ္မ	၁၆၂၂-၁၆၃၈

အချို့သော ရခိုင်ဘုရင်များသည် ရခိုင်အင်ပါယာကို အစဉ်အဆက်

ထိန်းသိမ်းပြီး ရခိုင်ထိန်းနန်းကိုစိုးစံခဲ့ကြသည်။ ထိုခေတ်က အိမ်နီးချင်းပြည် ဖြစ်သော ဘင်္ဂလား၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံများ၊ အာရပ်ကမ္ဘာတို့မှ နိုင်ငံရေး၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု တို့ကို လက်ခံအတုယူရရှိကြသည်။ ရခိုင်ပြည်(ယခုခေတ်မြန်မာနိုင်ငံ)မှ စတင်ပြီး အေဒီ ၅၈၈ မှ ယနေ့တိုင်အစွဲလမ်းဘာသာ အယူအဆပျံ့နှံ့တည်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရခိုင်အင်ပါယာကျဆုံးခြင်း

သီရိသုဓမ္မ(ဒုတိယပြောက်စလင်မ်ရှား)လက်ထက် ၁၆၂၂-၃၈ခုနှစ်များ အတွင်း ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်တွင် ပေါ်တူဂီတို့၏ ပင်လယ်ခါးပြတိုက်များ တိုးတက်လာသည်။ ပေါ်တူဂီခြေသလုံးအိမ်တိုင်များသည် ရခိုင်များနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဘင်္ဂလားနိုင်ငံအောက်ပိုင်းတွင် ရာဇဝတ်မှုများကျူးလွန်နေကြသည်။ ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက် မုလုများပစ္စည်းများကို အစပွားစွာဖမ်းယူသက်သည်။ ရခိုင်ပြည်တွင်းသို့ သွားရောက် ရောင်းချသည်။ ရခိုင်ပြည်မှလမ်းမကြီးများကို အစပွားစွာရောက်သိမ်းပိုက်၍ စိုက်ပျိုး ရိတ်သိမ်းသည်။ ၁၆၂၄ ခုနှစ်တွင် ပရိုမင်းဘား ရှားဇျဟန် ဒက္ကားသို့ လာရောက် တိုင်းခန်းလှည့်လည်စဉ် ဒုတိယပြောက်စလင်မ်ရှားက သံတမန်စေလွှတ်ပြီး သံတော်ခိုင်းတင်သည်။ ရှားဇျဟန်က တပ်များစေလွှတ်ပြီး ပင်လယ်ခါးပြလှုပ်ရှားမှု များကို နှိမ်နင်းစေသည်။ ရခိုင်ဘုရင်ကယင်းကို အခွင့်ကောင်းယူကာ ဘင်္ဂလားပြည်ထဲ ဝင်ပြီး လူပေါင်းများစွာဖြင့် လူသတ်ဖျက်ဆီးပိတ်ရှို့သည်။

သီရိသုဓမ္မသည် အင်ဒိုနီးရှားနှင့်ဟန်စပါးကျောင်းဝယ်ရေး၊ ကျွန်းကျောင်းဝယ် ရေးပုံမှန်ပြုလုပ်ကာ ဒတ်ချ်တို့နှင့်ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်နေသည်။ ဒတ်ချ်တို့က မြောက်ဦးတွင်စက်ရုံတစ်ခုတည်ဆောက်သည်။ သီရိသုဓမ္မအုပ်စိုးစဉ်ကာလ ၁၆၃၁-၃၅ ခုနှစ်များအတွင်းရခိုင်ပြည်တွင်းအာဇာနည်တော်ဝင်ခါးပါးခြင်းဘေးဒုက္ခနှင့်ကြုံတွေ့ ခဲ့ရသည်။

သီရိသုဓမ္မလက်ထက်တွင် ပေါ်တူဂီတို့ကို ပယ်ရင်းရှင်နိုင်ပါ။ ဘင်္ဂလားနယ်စပ် တွင် ပေါ်တူဂီနှင့်ရခိုင်တို့ လွတ်လပ်သော နယ်ပြေဟူသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းပြည်မှာ ဟာသိပ်မကြာပါ။ ပရိုဘုရင်ပြည်ထောင်စုနှင့်ဆက်သွယ်သော အခါ ရှိတ်စလက်ခန်းကို ဘင်္ဂလားပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးများအဖြစ် ယင်းအင်အားပျက်ပြီး ကျွေးကျော်မှုများကို ရပ်တံ့စေသည်။

၁၆၃၈ခုနှစ် သီရိသုဓမ္မနတ်ရွာစံသောအခါ ၎င်း၏သားမဲ့စာနိ နန်းတက်သည်။ မဲ့စာနိကို သူ၏မိဖုရားက လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်သည်။ Nga Ku Tha လည်း ဖမ်းဆီးထောင်ချခဲ့ရသည်။

အုပ်စိုးသူဘုရင်များည့်ဖျင်းသဖြင့် ရခိုင်သားတို့ ဒုက္ခခံစားကြရသည်။ ရခိုင်ဘုရင်များသည် ပေါ်တူဂီများကို မှီခိုအားထားနေရသည်။ စစ်တကောင်းသည်လည်း ပေါ်တူဂီနှင့်ရခိုင်များ ပင်လယ်ဝါးပြများ၊ ခြေသလုံးအိမ်တိုင်လှည့်လည် သွားလာနေသည့် ပေါ်တူဂီများလက်တွင်း ကျရောက်သွားသည်။

ရခိုင်ပညာရှိ Alawal ၏အဆိုအရ မင်းဘင်(ဇေယျရှား)နောက် နန်းတက်သော နရပတိလက်ထက်တွင် ရခိုင်ပြည်သည် တောက်ပြောင်မှုမရှိတော့ပေ။ တိုင်းသူပြည်သားများဒုက္ခရောက်ကြသည်။ ရုတ်ရုတ်သဲသဲဖြစ်သည်။ ပြည်သူကိုစည်းရုံးနိုင်ခြင်းမရှိတော့ပေ။ သတိုးမင်းတရားလက်ထက်တွင် ပြည်သူများရုတ်ရုတ်သဲသဲဖြစ်လာသည်။ ဗိုင်းပြည်တွင်းမှ ဘေးလင်းချာတိုင်းပြည်များသို့ ထွက်ပြေးခိုလှုံကြသည်။ မြောက်ဦးမှ ဒတ်ချ်တို့၏စက်ရုံကိုလည်း ဘုရင့်အမိန့်နှင့်ပိတ်ပစ်သည်။

ဘုရင်စန္ဒာသုဓမ္မလက်ထက်မှာသာ ယခင်ကထွက်ပြေးသွားကြသူများ၊ မိမိတို့၏နေရာကိုပြန်ပြောင်းသတိရကြသူများသည် စန္ဒာသုဓမ္မဘုရင်လက်အောက်သို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခိုလှုံလာကြသည်။ စန္ဒာသုဓမ္မလက်ထက်တွင် ကဗျာဆရာ Magau Thukur မှာထင်ရှားသည်။ အခြားယင်ရှားသော ကဗျာဆရာမှာ စူလေမန်ဖြစ်သည်။ စန္ဒာသုဓမ္မအပေါ်ဩဇာလွှမ်းမိုးသည်။

၁၆၂၅ခုနှစ်တွင် စန္ဒာသုဓမ္မမင်း၏သား သတိုးမင်းတရားသည် ရခိုင်ပြည်ထီးနန်းကိုအုပ်စိုးလာရသည်။ ပြီးတော်တော်ပင်ပုဒ်ဟိတ်တို့၏ စက်ရုံကိုပြန်ဖွင့်သည်။ ၁၆၆၀ ပြည့်နှစ် ဩဂုတ်လ(၂၆)ရက်နေ့တွင် ဝေလံသို့ဖွက်ပြေးသွားသူ Shah Shuji ဘုရင်ရခိုင်ပြည်သို့ ပြန်လာရာ ငွေးကျေးစွာကြိုဆိုသည်။ ဖျားပကြာမိရှားရှုကျာနှင့် နောက်လိုက်များ၊ မိသားစုများကိုပေးပို့ကာသဖြင့် အုပ်စိုးလိုက်သတ်ပစ်သည်။ ထင်ရှားသည့်အကြောင်းပြချက်မရှိကြောင်း Alawal ကရေးသားပုတ်တမ်းတင်ထားသည်။

၁၆၆၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ(၂၅)ရက်နေ့တွင် ပရိုဟိုက်က ပြောက်ဦးနန်းတော်ကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးသည်။ မြောက်ဦးမြို့ဝန်ပေးနာသီရိသည် အထွေထွေအကြံမှအရပ်အထွေးထွေတွင်အသတ်ခံရသည်။ စူလ်ကန်ဘန်ကန်နှင့်ညီအစ်ကိုများ ခေါင်းဖြတ်သတ်ခံကြ

ရသည်။ ရှားရှုကာဘုရင်မိသားစုလည်းသတ်ခံရသည်။ ကြမ္မာဆိုးသူမိသားစုများ
အလုံပိတ်ထားသည့်အခန်းတွင်းတွင် ထားပြီး အတုနေ့တိုင်းပြတ်ကာ သေစေသည်။
ဤသို့ဖြင့် ရခိုင်မင်းဆက်နှင့်ရခိုင်အင်ပါယာ ပျက်သုန်းသွားသည်ဟု သမိုင်းပညာရှင်
D.G.E Hall ကရေးသားထားသည်။

စစ်တကောင်းကျဆုံးခြင်း

မဂ်ဘုရင်ဩရန်လစ်သည် သူ၏အကိုကိုလုပ်ကြံလိုသော်လည်း အရှေ့ဘက်လား
တွင်ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီပင်လယ်တူးပြုများ သောင်းကျန်းနေမှုကို ချေမှုန်းတိုက်ခိုက်ရန်
၁၆၆၅ မှ ၁၆၆၆ ခုနှစ်ထိ အင်အားတောင့်တင်းသော မဂ်တပ်မတော်ကြီးကို
ဘက်လားသို့စေလွှတ်လိုက်သည်။ ပေါ်တူဂီနှင့်ရခိုင်တို့အခြေစိုက်ထားသော Sandwip
ရေတပ်စခန်းဌာနချုပ်၊ ရာမူးနှင့်စစ်တကောင်းတို့ကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ခဲ့သည်။
မြို့ဟောင်းတွင် ယခင်ကတည်းကအခြေစိုက်နေထိုင်ခဲ့သော မွတ်စလင်များကလည်း
ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီတပ်များကို ပိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်ကြသည်။

ဟဂျွမ္မလာကွယ်လွန်ပြီးနောက် ရှိုက်စတာခန်းသည် ဘက်လားပြည်နယ်
အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဖြစ်လာသည်။ ပင်လယ်စားပြုများအား မည်သို့နှိမ်နင်းရမည်ကို
ဩရန်လစ်ဘုရင်က ရှိုက်စတာခန်းအား သင်ကြားပေးလိုက်သည်။ လိုအပ်သောပြင်
ဆင်မှုများပြုလုပ်ပြီး ရှိုက်စတာခန်းသည် ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီစားပြုများကိုနှိမ်နင်းသည်။
စစ်တကောင်းကိုသိမ်းပိုက်သည်။ ဘက်လားနှင့်ကုန်သွယ်ရေးကို စွန့်လွှတ်ရန် ဒတ်ချ်
တို့အားသတိပေးသည်။ မြောက်ဦးမှ ထွက်ခွာသွားရန်လည်းသတိပေးပြောကြားရာ
၁၆၆၅ခုနှစ် ဇူလိုင်ဘာလ(၁၂)ရက်နေ့တွင် ၎င်းတို့သယ်ဆောင်နိုင်သမျှ ကုန်ပစ္စည်း
များကို သင်္ဘော(၄)စီးနှင့်သယ်ယူကောင်ပြီး ဒတ်ချ်တို့သည် မြောက်ဦးမှထွက်ခွာသွား
ကြသည်။ ရခိုင်ဘုရင်ဇေယျာဌား(မင်းဘင်္ဂ)ကို လက်ရဖမ်းဆီးသည်။

မဂ်တို့ စစ်တကောင်းကိုအောင်မြင်သဖြင့် ရခိုင်နှင့်ပေါ်တူဂီပင်လယ်စားပြု
များတွက်ပြေးကြသည်။ တစ်ချိန်ကပင်လယ်စားပြုများက ဖမ်းဆီးကျွန်ပြုခြင်းစေ
ထားသော မွတ်စလင်လယ်သမားများက ပေါ်တူဂီနှင့်ရခိုင်တို့ကို သုတ်သင်ပစ်သည်။
ပင်လယ်စားပြုများကို သုတ်သင်ပြီးနောက် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးလျင်မြန်စွာ
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည်။

အရေးပါသောအကျိုးအကျေးဇူးတို့မှာ စစ်တကောင်းကို ရခိုင်ပြည် စိုးမိုးမှု၊ အုပ်ချုပ်မှု
အောက်မှ ဘက်လားသို့အပြေး လွှတ်ခြင်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ရခိုင်တို့ကုလားတန်မြစ်၏
အရှေ့ဘက်ကမ်းသို့ ဟွက်ပြေးကြွင်းဖြစ်သည်။ (၁၉၅၉ ခုနှစ် အေပြီလ(၁၂)ရက်
နေ့တွင် ပြန်လာနိုင်ကျန်းမာရေးပေးကြီး(အငြိမ်းစား)မစ္စတာစုလ်တန်မာမွတ် ရေးသား
သည့် ပြန်လာနိုင်မှုတ်စလင်များအကျိုးအကျေးဇူးတို့တွင် ရှိုက်စတာခန်းသည် ကုလားတန်မြစ်

အထက်ပိုင်းထိအောင်မြင်ခဲ့ကြောင်း ရေးသားထားသည်။ M.A Tahir သည်
 ရေးသားသည့် ရိုဟင်ဂျာများနှင့်ကမန်လူမျိုးများ စာအုပ်(ဟာပျက်နာ-၃၃)တွင် Isuzuri
 အာဖရိကခန်းသည် ရခိုင်ပြည်နယ်တစ်ခုလုံးကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ခဲ့ကြောင်း
 မဂ္ဂတိုအတွက် ရခိုင်ပြည်သည်အရေးမပါသဖြင့် ပြန်လည်ဆုတ်ခွာသွားကြောင်း
 ရေးသားထားသည်။ စစ်တကောင်းကို ဘင်လားနယ်အတွင်းကည့်ထား လိုက်သဖြင့်
 ဘင်လားနယ်နယ်နိမိတ်သည် နတ်ဖိဖြစ်အထိ ကျယ်ပြန့်သွားသည်။ သမိုင်းပါမောက္ခ
 Uwe Luce နှင့် ပါမောက္ခဒေါက်တာသန်းထွန်းတို့က မေယုလှိုင်ပြင်၊ ကုလားတန်ပြင်ပေါင်းနှင့်
 မြောက်ဦးဒေသများမှာ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း(၈၀၀)ကျော်ကပင် ရှေးရခိုင်များ
 ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်များ အုပ်ချုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ရေးသားထားကြသည်။

စာရေးဆရာ ဝါဟစ်၏အပြင်အရ ၁၆၆၆ ခုနှစ်တွင် နဝင်ရွက်စတာခန်းတို
 သား Buzurg အာမက်ခန်းက စစ်တကောင်းကိုတိုက်ခိုက်ပြီး ဘင်လားနယ်၏ကွပ်ကဲ
 မအောက်တွင်သိမ်းပိုက်ထားသောအခါ စစ်တကောင်းသို့ထွက်ပြေးလာရောက်ခဲ့လေ
 သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ရခိုင်တို့သည် မြို့ဟောင်းသို့ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာကြသည်။
 မွတ်စလင်များကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ၁၆၇၇ ခုနှစ်တွင် စစ်တကောင်း
 ရခိုင်များထပ်မံရောက်ရှိလာကြပြီး၊ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို ထပ်မံတိုက်ခိုက်ကြပြန်
 သည်။ ၁၇၁၀ခုနှစ်အထိ ရခိုင်နှင့်မွတ်စလင်တို့ ရုန်းရင်းဆန်ခတ်ဖြစ်ပြီး ထိန်းပိုင်
 သိမ်းမရဖြစ်နေခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာရိုဟင်ဂျာများကို မေယုမြစ်အရှေ့ဘက်
 သို့လည်းကောင်း၊ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို မြောက်ပိုင်းသို့လည်းကောင်း ခွဲခြား
 ထားခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ကောင်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်များ မြောက်ပိုင်းသို့ပြောင်းရွှေ့
 အခြေချနေထိုင်လာကြသည်။ စစ်တကောင်းမှ ရခိုင်ပြည်နယ်တောင်ပိုင်းအထိ
 မွတ်စလင်များမှာ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဘင်လီ၊ အာရပ်၊ ပါရှား၊
 ရခိုင်ဘာသာစကားများပြောကြပြီး ယဉ်ကျေးမှုတူညီကြသည်။

မာမွတ်ဇာသည် စစ်တကောင်းကိုသိမ်းယူကာ ဘင်လားလက်အောက်ထား
 ပြီးနောက် တောတောင်ထူထပ်သောဒေသတွင် ခက်ခဲစွာခိုနေခဲ့ပြီး (၁၂)ရက်ကြာမှ
 ရာမူးသို့ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ရခိုင်ဘုရင်ကို လက်ရဖမ်းပို့ခဲ့သည်။ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း
 ထားသောမွတ်စလင်များလွတ်မြောက်သွားခဲ့ကြသည်။ ရခိုင်ပင်လယ်ကမ်းပြင်များ
 အသိုက်အအုံပျက်သွားပြီး၊ ပင်လယ်ပြင်ကွင်းပွတ်စလင်များစိုးမိုးလာကြသည်။

စစ်တကောင်းကျဆုံးခြင်းသည် ရခိုင်သို့ လူ့စာရင်းအပြုလိုက် ဝင်ရောက်မှု

ရပ်တန့်သွားသည်။ ပေါ်တူဂီနှင့်ရခိုင်ပင်လယ်စားပြပျား ရပ်တန့်ပျောက်ကွယ်သွားသည်။ စစ်တကောင်းနှင့်ရာမူးကို ထပ်ပံပထိန်းချုပ်နိုင်တော့ပေ။ ရခိုင်ပြည်နယ်အပြစ်မဲ့ မွတ်စလင်များနှင့် ထွက်ပြေးခဲ့လို့သူ ရှားရှုရှာ နောက်လိုက်များကို စန္ဒသုဓမ္မမင်းက အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် မြောက်ဦးကျဆုံးခြင်း၏ အစဖြစ်သည်။ စန္ဒသုဓမ္မကွယ်လွန်ပြီးနောက် နှစ်ဘက်စလုံးထိခိုက်ပျက်စီး နစ်နာစေသော ရန်ညှိများ တစ်နိုင်ငံလုံးသို့ ပြန့်နှံ့သွားသည်။

မြောက်ဦး နောက်ဆုံးနေ့များ

ရှားရှုရှာမင်းသားနှင့် ဘွေပျိုးများ၊ နောက်ပါအခြေအရံများ၊ အပြစ်မဲ့သော မွတ်စလင်များကို စန္ဒသုဓမ္မမင်းက သုတ်သင်ရှင်းလင်းပစ်ခြင်းသည် စစ်တကောင်း ကျဆုံးခြင်း၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မင်းဆက်အဆုံးသတ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ၁၆၆၆-၁၇၀၀ ခုနှစ်ကာလများအတွင်း ရခိုင်ပြည်အုပ်ချုပ်ရေးသည် ကမန်မွတ်စလင်များ၏လက်ထဲတွင်ရှိနေခဲ့သည်။ ကမန်မွတ်စလင်တို့သည် ရခိုင်ဘုရင်များကို နန်းတင်ပေးသူ ရခိုင်ဘုရင်ဖြစ်လာရေးကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသူများဖြစ်လာကြသည်။ ရခိုင်ဘုရင်များကို နန်းကျပေးနိုင်သူများလည်းဖြစ်ကြသည်။

ကမန်စစ်သည်တော်တပ်ဖွဲ့များသည် အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်းမှ အာဖဂန်ကြေးမာစစ်သားများကို မကြာခဏငှားရမ်းအင်အားဖြည့်တင်းပြီး ဓားများ၊ မီးတုတ်များ ကိုင်ဆောင်ကာ ပြည်တွင်းတွင် လှည့်လည်ကျက်စားနေကြသည်။ ခြေသလုံးအိမ်တိုင်သမားများဖြစ်ကြသည်။ စစ်တောင်းကျဆုံးပြီးနောက်ပိုင်းနှင့် ၁၇၁၀ ခု စန္ဒဝိဇယမင်းနန်းတက်သည့်ကာလအတွင်း မင်း(၁၀)ပါး(၂)နှစ်ခန့် နန်းတက်အုပ်စိုးခဲ့ကြသည်။ စန္ဒဝိဇယ၊ စန္ဒာသုဓမ္မနှင့် နောက်ပါအာဖဂန်မင်းများမှာ ကင်ရှားသည်။ မြောက်ဦးမင်းဆက်တွင် မင်းပေါင်း(၄၈)ပါးဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၅၅၀ခုနှစ်မှ ၁၇၅၅ခုနှစ်အထိ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အစွဲလွယ်လှစွာ မလေ့ကျင့်တမ်းပျားစွာကျန်ရှိခဲ့သည်။

စန္ဒာဝိဇယ(၁၇၁၀-၁၇၃၁)လက်ထက် ကမန်တို့ကိုအောင်နိုင်ရာ ကမန်တို့ကို ရမီးပြိုကျွန်းနှင့် စစ်တွေအနီးရှိ ဘာယာကုန်းနှင့် သင်းဂနက်ကြေးရွာများသို့ နယ်နှင့်ဒဏ်ပေးခဲ့သည်။ ယခုတိုင် ကမန်လူမျိုးများဟု ကမန်အမည်ဖြင့် နေထိုင်လျက် ရှိကြသည်။ ရခိုင်စကားပြောအုပ်စုများဖြစ်ပြီး အစွဲလွယ်လှစွာဘာသာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်

ကြသည်။ စန္ဒာဝိဇယလုပ်ကြံခဲ့ရပြီး ဘုရင်တစ်ပါးကိုတစ်ယောက်ယောက်က
 လုပ်ကြံပြီးနောက်ဘုရင်တစ်ပါးကို နန်းတင်သည်။ ကျေးရွာအချင်းချင်းတိုက်ခိုက်ကြ
 သည်။ ဒေါက်တာယုန္တတ်စ်ရေးသားသော အတိတ်၊ ပဇ္ဇပ္ပန် ရခိုင်သမိုင်းစာအုပ်တွင်
 စန္ဒာသီရိတ (၁၇၇၇-၁၇၈၂)နှင့် စန္ဒာသမ္မတ (၁၇၈၂-၁၇၈၅)တို့မှ ကမန်
 လေးစစ်သည်တော်တို့၏ အဆက်အနွယ်မွတ်စလင်ဘုရင်များဖြစ်ကြသည်ဟုဆိုသည်။
 မြောက်ဦးခေတ်နောက်ဆုံးမင်း စန္ဒာသမ္မတ(၁၇၈၂-၁၇၈၅)သည် ရမ်းဗြဲသို့နယ်နှင့်
 ခံရသည်။ ကမန်ဖိုးနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသဖြင့် ဧကဏှာစက်မရှိကြောင်း၊ အထပ်သေး
 ခံရကြောင်း ထိုအိုးဟာပေးက ရေးသားထားသည်။ ရခိုင်ဘုရင်များက မြန်မာဘုရင်
 များထံသွားရောက်စစ်ကူတောင်းလေ့ရှိကြသည်။ အယူသည်းသူ ရခိုင်တို့သည်
 မွတ်စလင်ဘုရင်များအုပ်စိုးမှုကို သည်းမခံနိုင်သောကြောင့် မြန်မာဘုရင်များကို
 စစ်ကူတောင်းခြင်းဖြစ်သည်ဟု ထိုအိုးဟာပေးက သုံးသပ်ပြထားသည်။

၁၆၆၆ မှ ၁၇၈၄ ခုနှစ်အထိ ရခိုင်ဘုရင်များသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏
 ရန်လိုမှုမရှိဘဲ လွတ်လပ်အေးချမ်းစွာရပ်တည်နေလာခဲ့ကြသည်။ အိန္ဒိယ၊ မဂ္ဂိုဏ်းက
 လည်း နယ်မြေမချဲ့ထွင်ကြတော့ပေ။ မြန်မာကလည်း ရခိုင်ကိုစိတ်မဝင်စားတော့
 ပေ။ အင်္ဂလိပ်တို့ဝင်လာကြသေးသည်။ ရာစု၏ ၄ ပုံ ၁ ပုံမကြာလိုက်ပါ။ ၁၇၆၀
 ခုနှစ် အလောင်းမင်းတရားနန်းတက်လာသောအခါ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်း
 တစ်လုံးတည်း ဖြစ်သွားသည်။ မြောက်ဦးကြမ္မာလည်း မှေးမှိန်သွားသည်။
 ဘိုးတော်ဘုရားနန်းတက်သောအခါ ရခိုင်မှ ငသန်ဒဲက ရခိုင်ကိုဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်ရန်
 ဖိတ်ခေါ်သည်။ ဘိုးတော်ဘုရားက ၎င်း၏လက်အောက်ခံအခွန်ဘဏ္ဍာဆက်သည့်
 ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်ထားရှိသည်။ မွတ်စလင်တို့၏ ဒဂိုးပြုလုပ်မှုအတတ်ပညာကို
 အတုယူကာဒဂိုးများသွန်းလုပ်သည်။ ဘိုးတော်ဘုရားက ရခိုင်ကိုဘဏ္ဍာဆက်ပေးစေ
 သည်။ ဤသို့ဖြင့် ရခိုင်မင်းအက်ပျက်သုန်းပြီး မြောက်ဦးကျဆုံးခဲ့ရသည်။

မြန်မာတို့သိမ်းပိုက်ခြင်း

(၁၇၈၅-၁၈၂၅)

၁၇၈၅-၁၈၂၅ ခုနှစ်များအတွင်း ရခိုင်ပြည်သည် မြန်မာတို့နှင့် ဆက်ဆံပြီး ကက်အောက်ခံပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် နေခဲ့ရသော်လည်း မည်သို့သော အသိပညာ၊ တတ်ပညာ၊ သင်္ခန်းစာကိုမျှ ရယူနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ ရခိုင်ပြည်နယ်သည် ဥပဒေမဲ့ အထိန်းအကွပ်မဲ့ဖြစ်နေခဲ့သည်အတွင်း ရှိနေခဲ့ရသည်။ ချင်းပျံ့က သူပုန်ထရန် လူစုပွဲသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် ချင်းပျံ့ကိုကွပ်မျက်ပြီး အခြားသောသူများကို မြန်မာပြည်တွင်းသို့ နယ်နှင့်ဒဏ်ပေးသည်။ လူပေါင်း(၂)သောင်း ခန့် အိန္ဒိယပိုင် ဘင်္ဂလားနယ်တွင်းသို့ ထွက်ပြေးကြသည်။

အထက်ပါကဲ့သို့အောင်ပွဲ ဖြစ်နေောက်၊ ရခိုင်ပြည်သည် သူ၏လက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်းရောက်ပြီဟု လက်သီးလက်မောင်းတန်းပြီး ဘိုးတော်ဘုရားဟစ်ကြွေးသည်။ သို့သော် မဟာပြတ်မုနိရုပ်ပွားတော်ပြုပေးကို မန္တလေး(မာခလက်ရှိ)နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ပင့်ဆောင်သည်။ ရခိုင်လူမျိုးတို့က ဆန့်ကျင်အံ့ကြွတားဆီးရာ ရခိုင်လူမျိုးများစွာ သုတ်သင်ရှင်းလင်းခဲ့ကြရသည်။

ရခိုင်အရင်နှင့် မိသားစုများ၊ ဝိုလ်ချုပ်များ၊ ဝန်ကြီးများ၊ ပညာတတ်များနှင့် ဟုတ်လုပ်ရေးလက်မှုပညာသည်များကို ဘိုးတော်ဘုရားက မြန်မာပြည်သို့ခေါ်ဆောင်လာသည်။ မဟာပြတ်မုနိရုပ်ပွားတော်အား ရခိုင်မှပင့်ဆောင်စဉ် ရခိုင်တို့၏ပြန်လည်တိုက်ခိုက်လုယက်မှုကို ကာကွယ်ရန် ရခိုင်နှင့်မွတ်စလင်ရာထောင်ပေါင်းများစွာကို စစ်မှုထမ်းမနေရ အမေ့စစ်တပ်ဝင်ခိုင်းသည်။ မဟာပြတ်မုနိကို မန္တလေးသို့ ပင့်ဆောင်စဉ် ခရီးလမ်းကြမ်းတမ်းမှု အစာရေစာငတ်ပြတ်မှု၊ ရောဂါဘယဒဏ်ခံရမှု တို့ကြောင့် လူပေါင်းထောင်ချီပျောက်ဆုံးသွားသည်။ အမေ့စစ်မှုထမ်းရန်ခေါ်ဆောင်လာသူများအနက်မှ အသက်မသေပဲ ကျန်ရစ်သူ မွတ်စလင်(၃၇၀၀)ခန့်ကို မြန်မာနိုင်ငံ နေရာအနှံ့တွင် အခြေချနေထိုင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ယင်းမှာ မြန်မာပြည်မအတွင်း မွတ်စလင်၊ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ စတင်ရောက်ရှိ အခြေချနေထိုင်ခြင်း၏ အပြုအမူပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသူတို့ကို ယနေ့တိုင်(၃၇၀၀)ဆက် မျိုးနွယ်စုများ တို့ခေါ်တွင်လျက်ရှိကြသည်။ (ရွှေဘို၊ မိတ္ထီလာ၊ ရဲမည်းသင်း၊ ကျောက်ဆည်၊ မန္တလေးခရိုင်များအတွင်း ယနေ့တိုင်နေထိုင်ကြသူ၊ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ ပါ တိုင်းရင်းသား အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များဖြစ်ကြသည်။)

ရမ်းပြ-အပိုင်စားပေးထားသူ၊ နယ်စားကုန်နန်းချလှဲကံသောကြောင့် ရခိုင်တစ်
ဘိုးတော်ဘုရားကို ဖိတ်ခေါ်သည်။ မင်းသား(၃)ပါးကိုဦးစီးစေပြီး အင်အား
ကြီးမားသောတပ်ဖွဲ့များကိုစေလွှတ်သည်။ ပြည်မြို့တွင်စုရုံးပြီး ချီတက်ရာလမ်း
ကြောင်း(၃)ခုဖြင့် ရခိုင်ပြည်ကိုဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည်။ အပြင်းအထန်တိုက်ခိုက်
ရပြီးနောက်၊ ကျောက်ဖြူမြို့ကို အောင်မြင်စွာသိမ်းပိုက်သည်။ မြို့တော်ကိုဆက်လက်
ချီတက်ရာ သမ္မတရာဇာကို လက်ရဖမ်းမိပြီး အင်းဝသို့ခေါ်ဆောင်ခဲ့ရာ မှားမကြာပဲ
တိုင်နတ်ရွာစံသည်။

ရွှေဘိုမြို့မြောက်လက် ပြေးဒူးမြို့တွင်လည်း ပြန်ဟာဘုရင်၏ အပြုတမ်းကင်း
စောင့်တပ်ထားရှိသည်။ စစ်တပ်ရှိ စစ်ပိုလ်စစ်သားများအားလုံးမှာ အစွလာမ်ဘာသာ
ဝင်များဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့မှဘင်းသက်သူများ၊ ပြေးဒူးနယ်တဝိုက်တွင် ယခုတိုင်
ဆက်လက်နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။ သူတို့သည်ကုန်းဘောင်ခေတ်တလျောက်ပင်
ငှာနအသီးသီးတွင် မင်းမှုထမ်းများအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်နေလာခဲ့ကြ
သည်။

ရှေးယခင်အခါများက ပြင်ပနိုင်ငံများနှင့်သက်ဆံရာတွင် ရခိုင်တို့မှာ
အမြဲလိုပင် အောင်နိုင်သူများဖြစ်ကြသည်။ ပုဂံနှင့်လက်သောင်ပဏ္ဍာပေးကာ ဆက်ဆံ
ခဲ့သဖြင့် စာပေအက္ခရာ အပေ့ရရှိခဲ့သည်။ ဘင်္ဂလားနှင့်သက်ဆံခဲ့ရသဖြင့် ရခိုင်ပြည်
သည်ဂုဏ်ရှိန်မြင့်မားသောခေတ်ကို အုတ်ပြစ်ချခဲ့ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာ
ဘုရင်များလက်အောက်တွင် နေလာခဲ့ရသော သာ ရာစုခေတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ
အတွက်ဘာတစ်ခုမျှ အကျိုးအပြတ်ပရရှိခဲ့သလို ပြန်ဟာတို့အနေဖြင့်လည်း ကမ္ဘာနှင့်
အဆက်အသွယ်ပြတ်ပြီး သီးခြားနေခဲ့သဖြင့် ခေတ်မှောက်ကျကျန်နေခဲ့သည်။ ထစ်ဒိုန
တစ်ခါက မွတ်စလင်တို့ကျေးဇူးကြောင့် ကမ္ဘာ့အစောင့်အခေါ်များရရှိခဲ့သည်ဟု R B
Smart ကရေးသားထားသည်။

၁၆၆၆ခုနှစ် စစ်တပ်ကောင်းကျဆုံးပြီးကတည်းက အိန္ဒိယနိုင်ငံဘက်တွင်
အလွန်ထူးခြားသော ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ မဂိုတို့ပျောက်ကွယ်သွား
ပြီးနောက် ပေါ်တူဂီတို့၏ ပင်လယ်ပြင်လွှမ်းမိုးမှုကို အင်္ဂလိပ်တို့က ပြန်လည်လွှမ်းမိုး
ဖြိုးစိုးလာသည်။ ၁၈၂၄ ခုနှစ်တွင် နယ်စပ်ဒေသကို ပင်ရောက်သိမ်းပိုက်မှုများ
ဖြစ်လာသည်။

မြောက်ဦးကျဆုံးခြင်းသည် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ အမှတ်အသား စဉ်က
 လာဘက်ကံ၊ ယဉ်ကျေးမှုများကို ဖျက်ဆီးခြင်းခံရသည်။ နှစ်ပေါင်း(၄၀)တော်ကြာ
 မြန်မာတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် မှတ်သားလောက်ဘွယ်ရာပင် ရက်စက်ရိုင်းပြုစွာ
 ပြုမူအုပ်စိုးခဲ့ရသည်။ လူအများကို အဓမ္မစစ်မှုထမ်းခိုင်းခဲ့ရသည်။ အဓမ္မအလုပ်
 စေခိုင်းသည်။ လူ့အရည်အသွေး၊ လူ့စွမ်းအားကို အလေးမထားပဲ အခွန်အကောက်
 များစွာကောက်ခံသည်။ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်ထားသော ရခိုင်လူမျိုးများ၊ ရိုဟင်ဂျာ
 မွတ်စလင်များကို ကျေးကျွန်သဖွယ်စေတီပုထိုးများတည်ထားရာတွင် စေခိုင်းသည်။
 ဒေသခံအရာရှိများ၏ ကြမ်းကြုတ်ရက်စက်မှုကြောင့် စိတ်ဓာတ်ပျက်ပြားသူ ရခိုင်
 လူမျိုးထောင်ပေါင်းများစွာသည် စစ်တကောင်းနယ်ထဲသို့ ပြေးဝင်ခဲ့လှသွားသည်။
 ၁၇၉၈ ခုနှစ်တွင် စစ်တကောင်းနယ်ထဲသို့ပြေးဝင်သူ ရခိုင်လူမျိုး ၃ ပုံ ၂ ပုံခန့်ကို
 ၎င်းတို့၏နေရင်းဒေသသို့ ပြန်လာခိုင်းသည်။ ၁၇၉၈ ခုနှစ် တစ်နှစ်တည်းမှာပင်
 စစ်တကောင်းနယ်ထဲသို့ ပြေးဝင်သွားသူဦးရေ တစ်သောင်းထက်မနည်း၊ မကြာမီ
 ပြန်လာပြည်ထဲသို့ပြန်ဝင်လာသည်။ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီက ကန်ကွက်မှုမရှိပေ။
 လူနေကျမ်းသော နေရာများတွင် လူနေစိတ်လာစေရန်ဖြစ်သည်။

၁၇၈၅ ခုနှစ်ဘိုးတော်ဘုရား၊ ရခိုင်ပြည်ကိုအောင်မြင်ပြီးနောက်တွင်
 ရခိုင်ပြည်အတွင်း ဆူပူအကြံမှုများနှင့် ရှုပ်ထွေးနေသည်။ အသက်ရှင်ရပ်တည်ပြေး
 လွှားနေရသည်။ ဂလဲစားချေမှုများ အက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ရခိုင်လူမျိုးများမှာ
 အလွန်ခွင့်လွတ်တတ်သည်။ အစိုးရကိုတော့ဆန့်ကျင်ပူမပြုကြပေ။ သို့သော်အနိုင်
 အထက်ပြုမှုကိုတော့တုံ့ပြန်ကြသည်။ ဟိုးတော်ဘုရားက ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွား သော
 ရခိုင်လူမျိုးများအား လက်နက်ကိုင်အောင်ခွင့်မပေးပေ။ စစ်တန်းလျားများတွင်သာ
 စပေးနေထိုင်စေပြီး၊ ၎င်းတို့ကို အစောင့်အကြပ်ပျားဝန်းရံကားသည်။ ၎င်းတို့ထံမှ
 အခွန်ငွေတောင်းခံခြင်းမပြုပဲ လူ့အုပ်စုမှရွေးထုတ်ပြီး ပိတောက်ကန်တူးဖော်ရန်
 ခိုင်းစေသည်။ လူပေါင်း(၃၀၀၀)ကျော်ကို ပိတောက်ကန်တူးဖော်ရာတွင် ဖော်ခိုင်းသည်။
 လူပေါင်း(၆၀၀၀)ကျော်ကို ချင်းမိုင်ကို တိုက်ခိုက်ရာတွင်အမှုထမ်းဆောင်ရန် ခေါ်သွား
 သည်။ တယောက်မျှရခိုင်သို့ ပြန်ပရောက်ကြပေ။ အနာရောဂါများကြောင့် လူများစွာ
 သေကြသည်။ ၁၇၉၇ ခုနှစ် မင်းကွန်းပုထိုးတော်ကြီးတည်ပည်ပြုသောအခါ အလုပ်
 သမား(၂၀၀၀)ခန့် လိုအပ်သည်။ စည်ပေးဝင်းတီးပြီး လူသူစုဆောင်းသည်။
 စစ်ပွဲကလည်း ပြီးဆုံးသည်ပင်ရှိပါ။ ရခိုင်ဘက်တို့မှာ စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့စွာ အိပ်စက်ကြ
 ရသည်။ လူမျိုးစုတောင်ပေါင်းများစွာ မကြောက်ရွံ့ပြီး အင်အားပိုင်စစ်တကောင်းနယ်ထဲ

ပြေးဝင်ကြသည်။ ညအခါအိပ်စက်နေပြီး နံနက်ခင်းတွင် ခေါင်းဖြတ်သတ်ခံထားရသည်။ ရခိုင်ပြည်သည်လွင်တီးခေါင်း၊ လူသံကင်း၍ဖြစ်နေသည်။ ကပ်ရောဂါ၊ ကူးစက်ရောဂါထူးပြောနေသည်။ ရွှံ့၊ ညှို့၊ ငွက်အိုင်များနှင့် လူသူကင်းမဲ့နေပြီး လွင်တီးခေါင်းကန္တာရဖြစ်နေသည်ဟု G.E. Harvey ကရေးသားထားသည်။

အထက်ပါကဲ့သို့ လူများကို အဓမ္မခေါ်ဆောင်ဖမ်းဆီးမှုများကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့နှင့်ဆက်သွယ်မှုများဖြစ်လာကာ ပြဿနာများတိုးမြှင့်ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ရသည်။ မြန်မာတို့၏ရက်စက်မှုများကြောင့် လူပေါင်းများစွာစစ်တကောင်းနယ်ထဲသို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်လာကြပြီး၊ ဘင်္ဂလားနယ်အောက်ပိုင်းနေရာများတွင် အနှံ့အပြားအခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ရခိုင်မှချင်းပျံ့ သူပုန်ထမှုကြောင့်လည်း အင်္ဂလိပ်တို့နှင့်မြန်မာဆက်ဆံရေးတင်းမာလာရသည်။

၁၈၁၁ခုနှစ်အလယ်ပိုင်းတွင် ရခိုင်ပြည်တစ်ခုလုံးနီးပါး ချင်းပျံ့၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရောက်လာသည်။ မိုးရာသီထန်ခါနီးတွင် မြန်မာတို့က ချင်းပျံ့ကိုစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်သည်။ ချင်းပျံ့စစ်ရှုံးသည်။ ချင်းပျံ့သည်၎င်း၏နောက်လိုက်များနှင့်အတူ အင်္ဂလိပ်ပိုင် စစ်တကောင်းနယ်ထဲသို့ ပြေးဝင်ခိုလှုံသွားသည်။

မြန်မာတို့က နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်ပြီးချင်းပျံ့ကို လိုက်လံဖမ်းဆီးသည်။ ပြင်သစ်၏အကူအညီအားပေးမှုဖြင့် တက္ကနမ်နှင့်ဒက္ကာကို သိမ်းပိုက်ရန်ကြံစည်သည်။ ဝက်လံကတ္တားမှ စစ်တကောင်းကို အင်အားဖြည့်တင်းပေးသဖြင့် တင်းမာမှုဖြစ်ခဲ့ရသည်။ သံတမန်နည်းဖြင့်ဖြေရှင်းသဖြင့်ကျေအေးသွားသည်။ မိုးရာသီစတင်လာသည်အခါ မြန်မာစစ်တပ်များမြို့ဟောင်းသို့ ဆုတ်ခွာသွားသည်။

မြန်မာတပ်များဆုတ်ခွာသွားသည်ကို အခွင့်ကောင်းယူကာ ချင်းပျံ့သည် နတ်ပြစ်ဖြတ်ပြီး မောင်ဖောကိုသိမ်းပိုက်သည်။ သို့သော်လည်းမကြာမီမြန်မာတပ်များကသူ့ကိုမောင်းထုတ်သည်။ မြန်မာနှင့်အင်္ဂလိပ်တို့ဆက်ဆံရေးကျဆင်းသည်။ ကုမ္ပဏီကချင်းပျံ့အား ဖမ်းဆီးရန်အမိန့်ထုတ်သော်လည်း မည်သူမျှမဖမ်းဆီးနိုင်ပါ။ ၁၈၁၂ ခုနှစ်ဧပြီလတွင် ချင်းပျံ့သည် ကော့ဘလားကိုသိမ်းပိုက်ပြီး မြန်မာကိုတိုက်ရန်စီစဉ်လေ့များ ပြင်ဆင်တည်ဆောက်သည်။ ဗြိတိသျှကုမ္ပဏီတပ်ဖွဲ့များက ချင်းပျံ့ကိုတိုက်ခိုက်သည်။ ချင်းပျံ့သည်သူ၏ဌာနချုပ်ကို ကော့ဘလားမှ မောင်းတောရိုက်လာကြည့်ပြောင်းရွှေ့သည်။ မြန်မာတို့က တိုက်ခိုက်သည်။ ချင်းပျံ့က အင်္ဂလိပ်နယ်

ထိုသို့ တဖန်ပြန်ဝင်ပြေးသည်။ ၁၈၁၅ ခုနှစ် ချင်းယိုတူညီလွန်သည်ထိ မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ဆက်ဆံရေးအဆင်မပြေဖြစ်နေသည်။

ချင်းယိုသေပြီးနောက်မကြာမီ မြန်မာတို့က အင်္ဂလိပ်တို့ကို ရန်စသည်။ နတ်ပြစ်ဝရှိ ရှင်မဖြူကျွန်းကို ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်သည်။ ၁၈၂၃ခု စက်တင်ဘာလ (၂၄)ရက်နေ့ညတွင် ကျွန်းပေါ်ရှိအစောင့်များကို မောင်းထုတ်သည်။

မြန်မာတို့သည် ကမ္ဘာနှင့်အဆက်ပြတ်ပြီးရပ်တည်လာသည်မှာ လွန်စွာ ကြာမြင့်နေပြီဖြစ်ပါသည်။ ပထဝီနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအတွေးအခေါ်များတွင် လွန်စွာ အားနည်းသည်။ ခေတ်နောက်ကျနေသည်။ ဟိန္ဒူဝတ်နံ(အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလား)တို့သည် မိမိတို့ထက်ပိုမိုခေတ်မီနေသည်ကို သတိမထား၊ ဂရုမစိုက်ကြပေ။ သို့သော်လည်း ရခိုင်တို့က သတင်းအရခေတ်မီနေသည်။ ၁၄၃၀ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော မင်းစောမွန်(နရမိတ်လှ)က ဘင်္ဂလားစော်ဘွားသည် နိုင်ငံရေးအုပ်ချုပ်ပုံစနစ်ဆိုင်ရာ တွေးခေါ်မြော်မြင်ရာတွင် တော်ဘုဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာ့စစ်တပ်ကို ရခိုင်မှတိုက်ထုတ် ပစ်နိုင်သည်အင်အားရှိကြောင်း၊ ရခိုင်ကိုပြန်လည်သိမ်းပိုက်နိုင်ကြောင်း မင်းစောမွန်က သိသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့က အိန္ဒိယတက် ပိုမိုတိုးတက်ခေတ်မီကြောင်း မြန်မာတို့က အင်္ဂလိပ်တို့ကို မတွန်းလှန်နိုင်ကြောင်း ရခိုင်ပြည်သူတို့က နာလည်သဘောပေါက် ကြသည်။ အထက်ပါတွေးထင်ပူအတိုင်းပင် ၁၈၂၅ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်တို့က ပိုမို ခေတ်မီသော လက်နက်အင်အား၊ လူအင်အားအသာစီးဖြင့် ရခိုင်နှင့်တနင်္သာရီတို့ကို သိမ်းပိုက်အောင်နိုင်ခဲ့သည်။

ပြိတိသျှလက်အောက်ခံရခိုင်ပြည်

အင်္ဂလိပ်-မြန်မာပထမစစ်ပွဲနှင့် ဗမာ့ပွတ်စလင်တို့ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခြင်း (၁၈၂၃-၁၈၂၄)

၁၈၂၄ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲစတင်ကြေငြာဖြစ်ပွားသည်။ အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးမော်ရစ်ဆင်က ရခိုင်ကိုဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်သည်။ ဆာအာချီဘောလ်ကင်းဘဲလ်က ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းမှ ရေကြောင်းဖြင့်ချီတက်သည်။ ၁၈၂၅ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၁၆)ရက်နေ့တွင် ဖရတပ်ဗိုလ်ချုပ် Hayes နှင့် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောရစ်ဆင်တို့သည် မေယုမြစ်ဝှမ်းထိ ချီတက်သိမ်းပိုက်သည်။ မြန်မာစစ်သည်များက ခံတပ်ကိုစွန့်ခွာပြီး တောတောင်ထဲသို့ ဖုတ်ခွာပြေးဝင်သွားကြသည်။

မဟာဗန္ဓုလဦးစီးသော စစ်တပ်သည် နတ်ဂြိုဟ်ကိုဖြတ်ပြီး စစ်တကောင်းကို တိုက်ရန်စစ်ဆင်ရေးပြုလုပ်နေသည်။ မဟာဗန္ဓုလ ရာဇဝင်သို့ရောက်နေစဉ် ပြိတိသျှတပ်ဖွဲ့များသည် ရေကြောင်းမှဝင်ရောက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်း အနိမ့်ပန်ကျန်းတွင်စစ်သင်္ဘောများ၊ လူသူလက်နက်စုဆောင်းကာ လျှပ်တပြတ်ဝင်တိုက်သည်။ ရန်ကုန်မြို့ကိုရေကြောင်းအကူနှင့်ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်သည်။ ဗန္ဓုလသည် အိန္ဒိယထိ ဆက်လက်ချီတက်ရန်စစ်ပြင်နေသည်။ မြန်မာစစ်ဗိုလ်ချုပ်နှစ်ဦးကိုစေလွှတ်ပြီး ရန်ကုန်ကိုပြန်လည်တိုက်ခိုက်ရာအောင်ပြင်ပူပရသဖြင့် ဗန္ဓုလကို ပြန်လည်ခေါ်ယူရသည်။

ဗန္ဓုလစစ်သည်အင်အား(၆)သောင်းမန်ဖြင့် ပြန်လည်ချီတက်လာပြီ။ ဓနုဖြူဖြူတွင် ခံတပ်ပြုကာ အခိုင်အမာတပ်စွဲထားသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့နှင့်ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားသည်။ (ဓနုဖြူတိုက်ပွဲတွင် ရွှေဘိုခမိုင်အတွင်းရှိ ဘူးကြီး၊ ဝက်တိုး၊ ကျိုက်ကုန်း၊ ကျိုစု၊ ခြေမြစ်ကျင်း၊ ညောင်ပင်ဆိပ်၊ ခါးတောက်ရင်း၊ မော်တော်၊ ကံသာကုန်း၊ မြေဒူး စသည့်ကျေးရွာများမှ နေပျိုးဂုဏ်နရတ်ဦးဆောင်သော ပွတ်စလင်မြင်းစီးစစ်သည်(၇၀)ပါဝင်သည့်ရှေးလက်ျာတပ်ကလည်းပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်မြန်မာရာဇဝင် စာမျက်နှာ-၃၇၉)။ ၁၈၂၅ ခုနှစ် ဖေပြီလ(၁)ရက်နေ့တွင် ဓနုဖြူခံတပ်တွင်း တာဝန်တမ်းဆောင်နေရင်း မဟာဗန္ဓုလ ကျဆုံးသည်။

ရခိုင်ပြည် ပြုစုရေးကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်တို့က ရခိုင်ပြည်ကို ပြန်ဟုတ်စေခဲ့သည်။

များသည် ရှမ်းပြည်သို့တွင် ပဲခူးဘက်သို့ထွက်ပြေးကြသည်။ ဆာအာချီဘော်လ် ကင်းဘဲလ်သည် ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းဖုနေ၍ ဆုတ်ခွာထွက်ပြေးသော မြန်မာစစ်သည် များနောက်သို့လိုက်သည်။ မြင်းခြံခရိုင် ရန္တပိုရွာ သို့ရောက်သောအခါ ၁၈၂၆ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၂၄)ရက်နေ့တွင် စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ် ချုပ်ဆိုသည်။ ရခိုင်နှင့်တနင်္သာရီ နယ်များ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံနယ်များဖြစ်သွားသည်။

ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်မှုအောက်မှ ရခိုင်ပြည်

၁၈၂၆ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၂၄)ရက်နေ့တွင် ရန္တပိုစာချုပ်ဖြင့် စစ်ပြေငြိမ်း ဖြန့်နောက် ဗြိတိသျှတပ်ဖွဲ့များကို အပိကရပ်သိမ်းသည်။ ရခိုင်ပြည်တွင် တပ်ရင်း(၁)ရင်း သာထားခဲ့သည်။ ဥပရေမဲ့စွဲမိုးဇေးအတွက် ဒေသခံတပ်ရင်း(၁)ရင်းထားပေးသည်။ ၁၈၃၆ခုနှစ်တွင် ပန်ကန်မှဖြစ်ပွားရာ အချိန်မီနိပ်နင်းခိုင်းခဲ့သည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်ကို အင်္ဂလိပ်တို့က နယ်မြေ ၁၆၀ ခွဲထားသည်။ ၁၄၈ ခွဲမှာ ကျွန်းဒေသများဖြစ်ပြီး ၁၂ ခွဲမှာ ချောင်းများဖြစ်သည်။ ကျွန်းအုပ်များ၊ ချောင်းအုပ် များထားပြီး အခွန်ကောက်ခိုင်းသည်။ ကောက်ခံရရှိသည့်အခွန်ငွေများ ၁၅%ကို ကျွန်းအုပ်ကိုပေးသည်။ ၄%ကိုချောင်းအုပ်ကိုပေးသည်။ ရွာသူကြီးထားသည်။ ရွာသူကြီးကချောင်းအုပ်ကို အခွန်ကောက်ခံပေးရသည်။ ကောက်ခံရရှိငွေမှ ၄%ကို ရွာသူကြီးကိုပေးသည်။ ကျွန်းအုပ်၊ ချောင်းအုပ်၊ ရွာသူကြီးတို့၏ အကြီးအကဲအုပ်ချုပ်သူ အဖြစ် ပြုသူကြီး ခန့်ထားသည်။ ထိုကံတန်သောလစာပေးသည်။ ခရိုင်အရာရှိလည်း ရှိသည်။

ခရိုင်တရားသူကြီးမှာ အခွန်စည်းကြပ်သူဖြစ်ပြီး၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားပ ဆိုင်ရာ၊ အခွန်အကောက်ဆိုင်ရာနှင့် အယူခံမှုတို့ကိုကြားနာပြီး တာဝန်ယူဆုံးဖြတ် ပေးရသည်။ ရူးပီး-၅၀၀ထက်ကျော်လွန်သောတန်ဖိုးရှိသည့် တရားမမှုများကို စီရင် ရသည်။ တရားမတရားသူကြီးလည်းရှိသေးသည်။ ၁၈၆၃ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်နယ် တစ်ဝှမ်းလုံးရှိပြည်နယ်တစ်ခုစီတွင် ပြည်နယ်အရာရှိ(သို့မဟုတ်)ပြု အုပ်တစ်ဦးစီခန့်အပ် ပြီးဖြစ်သည်။ ပြုအုပ်စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်မြေတွင် သူသည်တရားသူကြီး၊ အခွန်စည်းကြပ် ကောက်ခံသူဖြစ်သည်။

၁၈၆၃ခုနှစ်တွင် ပုလိပ်မင်းကြီးတစ်ဦးထားရှိကာ မြန်မာပြည်အောက်ပိုင်း တွင် ရဲတပ်ဖွဲ့ အသစ်ဖွဲ့ စည်းကားရှိသည်။ စစ်တွေပြိုတွင် ရဲသင်တန်းကောင်း

တည်ထောင်ပြီး ပုံသင်တန်းပေးသည်။ အခြေခံရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များကို (၁)လသင်တန်းပေးသည်။

ယခင်အစောပိုင်းကာလများက ထွက်ပြေးသွားကြသောရခိုင်နှင့်ရိုဟင်ဂျာများသည် ၎င်းတို့၏နေရာဟောင်းသို့ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာကြသည်။ အင်္ဂလိပ်အုပ်စိုးမှုအောက်၊ အင်္ဂလိပ်အုပ်စိုးစဉ်ကာလတွင် မူလရိုရင်း ဌာနေမွတ်စလင်များပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသကဲ့သို့ အခြားသောမူလနေထိုင်သူ မဟုတ်သည့် မွတ်စလင်များလည်းဝင်လာသည်ဟုဆိုသည်။

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး

ရခိုင်ပြည်နယ်လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးကောင်းမွန်စေရန် ဗြိတိသျှအစိုးရက တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ရခိုင်ဖလတ်တီလာကုမ္ပဏီက ရခိုင်ပြည်တွင်း ရေကြောင်းစစ်တွေ၊ ပလက်တ၊ ကျောက်ဖြူ၊ သံတွဲစသည့်အဓိက ခရိုင်မြို့များကို သင်္ဘောပြေးဆွဲပေးသည်။ ကုန်းကြောင်းခမ်းလမ်း၊ ဓာတိုက်နှင့်ကြေးနန်းဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများကိုတိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ပေးသည်။

ပညာရေး

၁၈၉၄ ခုနှစ်တွင် အူအူကျောင်း(၉)ကျောင်းရှိသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာရေးဖာကို အဓမ္မသင်ကြားပေးသည်။ ၁၉၀၂ ခုနှစ်တွင် စာသင်ကျောင်း(၇၂)ကျောင်းထိ တိုးလာသည်။ သို့သော်လည်း အစ္စလာမ်ပညာရေးသည် ခေတ်နောက်ကျနေပြီဖြစ်သည်။ ၁၉၁၃ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယဘာသာစကားသုံးကျောင်းတစ်ကျောင်း၊ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းတစ်ကျောင်း၊ စိန့်အယ်နီခရစ်ယန်ကျောင်းတစ်ကျောင်း၊ စစ်တွေမြို့တွင်တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်သည်။ အမျိုးသမီးကျောင်းသားဦးရေ ၁၈၉၄ ခုနှစ်တွင် ၃၃၅ ပေဟက်ရှိရာမှ ၁၉၁၃ ခုနှစ်တွင် ၁၀၄၇ ယောက်ထိတိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ ဧကဧကအိမ်ထောင်ပြုလေ့ရှိသဖြင့် အမျိုးသမီးကျောင်းသားဦးရေ တဖြည်းဖြည်းလျော့နည်းလာသည်။ အရှည် နှင်းပြည့်ဝသော အမျိုးသမီးဆရာမများလိုအပ်သည်။

ကျန်းမာရေး

၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် ကုတင် (၆)လုံးဆန့် ဆေးရုံတစ်လုံးမောင်းတောတွင် ဆောက်လုပ် မှားသည်။ ငါးခုရုဂျာနက်စ် အလီဟူမိန်နှင့်ကာဇီအဗ္ဗဒူအလီတို့က ရှေး

၄၀၀၀တန်ကုတင်(၆)လုံးဆန်ဆေးရုံ(၁)ရုံ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပေးသည်။ နေ့စဉ် ဆေးရုံတတ်သူ(၉)ယောက်မှ (၄၅)ယောက်ထိရှိသည်။ ၁၉၀၄ ခုနှစ်တွင် ကုတင်(၁၀)လုံး ဆေးရုံ(၁)ရုံ ဘူးသီးတောင်၌တည်ဆောက်ပေးသည်။ ၁၉၀၇ ခုနှစ်တွင်ကျောက်တော်ဆေးရုံ ၁၉၀၈ခုနှစ်တွင် မင်းပြားဆေးရုံတည်ဆောက်ဖွင့်လှစ် ပေးသည်။ ၁၉၁၀ခုနှစ်တွင် ရသေ့တောင်နှင့်မြို့ဟောင်း၌ ခေတ်မီဆေးရုံ(၁)ရုံစီ ဆောက်လုပ်ပေးသည်။ ရှမ်း ၈၀၀၀ တန်ကုတင်(၈)လုံးဆန်ဆေးရုံ(၁)ရုံကို မြို့ဟောင်း တွင် ဦးသာဘောက ထပ်မံတည်ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပေးသည်။ ရသေ့တောင်တွင် လည်းကုတင်(၁၂)လုံးဆန်ဆေးရုံ(၁)ရုံ ဦးသာဘောက ထပ်မံဆောက်လုပ်လှူဒါန်း ပေးသည်။

၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် စစ်တွေမြို့ အထွေထွေဆေးရုံကြီးကို တည်ဆောက်သည်။ ခေတ်မီခွဲစိတ်ဆောင်ကို ပြည်နယ်ရန်ပုံငွေဖြင့်တည်ဆောက်သည်။ အမျိုးသမီးလူနာ ဆောင်၊ နားနေဆောင်တို့ကို အဓိကအားဖြင့် မစ္စတာမာရကန်နှင့် ဦးရဲကျော်သူတို့က ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပေးသည်။

စစ်တွေစည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ

၁၈၇၇ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ(၁)ရက်နေ့တွင် စစ်တွေစည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီကိုဖွဲ့စည်းသည်။ အရာရှိ(၆)ဦးနှင့်အရာရှိမဟုတ်သူ(၅)ဦးပါဝင် ဖွဲ့စည်း ထားသည်။ ဌာနများ၊ ကျောင်းများ၊ ဆေးရုံများ၊ လမ်းများ၊ မြို့ရေပေးဝေရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ယူရသည်။ ဒုတိယတိုင်းမင်းကြီး သည်စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့်အင်ဂျင်နီယာ (၂)ဦးကို အဖိုးရကန်ခန့်ပေးထားသည်။ ဥက္ကဋ္ဌအပါအဝင် ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်(၁၂) ယောက်ရှိသည်။ ယင်း(၁၂)ယောက်မှာ ဥရောပသား(၂)ယောက်၊ မွတ်စလင်(၄) ယောက်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်(၄)ယောက်၊ ဟိန္ဒူ(၂)ယောက်တို့ကို ပြည်သူထဲမှ ရွေးချယ် ခန့်ထားသည်။

ဝေဖန်ချက်

အင်္ဂလိပ်တို့ပြောကဏ္ဍကို သိမ်းပိုက်ပြီးသောအခါ မြန်မာတို့ထွက်ပြေးကြ သဖြင့် ခုဂုဏ်ပုဂ္ဂိုလ် မင်းဘက်ကိုပြန် တည်နန်းတင်ပေးမည်ဟု ရခိုင်တို့က ထင်မြင် ပါအကြသည်။ နှစ်ပေါင်း(၄၀)ကြာပြန်လာဘုရင်၏ စိုးမိုးမှုအောက်တွင် ဖရိဖရဲဖြင့်

နေခဲ့ရသည်။ ထို့နောက်အင်္ဂလိပ်ကသိမ်းပိုက်သည်။ သူတို့ဟတွေ ပညာဗဟုသုတ
ကလွန်ခေတ်နောက်ကျနေသည်ကို သူတို့နားလည်လက်ခံလာကြသည်။

သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင် ရခိုင်တို့သည် ဟိန္ဒူစတန်၊ ဟိန္ဒူနရင်
ပွတ်စလင်စော်ဘွားတို့၏ နိုင်ငံရေးသဘောတရားပညာများကို လေ့လာဆည်းပူးလာခဲ့
ရသည်။ စီးပွားရေးပညာလည်း လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ အလယ်ခေတ် ၁၇ ရာစုတွင်
ဘင်္ဂလားလက်အောက်မှ အိန္ဒိယလက်အောက်ခံဖြစ်လာခြင်းသည် ရခိုင်ပြည်ခေတ်ပီ
တိုးတက်လာခြင်းကို ဖြစ်စေပါသည်။

အိန္ဒိယဆန့်ကျင်ရေး ပြန်မာအမျိုးသားရေးဝါဒ

မြန်မာနိုင်ငံသည် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု၊ အိန္ဒိယလူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ်
ကျေးဇူးတင်ရမည်သာဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့ခေတ်အိန္ဒိယအနေအထားမှာ မြန်မာပြည်သည်
တိုးတတ်သော အိန္ဒိယအတွေးအခေါ်ကြောင့်ဆိုပါလျှင် မှားပည်မတင်ပါ။ မြန်မာ
ရေးမြေသဘာဝ၊ ရိုးရာလေ့ထုံးစံများတွင် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုများစိမ့်ဝင်နေပါသည်။
ဥပမာပြုစရာတွေက တစ်ပုံတစ်ပင်ကြီးရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနေရာအနှံ့ အိန္ဒိယ
ယဉ်ကျေးမှုများကိုရာတွေ့နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့မြန်မာပြည်သူများစု ကိုးကွယ်
ယုံကြည်လျက်ရှိကြသည့် ဗုဒ္ဓအတွေးအခေါ်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ သည်ပင်လျှင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ
မှဖြစ်သည်ကို တွေးဆနားလည်ကြအပ်ပေသည်။ နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်မှု၊ စည်းမျဉ်း၊
စည်းကမ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှာ အိန္ဒိယမှ နည်းနာယူရသည်။ ယနေ့တိုင်
အိန္ဒိယနည်းနာနိဿယများကို သုံးစွဲနေရဆဲဖြစ်သည်။

သို့သော်လည်း ၁၉၀၆ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံပေါင်းအုပ်စုသင်းကြီး ပေါ်ပေါက်
လာကတည်းက အိန္ဒိယဆန့်ကျင်ရေးစခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းကြီးများကအိန္ဒိယ
ဆန့်ကျင်မှုနည်းတိုးရေးကို စတင်ထိုးနှက်လာသည်။ အိန္ဒိယလူမျိုးများ၏ ပိုင်ဆိုင်သော
ပစ္စည်းများကိုလုယက်ဖျက်ဆီးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှ နှင်ထုတ်ရန် ရင်သီးသော
အသုံးအနှုန်းများဖြင့် ဝါဒဖြန့်ပြောသို့ကြသည်။ အမှန်မှာ မြန်မာနိုင်ငံသည် အိန္ဒိယတွင်
သိဒ္ဓတ္ထပင်းသားမပွေးဖွားမိကတည်းကပင် "တကောင်း" ခေတ်စတင်ဖြစ်ပေါ်နေပြီ
ဖြစ်သည်။ အာသာအယူဝါဒများက မြန်မာနိုင်ငံသို့ နယ်ချဲ့ရေးရာကိုရှိလာကြသည်ကို
နားလည်ထားသင့်ကြသည်။ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်း အားကောင်းရေးကြောင့် သွေးကွဲခြင်း
မျိုး မဖြစ်သင့်ကြပေ။ စိတ်တားရင့်ကျက်ကြရမည်ဖြစ်။

၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကုလား-ဗမာ အထိကရုဏ်းပေါ်ပေါက်လာပြီး နောက် ဒီဗမာအစည်းအရုံးပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဒီဗမာအစည်းအရုံးအဖွဲ့ဝင်များကို သခင် တူခေါ်ကြသည်။ ဗြိတိသျှဆန့်ကျင်ရေးအတွက် စည်းရုံးဆောင်ရွက်ကြသည်။

ပထမဆုံးတက္ကသိုလ်ကျောင်းသားသပိတ်၊ အင်္ဂလိပ်ဆန့်ကျင်ရေးသပိတ်ကို အိန္ဒိယမှတ်စလင် မစ္စတာရာရှစ်က ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၆ခုနှစ် ဒုတိယကျောင်း သားသပိတ်ကိုလည်း ရာရှစ်အနေဖြင့် ဦးဆောင်ပါဝင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သခင် ဆိုသူများသည် အိန္ဒိယဆန့်ကျင်ရေးကို ဆက်လုပ်နေသည်။

၁၉၃၈-၃၉ ခုနှစ်၊ ၁၃၀၀ ပြည့်အရေးတော်ပုံ၊ ရေနံမြေသပိတ်ပေါ်ပေါက် သည်။ လယ်သမား၊ အလုပ်သမား၊ ကျောင်းသား၊ ဗုဒ္ဓဘာသာရေး၊ အစွလာမိဘာသာ ဝင်များပါ တစ်နိုင်ငံလုံးပါဝင်ပြီး အင်္ဂလိပ်ကိုဆန္ဒပြကြသည်။ ကျောင်းသားများ ဆန္ဒပြမှုတွင် ကျောင်းသားခေါင်းဆောင်ပိုလ်အောင်ကျော်ကျဆုံးသည်။ မန္တလေးတွင် ကျောင်းဝန်ထမ်းတို့ကြောင့် လူ(၁၇)ဦး ကျဆုံးသည်။ ဒေါက်တာ ဘမော် အစိုးရပြုတ်ကျ သည်။

ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးပါဝင်ပြီး သပိတ်မှောက်ဆန္ဒပြသည်။ လူထုအုံကြွမှုကို မနာလိုသူနိုင်ငံရေးသမားများက ပလိုလားကြပေ။ သို့သော်လည်း လူထုအုံကြွမှုမှာ ပို၍မြင့်မားလာခဲ့သည်။

အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီလက်အောက်ဘဝတွင် တိုင်းရင်းသားမွတ်စလင်များ၊ ကမန်၊ ရိုဟင်ဂျာ၊ ဗမာမွတ်စလင်များ၊ ပရူ(သို့)မလေးမွတ်စလင်များဟူ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ တိုက်ခိုက်ခြင်းများ မရှိခဲ့ကြပါ။ နောက်ပိုင်းတွင် "ကုလား" ဟု နှိမ်ချခေါ်ဝေါ်သော စကားလုံးများသုံးစွဲလာကြသည်။ နိုင်ငံခြားသားသဘောထင်မြင် ပြောဆိုလာကြသည်။ အတွေးအခေါ်သဘောထား သေးသိမ်ကျဉ်းမြောင်းလာသည်။ ယခုတိုင်ဗမာပြည်ရှိ မွတ်စလင်များကို နှိမ်ချဆက်ဆံနေဆဲဖြစ်သည်။

သို့သော်တစ်ဖက်တွင် အိန္ဒိယနှင့်မြန်မာသည် ညီအကိုနိုင်ငံများဖြစ်ကြသည် ဟု မြန်မာ-အိန္ဒိယခေါင်းဆောင်များက ၁၉၃၆ ခုနှစ်က နယူးဒေလီတွင်ကြေငြာ သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဦးမြသင်းက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် မြန်မာကိုသည် ညီအကိုနိုင်ငံများဟုကြေငြာသည်။

မြန်မာဘုရင်များလက်ထက်ကတည်းကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်မွတ်စလင်တို့

ဆက်ဆံရေးမှာ ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာနေထိုင်လာကြသည်။ အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီဘ
မကျရောက်မီထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်မွတ်စလင်တို့မှာ ဆက်ဆံ
ကောင်းမွန်သည်။ ဒို့ဗမာအစည်းအရုံးနှင့်သခင်များ ပေါ်ပေါက်လာပြီးမှသာ ဗမာ
ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်ဗမာမွတ်စလင်တို့ခွဲခြားမှုများ စတင်လာခဲ့ကြတော့သည်။

၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ယောဂီ ပန်းညိုရေးသည့် မော်လဝီရောဂီဇာတမ်းသည်
ဗုဒ္ဓလူမျိုးဘာသာကို တိုက်ခိုက်ရေးသားသည်။ စစ်ကိုင်းမှ ဆရာကြီး ဦးဆင်မှ ပိန်စွယ်
ယောဂီကျမ်းကိုရေးသားသည်။ ဦးရွှေဖိက မော်လဝီယောဂီဝါဒကျမ်းတို့ကိုရေးသား
ကာ ဘာသာရေးတိုက်ခိုက်ရေးသားမှုများ ပြုလုပ်လာကြသည်။

မှော်ကဝေ မဂ္ဂဇင်းတွင် ပြုစုလူဝေက ဗုဒ္ဓဘာသာကို ဖော်ကားနေသည်ပုံ
ရေးသားရာ ၁၉၃၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ(၂၆)ရက်နေ့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် မွတ်စလင်
အထိုက်အနုမ်းဖြစ်သည်။ မွတ်စလင်(၃)သောင်းမက အသတ်ခံရသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းငြိမ်းချမ်းရေးတော်မတီ

၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် မွတ်စလင်တို့အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ခံရခြင်း

အင်္ဂလိပ်တို့ဆုတ်ခွာသွားသောအခါ ရခိုင်ပြည်နယ်မင်းကြီး၏ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ အစွန်းရောက်သမား ဦးကျော်ခိုင်က ရခိုင်ပြည်နယ်ကို အုပ်ချုပ်သည်။ ဗြိတိသျှစစ်သားများထားခဲ့သော လက်နက်များစွာ ရခိုင်တို့၏လက်ထဲ သို့အလွယ်တကူရောက်ရှိသွားသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ သခင်ခေါင်းဆောင်များ၏ တိုက်တွန်းမှုကြောင့် ၁၉၄၂ ခုနှစ် မတ်လ(၂၈)ရက်နေ့တွင် ရခိုင်ရှိ မွတ်စလင်များကို အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းစတင်သည်။ မင်းပြားမြို့နယ် ချန်ဘီလီရွာရှိ မသိနားမလည်သော ကလေးငယ်များ၊ မွတ်စလင်မိန်းကလေးများ၊ လူကြီးလူငယ်ပေါင်းများစွာကို မယ်ကြည် နိုင်လောက်အောင်ပင် ရှင်းလင်းသုတ်သင်သတ်ဖြတ်သည်။ အချို့မှာမြစ်ထဲခုန်ဆင်း သည်။ သစ်တောထဲပြေးဝင်ပုန်းဖောက်သည်။ မိန်းကလေးများကိုမဒိမ်းကျင့်ပြီး နောက်သတ်ပစ်သည်။ မသေမရှင်ကို ဓားနှင့်ထိုးသည်။ ကလေးများကို အပေါ်ဘို့ ပြောဆိုပြီးအောက်မှ ဓားနှင့်ထောင်ကာ သေစေသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ရင်သား များကိုဓားနှင့်လီးဖြတ်သည်။

၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဘုရင်ရှားဂူဂျာ၏ နောက်လိုက်များကဲ့သို့ပင် ၁၉၄၂ ခုနှစ် တွင် စုပြုံအသတ်ခံကြရသည်။ ရခိုင်တို့က ဂွေ၊ နွား တိရစ္ဆာန်များကိုယူသည်။ သခင် ဆိုသူများက အဖိတန်ရတနာ၊ ရွှေ ငွေပစ္စည်းတို့ကိုယူဆောင်သည်။ သမိုင်းတွင်သည့် လေးမြို့မြစ်ရေမှာ သွေးရောင်လွမ်းသွားသည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ် မတ်လ(၂၉)ရက်နေ့တွင် လက်နက်စွဲကိုင်ထားသော ရခိုင်တို့ သည် လုံဘေးအာကျေးရွာကို မီးနှင့်ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည်။ မွတ်စလင်ယောက်ျား၊ မိန်းမ(၁၅၀၀၀)ကျော် အသတ်ခံကြရသည်။ အပေါက်ကွာ တောင်ကြားတွင်လည်း ရွာမှ တွက်ပြေးလာကြသော ကလေး၊ လူကြီး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ(၁)သောင်းကျော် သတ်ခံ ကြရသည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ် အေပြီလ(၁)ရက်နေ့တွင် မြေပုံမြို့နယ်မှ ရေအောင်းနှင့် ပန်ခါ ရွာများကို တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးသည်။ ထိုရွာ(၂)ရွာမှ မွတ်စလင်(၁)သောင်း(၅)ထောင် ကျော်အသတ်ခံကြရသည်။ ရမ်းဗြဲမြို့နယ် ကျောက်နီမော်ရွာကို တိုက်ခိုက်ရာ ဗြိတိသျှ ဖက်စွဲက ပြန်လည်အင်အားတက် တိုက်ခိုက်ပေးသည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ် အေပြီလ(၈)ရက်နေ့တွင် ကျောက်တော်၊ မြို့ဟောင်း၊ ပေါက်ထော၊ ရသေ့တောင်မြို့နယ်များရှိ ကျေးရွာများမှ မွတ်စလင်များကို ရခိုင်တို့က အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်သည်။ အေပြီလနှောင်းပိုင်းတွင် ရသေ့တောင်နှင့်ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်များမှ ကျေးရွာများ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့ရသည်။ တောင်ဘက်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများကိုလည်း ရခိုင်တို့က တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးသည်။

စစ်တွေမြို့နှင့်နီးသူများက ကံကောင်းကြသည်။ စစ်တွေသို့ထွက်ပြေးကြသည်။ လက်နက်များရရှိသဖြင့် သူတို့ကိုယ်သူတို့ ကာကွယ်နိုင်ကြသည်။ စုလ်တန်မှာစုတ်တန်ဘီမာရကန်တို့ ဦးဆောင်ကာ ရခိုင်တို့ကို ခြောက်လှန့်တားဆီးနိုင်ခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးအကျိုးရလဒ်အနေဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်မှကျေးရွာ (၃၀၇)ရွာသည် ၁၉၄၂ ခုနှစ်အတွင်း ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာအစွန်းရောက်များ၏ မီးရှို့ဖျက်ဆီးသောကြောင့် ရခိုင်မြေပေါ်မှ ပျက်စီးပျောက်ကွယ်သွားရသည်။ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ကလေး၊ လူကြီး (၁)သိန်းကျော်သတ်ခဲ့ရသည်။ (၆)သောင်းကျော် စစ်တကောင်းသို့ထွက်ပြေးသည်။ ကုလားတန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းသည် မွတ်စလင်တို့၏ဒေသဖြစ်လာခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း(၁၂၀၀)ကျော်လောက်ကတည်းက ရခိုင်ပြည်တွင်အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသူ လူမျိုးစုညီအကိုများက တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက်မုန်းတီးမှု၊ စိတ်ထဲတွင် ခါးသီးပုန်းတီးသည် အမာရွက်ထင်ကျန်ခဲ့ခြင်းသာ အကျိုးဖြစ်ခဲ့ရသည်။

ကျောက်တော်၊ ရသေ့တောင်၊ ပေါက်ထော၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ်များမှ ရွာဟင်္ဂရာ မွတ်စလင်များ၏ သွေးများ ကုလားတန်မြစ်နှင့်လေးမြို့မြစ်ထဲသို့ စီးသွားကြောင်း၊ ရခိုင်တို့နှင့်ရခိုင်ပြည်နယ်မှ အင်္ဂလိပ်တော်လှန်ရေးလုပ်ကြသူ သခင်များ၊ ဘုံပေါက် သာကျော်၊ ဗိုလ်ရန်နောင်၊ ဗိုလ်ရန်ကင်း၊ ဗိုလ်ကျော်ခိုင်ဘို့နှင့် ဗိုလ်ဖိုးညွန့်တို့၏ အမိန့်များဖြင့် ရခိုင်မွတ်စလင်ကျေးရွာများကို ဖျက်ဆီးပြီး၊ လူသတ်ပစ္စည်းလှူကြောင်း၊ ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်မှ ကြားသိကြရသည်။ ထို့ကြောင့် မေယုချိုင်ဝှမ်း၊ ဖောင်တော်ပြင် ကျေးရွာမှ ထင်ရှားသည့် မွတ်စလင်ခေါင်းဆောင်အဗ္ဗူလ်မဂ္ဂမ်၊ အလီဟောင်းကျေးရွာမှ အဗ္ဗူလ်ဂျဟ်၊ အဘူလ်ဘာဆာအောင်ခူရီတို့သည် ရခိုင်တို့ကိုတော်လှန်ရန် ပြင်ဆင်ကြသည်။ ထိုပြင် ဇောင်တောမြို့နယ်၊ ဘဂုံးနားကျေးရွာမှ ခေါင်းဆောင်ဦးဦးဖို၊ ငါးခွေမှ ကဗ္ဗူလ်ဟူမိန်တို့သည် ဘူးသီးတောင်ခွဲကာကွယ်ရေးအဖွဲ့နှင့် သွားရောက်ပူးပေါင်းသည်။ အပြင်မှ မွတ်စလင်များက ပြိုကိုဝိုင်းရဲတားသည်။ ဘူးသီးတောင် ကျဆုံးခါနီးဖြစ်နေသည်။ ရခိုင်တို့ရေယာဉ်နှင့် ကွက်ပြေးသူကပြေးသည်။ တောင်တန်း

များသို့ထွက်ပြေးသွားပြေးသည်။ မော်တော်(၂)စင်းဖြင့် ရေကြောင်းမှ ထွက်ပြေးကြသူ ရခိုင်တို့သည် စိန်တောင်ရွာမှ ဖါဒေါက်ရာဇာကြောင့် မော်တော်မှောက်ပြီး ရေနစ် သေကြသည်။

ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီ

ဘူးသီးတောင်ကို ဝန်းရံတိုက်ခိုက်ကြသော ရခိုင်တို့ကစဉ်ကလျား တောင်တန်းများဆီသို့ ထွက်ပြေးကြသည်။ ဘူးသီးတောင်သို့လာရောက်လှယ်က် တိုက်ခိုက်ကြမည့် သခင်ခေါင်းဆောင်အဖွဲ့များတံ့သွားသည်။ မွတ်စလင်တို့က ဘူးသီးတောင်ကိုသိမ်းပိုက်သည်။ မွတ်စလင်တို့၏ လွတ်လပ်သောနယ်မြေမှာ ရသေ့တောင်မြို့နယ် ရာဇဗိလိထိ ဖြစ်သွားသည်။ မေယုမြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်ဒေသ၊ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနှင့် ရသေ့တောင်နယ်မြေအတော်များများသည် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်အဖွဲ့အစည်း ဦးဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီ၏ အုပ်ချုပ်မှု အောက်အောက်သွားသည်။

မောင်တောတောင်ပိုင်းဒေသကို မာကန်က ဦးဆောင်ပြီး မော်လဝီအဘူလ် ဦင်ရဟ်၊ မော်လဝီအမိရ်ဟမ်ဇာ၊ အာရှဒတ်ဟူစိန်တို့က ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီများ ဖြစ်ကြသည်။ မောင်တော်မြောက်ပိုင်းသည် ဘောလိဘဇာမှ မစ္စတာဟာရွတ်အူကီလ် ဦးဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီအောက်သို့ ရောက်သွားသည်။ ဘူးသီးတောင် နှင့်ရသေ့တောင်မြို့နယ်သည် မစ္စတာဇာဟိဒ်ဒင်ဆာဟက်စ် ဦးဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်း ရေးကော်မတီလက်အောက်သို့ရောက်သွားသည်။

ဘူးသီးတောင်ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုကော်မတီသည် ၁၉၄၅ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ် တို့ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသည်အထိ အုပ်ချုပ်ရေးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ် ဂျပန်တို့ဝင်ရောက်လာသည့်အခါ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် မွတ်စလင်များကို အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုခေတ္တရပ်ဆိုင်းသွားသည်။ အောက်တိုဘာလတွင် ဘူးသီးတောင်၊ မောင်တောနှင့် မေယုမြစ်ဝှမ်းကိုဂျပန်တို့က သိမ်းပိုက်သည်။ ဗြိတိသျှတို့က နတ်မိမြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းသို့ အလျင်ဆုတ်ခွာ သွားသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့ ရခိုင်ပြည်နယ်သို့ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာခြင်း

၁၉၄၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ဂျပန်တို့ကမေယုလွင်ပြင်နှင့်

ဘးသီးတောင်၊ မောင်တောက်သိမ်းပိုက်သောအခါ အင်္ဂလိပ်တို့က တက္ကနပ်နှင့်
 ကော့ဘလား(နတ်မိမြစ်အနောက်ဘက်ကမ်း)တွင် စခန်းချနေကြသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်
 ဩဂုတ်လ(၆)ရက်နှင့်(၉)ရက်နေ့များတွင် ဂျပန်နိုင်ငံ နာဂါစကိုနှင့်ဟိရိုရှီးမားမြို့
 များကို အမေရိကန်ကင်္ဂကြေချသောအခါ ဂျပန်တို့သည် ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ဒရော့သောယ
 ကသောကမျော အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ ကွဲထွက်သွားသည်။ “ဝ”ဒေသခံထောက်လှမ်း
 ရေးအရာရှိများသည် ဒေသခံပွတ်စလင်များကို စုဆောင်းပြီး ငွိတပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့ထားသည်။
 ဗြိတိသျှတို့က ထိုငွိတပ်ဖွဲ့များသည် သူတို့အတွက်များစွာတန်ဖိုးရှိကြောင်း၊ ထိုငွိတပ်ဖွဲ့
 များကို ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ ပွတ်စလင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားကြောင်း သတိပြု
 အကျအညီဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ထိန်းချုပ်နိုင်ကြောင်း ဆာဝိလျံစလင်းမက် သင်
 တာရှုပ်တွင်ရေးသားထားသည်။

၁၉၄၄ ခုနှစ် ကုန်ပိုင်းလောက်တွင် အင်္ဂလိပ်တို့ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်းသို့
 ချီတတ်ရောက်ရှိလာပြီး၊ စစ်တွေ၊ ကျောက်ဖြူ၊ သံတွဲမြို့များကို သိမ်းပိုက်သည်။
 မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းတစ်ခုလုံး ဂျပန်တို့ကိုရှင်းလင်းပြီးဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် မြန်မာ
 နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးကို အင်္ဂလိပ်တို့က ထိန်းသိမ်းသွားနိုင်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ကို
 အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်နိုင်ခြင်းမှာ ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမှ ပွတ်စလင်များကြောင့်
 ဖြစ်သည်ဟု ရေးသားကြသည်။

ရခိုင်-မြောက်ဦးအင်ပါယာလက်ထက်တွင် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ
 ပွတ်စလင်တို့၏ ၂၁၀မီးရှူးရောင်သဖွယ် ဝင်းပြောင်တောက်ပခဲ့ကြသော်လည်း
 နှစ်ပေါင်း(၄၀)ကျော်ကြာမှ မြန်မာဘုရင်တို့၏လက်အောက်တွင် နေခဲ့ရသည့်အချိန်
 များမှာ နအောက်တန်းကျခဲ့ရသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရလက်ထက်တွင် ပွတ်စလင်များကို
 အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း အဆင့်မြင့်ရာကူးပျားကို ပပေးပါ။ ပဂီအင်ပါယာကို သူတို့၏
 တိုက်ငယ်-လက်အောက်ခံအဖြစ် သဘောထားသကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်ကိုလည်း ပညာရေး
 ကျန်းမာရေး ဟိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးအောင် ပလုပ်ခဲ့ပေ။

“A Friend in need is a friend indeed” လို့အပ်သည့်အခါ အကျမည်
 ပေးသည့်သာ မိတ်ဆွေစစ်ဖြစ်သည်-ဆိုသော စကားကဲ့သို့ အင်္ဂလိပ်တို့အတွက်
 လိုအပ်သည့်အခါ ရခိုင်ပွတ်စလင်များက ကူညီပေးခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့အတွက်
 ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း ပွတ်စလင်များက အသက်၊ သေ၊ ရှေး စတေးတက်လက်ရှိစွာ
 ကူညီခဲ့ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်အရာရှိများကို ပွတ်စလင်တို့က ကယ်ဆယ်ခဲ့သည့်သာမက

မြောက်များစွာ ရှိပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အင်္ဂလိပ်တို့က ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မွတ်စလင်များကို အရေးပေးရေးသားလာကြသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မွတ်စလင်များက အင်္ဂလိပ်တို့ကိုကူညီခဲ့သောကြောင့် ပြန်လည်ဖမ်းမကူညီသည့်အနေဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းကို မွတ်စလင်တို့နယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ဝိုင်းပန်းကြီး ဖိလစ်၊ ဝိုင်းပန်းကြီး အင်္ဂါလီနှင့် အင်္ဂလိပ်အရာရှိ များစွာရေးသားပြောဆိုကြသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့အုပ်ချုပ်စဉ်ကာလတွင် ရခိုင်မြောက်ပိုင်းငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရေးအုပ်ချုပ်မှုကော်မတီ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူ ဟာဂျီအဇီဇ်က ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းကို သီးခြားအုပ်ချုပ်ခွင့်ရ မွတ်စလင်ဒေသအဖြစ် ထားရှိပေးရန် အင်္ဂလိပ်ကိုရော မြန်မာတို့ကိုပါ တောင်းဆိုခဲ့သည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးအတွက် အောင်ဆန်း-အက်တလီ အုပ်ချုပ်ရန် လန်ဒန်သို့ရောက်သည့်အခါ ဂဠုန်ဦးစောနှင့်ဦးဘစိန်တို့က လက်မှတ်မတိုးကြပဲ အောင်ဆန်းသည်မြန်မာတိုင်းရင်းသားအားလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်မဟုတ်ကြောင်း ကြေးနန်းပို့သဖြင့် ဝိုင်းပန်းအောင်ဆန်းနှင့်အဖွဲ့သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ရသည်။ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအတွက် ပင်လုံညီလာခံကျင်းပသည်။ ဦးရာဇာတ်နှင့်ရခိုင်ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ် ဦးအောင်ဇေဝတို့တက်ရောက်ကြသည်။ ပြိုကွဲကွာမှုမွတ်စလင်များ၏ ကိုယ်စားလှယ်မပါပါ။ ရခိုင်တို့က ကန့်ကွက်မှုမပြုကြပါ။ ရခိုင်ပြည်သည် ၁၇၈၄ ခုနှစ်တိ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်နေခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းကုမ္ပဏီတွင်အင်္ဂလိပ်အဖွဲ့မှ ဖော်လဝါဟာရှင်မ်နှင့် နူးရ်အာမက်ဆဟက်စ်တို့ ညီလာခံတက်ရန်စေလွှတ်သော်လည်း လမ်းခရီးအခက်အခဲကြောင့် ညီလာခံ မမီခဲ့ပေ။

ဖော်လဝါဟာရှင်မ်နှင့်နူးရ်အာမက်ဆဟက်စ်တို့က ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့်တွေ့ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် အရည်အချင်းမရှိသဖြင့် သီးခြားခွဲခြားအစဉ်အဖြစ်သာ တောင်းဆိုသင့်ကြောင်း ပြောပြသည်။ ရခိုင်မူဝါဒပြုကျွန်ုပ်တို့ထိုးရင်းသားမျိုးနွယ်စု (၅)ခုက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရပြည်နယ် တောင်းဆိုကြသည်။

အင်္ဂလိပ်အဖွဲ့အုပ် ဥက္ကဋ္ဌ ဝိုင်းပန်းအောင်ဆန်းမစ်တွေ့သို့ စည်းရုံးရေးအတွက်

ရောက်ရှိရာ မောင်းတောတွင် လူထုဆွေးနွေးပွဲပြုလုပ်ရန် စုလ်တန်မာမွတ်
မောင်းတောသို့စေလွှတ်ပြီး လူတုအစည်းအဝေးပွဲပြုလုပ်ရေးအတွက် စည်းရုံးသည်။
လူထုထောင်ပေါင်းများစွာစုထားသည်။ လူထုအစည်းအဝေးပွဲတွင် ဗိုလ်ချုပ်
အောင်ဆန်း၏ မိန့်ခွန်းကို နားမလည်သည်ကများသည်။ လူထုစည်းဝေးပွဲပြီးသော
အခါ စည်းလုံးညီညွတ်ကြရန် လူတုကိုပြောကာ အစည်းအဝေးပွဲကိုပြီးဆုံးစေသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရခိုင်ရှိရှိဟင်္ဂါယာမွတ်စလင်များ ဆန္ဒမဲ
မပေးရဟု ကောလဟာလထွက်လာသဖြင့် ဂျပန်ဟာတွင်အွယ်မာအဖွဲ့က ဗြိတိသျှ
ဝန်ကြီးချုပ်ဇာကီတလီထံ ကြေးနန်းပို့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက ရခိုင်ပြည်နယ်
မွတ်စလင်မဲဆန္ဒနယ်မြေမှ စုလ်တန်အမတ်နှင့် အမ်အေ ဂဖာတို့ကို ကိုယ်စားလှယ်
အဖြစ် ဆန္ဒမဲပေးရွေးချယ်တင်ပြောက်ခွင့်ပြုသည်။

အချို့သောရှိဟင်္ဂါယာမွတ်စလင်များက မွတ်စလင်ပြည်နယ်ရရှိရေးအတွက်
ပိတ်လိုသို့သွားရောက်ပြီး ဂျင်းနားထံတောင်းဆိုကြသည်။ အချို့က အရှေ့ပါကစ္စတန်
(ယခုဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်)နှင့် တွဲရန်တောင်းဆိုကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံပါလီမန်အမတ်
အမ်အေဂဖါက "စစ်တကောင်းမွတ်စလင်များက ပါကစ္စတန်နှင့်တွဲလိုကြောင်း၊ ရခိုင်
ဇာတိနွယ်ဖွားမွတ်စလင်များက ပိတ်လိုကြောင်း၊ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် အေပြီလ(၈)ရက်နေ့
တွင် ကုတ်မြန်ကြေငြာသည်။"

ပါလီမန်လွှတ်တော်အမတ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် လွတ်လပ်သောမူဝါဒများ
ချမှတ်ရန်ညီလာခံကျင်းပနေစဉ် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်အာဇာနည်ခေါင်းဆောင်
များကျဆုံးသည်။ ၆-အက်တလီမာချုပ်ဖြင့် ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ(၄)ရက်နေ့တွင်
မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရသည်။

မေယုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီနှင့်ရခိုင်ပြည်

ရှမ်း၊ ကချင်၊ ကယားနှင့်ချင်းတို့ကို ပင်လုံညီလာခံမှ ပြည်နယ်အဆင့် သတ်မှတ်အာမခံချက်ပေးသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းမကွယ်လွန်မီ လုပ်ကြံမခံရမီ ရခိုင်ကို သီးခြားပြည်နယ်အဖြစ် ယူလိုသလား- မြန်မာပြည်မနှင့်တွဲထားလိုသလား- ဆိုသည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးရန် ရခိုင်ခေါင်းဆောင်များအား ဗိုလ်ချုပ်ကမေးမြန်းရာ ရခိုင်ခေါင်းဆောင်မှူးချစ်ကျော်ဦးနှင့် ဦးပညာသိဟတို့က ပြည်နယ်အဆင့်မယူလိုကြောင်း ပြောကြသည်။

ရခိုင်ကိုယ်စားလှယ်များက ရခိုင်ပြည်နယ်ရရှိရေးအတွက် ပင်လုံညီလာခံတွင် မတောင်းဆိုကြပါ။ ၁၉၃၁-၃၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလထိ လန်ဒန်၌ပြုလုပ်သည့် "မြန်မာအရေးစာပွဲဝိုင်း" ဆွေးနွေးပွဲတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ် ဦးထွန်းအောင်ကျော်တို့အနေဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်အဆင့်တောင်းဆိုရန် အခွင့်အရေးရှိကြသော်လည်း မတောင်းဆိုခဲ့ကြပါ။ ရှမ်းနှင့်ကချင်ကိုယ်စားလှယ်များက ပြည်နယ်တောင်းဆိုကြသည်။

ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမွတ်စလင်ကိုယ်စားလှယ်များက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေမတောင်းဆိုလိုပါ။ သို့သော် ရခိုင်တို့၏ လွှမ်းမိုးမှုမလိုလားကြောင်း ဗဟိုအစိုးရမှတိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်စေလိုပါကြောင်း တောင်းဆိုကြသည်။

၁၉၆၀-၆၂ ခုနှစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များက ရခိုင်ပြည်နယ်အဆင့် ရရှိရေးကြိုးပမ်းကြသေးသည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဦးနုက သူနိုင်လျှင်ရခိုင်ကို ပြည်နယ်အဆင့်ပေးမည်ဟု ပြောခဲ့သည်။ ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမွတ်စလင်ရိုဟင်ဂျာတို့က ၎င်းတို့အပေါ် ရခိုင်များက အနိုင်အထက်ပြုကျင့်ခြင်း၊ မတရားပြုကျင့်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရန် ဗဟိုအစိုးရက သင့်တော်သောအုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေပြုလုပ်ပေးရေး လိုအပ်ပါကြောင်းတောင်းဆိုသည်။ မောင်းတော၊ ဘူးသီးတောင်၊ ရေးသုတောင် မြို့နယ်များသည် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ ဇာတိမြေများဖြစ်သဖြင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် အကြောက်တရားကင်းစွာ သီးခြားရပ်တည်နေနိုင်ရေးအာမခံချက်ပေးရန် စူလ်ဟန်အာပက်အဘူလ်အမ်အေဂ်စားတို့က ၁၉၆၀ပြည့်နှစ် ဇွန်လ(၂၈)ရက်နေ့၊ ဂါးဒီးယန်းသတင်းစာတွင်ရေးသားဖော်ပြတောင်းဆိုကြသည်။ အကယ်၍ ရခိုင်ပြည်နယ်အဖြစ်ပေးပါက သွေးမြေလွှမ်းသွားမည်ကို စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့ကြောင်းလည်း ဖော်ပြသွားသည်။

မေယုနယ်ခြားဒေသအုပ်ချုပ်ရေး

မောင်းတော၊ ဘူးသီးတောင်နှင့်ရသေ့တောင်မြို့နယ် အနောက်ခြမ်းဒေသများကို ၁၉၆၁ ခုနှစ် မေလ(၁)ရက်နေ့ကစပြီး မေယုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးဒေသအဖွဲ့အောက်သို့ထားလိုက်သည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်ပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံမဟုတ်ပေ။ ရိုဟင်ဂျာလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် စိစဉ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ မေယုရှောင်ခြည်ဟု နာမည်ကျော်သော ဒေသခံမွတ်စလင်များပါဝင်သည့် ရဲတပ်ဖွဲ့များ စုဆောင်းထားရှိပြီး ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေးတို့ကို တို့တော်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကိုဦးစားပေးဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားဖြင့် မြန်မာအသံလေလှိုင်းမှ တစ်ပတ်နှစ်ကြိမ်ထုတ်လွှင့်ပေးသည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ(၂၄)ရက်နေ့ထိဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုနေ့ကျင်းပသည့်အခါ ရိုဟင်ဂျာနာမ်၊ သမားများကို အထူးဖိတ်ကြားသည်။ အစားအသောက်များဖြင့် တောင်းခွာတည်ခင်းမည်ခံသည်။ မေယုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ အုပ်ချုပ်ရေးကာလအတွင်း ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များသည် ၁၉၄၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၄၅ ခုနှစ်အထိ ကာလများကဲ့သို့ လှော်ရွှင်ကြသည်။

၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် မေယုဒေသကိုချန်လှပ်ပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်သတ်မှတ်ရေးကို ပိမံဆောင်ရွက်သည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် မတ်လ(၂)ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး နေဝင်းက အာဏာသိမ်းသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်အဆင့်ပေးရေး အစီအစဉ်ကို ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းကပယ်ဖျက်ပစ်သည်။ ၁၉၆၄ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ(၁)ရက်နေ့ထိ မေယုဒေသတန်းနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ရှိနေခဲ့သည်။

ထိုနေ့တွင်ပင် မေယုဒေသတန်းအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အစိုးရအရာရှိ၊ ဝန်ထမ်းများသည် မောင်းတော-၄-ပိုင်၊ မေယုစည်ရိပ်သာတွင် စုဝေးဆွေးနွေးကြသည်။ မေယုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးမောင်းတော် ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီးသန်းညွန့် ဗိုလ်မှူးတင်ဦးတို့မှ ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီးစိန်လွင်လက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်သည်။ ဝန်ထမ်းများအား သေချာကြံကြံရန် ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီးစိန်လွင်မှ မှာကြားသည်။

၁၉၆၄ ခုနှစ်တွင် မေယုဒေသအစိုးရ မြန်မာဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီအစိုးရသို့ပြောင်းသည်။ ဝန်ထမ်းအကြီးအကဲများတွင် မွတ်စလင်များမပါဝင်စေစေ့အောင် အစိုးရအဖွဲ့များကို ဝန်ထမ်းများပေးသည်။ ရခိုင်တို့သည်လည်း

အောက်ခြေလှတန်းစားအဆင့်သာဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ရခိုင်တို့က ရှိဟင်္ဂျာ
တို့အပေါ် နှိမ်ချတင်းကြပ်စွာ ဆက်ဆံလာကြသည်။

-----။-----

ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှု
(၁၉၄၈-၁၉၆၁)

“လူသည်အသိတရားဖြင့် ရုန်းကန်ကြိုးစားခြင်းကြောင့် တိရစ္ဆာန်ထက် ထူးခြားသည်”ဟု ဂျာမန်အတွေးအခေါ်ရှင်ဟေဂယ်လ်က ဆိုထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှေးကာလများကတည်းက တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်ချင်း အလွန်မုန်းတီးစိတ်ထားရှိကြသည်။

ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဦးစောက “ ရခိုင်ရှိမွတ်စလင်များသည် မြန်မာ့သွေးဟုတ်မှဟုတ် ၎င်းတို့ ဘိုးဘွားများ၏သွေးများကိုလည်း သက်သေပြနိုင်ရမည်ဟု ဆိုသည်။ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်များကို နိုင်ငံခြားသားသဖွယ် သဘောထားဆက်ဆံကြသည်။ မြန်မာ့သွေး သူတို့တွင်မရှိကြ၊ ပတွေ့ရသဖြင့် တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးမပေးနိုင်ဟု အထင်သေးစွာပြောကြသေးသည်။ အတွေးအခေါ်မဆန်သော စနစ်မကျသော လောကအမြင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံတိုင်းတွင် တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုအမျိုးမျိုး ရှိကြသည်ချည်းပင်။

ဝေဖန်ဆန်းစစ်မှု၊ စနစ်မကျအတွေးအခေါ်သင်ပြမှု၊ လွတ်လပ်မှု ပရိလှူငှါ ပကတိမျက်မြင် အခြေအနေအကြောင်းချင်းရာများကြောင့် လူတစ်ယောက်၏ သစ္စာရှိမှုကို မျက်စွယ်ပြုလျှင် ထင်ရာမြင်ရာ ရောက်တက်ရာရာ ပြောဆိုမှုများကို ဥပဒေသစ်အဖြစ် ထင်မှတ်နေလျှင် တစ်မြေတည်းနေ တစ်ရေတည်းသောက်ပြီး ကြီးပြင်းနေထိုင်လာကြသူ တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်း မျိုးနွယ်စုတစ်ခုက အခြားမျိုးနွယ်စုတစ်ခုကို နှိမ့်ချပြောဆိုဆက်ဆံလျှင် လူသားချင်းစာနာမှုသည် ပြန်လည် အဖတ်ဆည်၍ မရနိုင်ဟု Rizal(ရီဇာလ်)က ရေးသားထားသည်။

တရားမျှတမှု၊ ကောင်းမြတ်ခြင်း၊ သနားဂရုဏာတရားများဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ လူသား၏ ဂုဏ်သိက္ခာကိုပြုစုတင်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ အထက်ပါကောင်းမြတ်ခြင်း၊ တရားမျှတခြင်း၊ သနားဂရုဏာတရားများကို လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးက ဖိတ်ဆိုင်ကြရမည်မှာ လောကပါလ တရားဖြစ်ပါသည်။ အာရှတိုက်သည်လည်း အခြားကမ္ဘာတိုက်ကြီးများနည်းတူ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုအဖွဲ့စု မျိုးပေါင်းစုံစွာ နေထိုင်ရာဒေသကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးပြီးရပ်တည်လာကြခြင်း ပိတ်တတ်ပါ။ နိုင်ငံတစ်ခုလူမျိုးနွယ်စုတစ်ခုဖြစ်လာခြင်းကိုလည်း မဟုတ်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ဟု ဖြစ်တည်လာရသည့် သမိုင်းဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေ

ကိုလည်းကောင်း၊ အဓမ္မမျက်ကွယ်ဖြူပြီး ဖျောက်ဖျက်ခြင်းသည် တရားမှုတမူမရှိခြင်း၊ လူသားအချင်းချင်း သနားဂရုဏာ စိတ်ကင်းမဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

၁၉၄၂ခုနှစ်တွင် ဗမာအမျိုးသားရေးဝါဒီများ၊ (Maglis)လူမျိုး “သခင်” ဆိုသူများနှင့် ရခိုင်လူမျိုးအချို့၏ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှုများကြောင့် အေဒီ ၅ရာစု၊ ၈ ရာစုလောက်ကတည်းက အစဉ်တစိုက် အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသော အပြစ်မဲ့ မွတ်စလင် ထောင်ပေါင်းများစွာ သေကြေခဲ့ကြသည်။ လေးမြို့ဖြစ်နှင့် ကုလားတန်မြစ် ရေသွားရောင်လွှမ်းခဲ့ရသည်။ လူပေါင်း(၁)သိန်းကျော် အသတ်ခံရပြီး လူဦးရေ(၅)သိန်း လောက် အိုးမဲအိမ်မဲ့ ဖြစ်ရသည်။ (၈)သောင်းကျော် ဘင်္ဂလားနယ်ထဲ ထွက်ပြေးကြ ရပြီး စစ်တကောင်းနှင့် ရန်သူဒုက္ခသည် စခန်းများတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြရသည်။

၁၉၄၅ခုနှစ် ပြိတီသျှတို့ ရခိုင်ပြည်ကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ၁၉၆၆ခုနှစ်တွင် အကန့်အသတ်ဖြင့် မွတ်စလင်များကို ရခိုင်ပြည်ရှိ ၎င်းတို့၏ နေရာ မြောင်းသို့ ပြန်လာခွင့်ရကြသည်။ လွှဲလှော်လည်း ပြန်လာနေရာချထားပေးရာတွင် အင်္ဂလိပ်တို့ကလည်း ဦးစားမပေးပါ။ မျက်နှာသာမပေးပါ။

၁၉၄၆ခုနှစ် အေပြီလတွင် ဂိုလ်ချပ်အောင်ဆန်း စစ်တွေပြိုသို့ စည်းရုံးရေး လာသောအခါတွင်လည်း၊ ယခင်ကတောင်းဆိုခဲ့သည့် အခြားသော တိုင်းရင်းသားလူ မျိုးစုများကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်ပြောက်ပိုင်းမှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို တူညီသောအဆင့် အတန်းအခွင့်အရေးပေးရန်၊ ဦးစွာသားအဆင့်အတန်းပေးရန် စဉ်းစားခြင်း မခံခဲ့ရပါ။ ရခိုင်မွတ်စလင်များ၏ ဦးစွာပေးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် ဂျစ်ယာတွလ်အွလ် မာ-ကရ် ရခိုင်မွတ်စလင်များ လုံခြုံအေးချမ်းစွာအသက်ရှင်ရပ်တည်နေနိုင်ရေးအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ကြိုးပမ်း လှုပ်ရှားခဲ့သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်(လော့ဒ်) အက်တလီထံသို့ လည်း မြန်မာတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရေးအတွက် ကြေးနန်းပေး ပို့ခဲ့သည်။

အက်တလီ၏ဖိအားပေးမှုကြောင့် ရခိုင်မွတ်စလင်ကိုယ်စားလှယ် ပါလီမန် အမတ်များ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခွင့်၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ဂိုလ်ချပ်အောင်ဆန်းက အာမခံချက်ပေးခဲ့သည်။ ရခိုင်မွတ်စလင်များအဖြစ် သတ်မှတ်အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့ သည်။ ရေပြေပထဝီဝင်သဘာဝအရ ရခိုင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာပြည်၏ပြည်နယ်ဟု ဆိုသော်လည်း အိန္ဒိယ-ဘင်္ဂလားနယ်နှင့် နယ်မြေချင်းဆက်စပ်နေသည်။ မြန်မာပြည်နှင့် ရခိုင်ရိုးမပတ် ဘေးကြီးနှင့် ကူထပ်သောပုတ်သုန်သစ်တောကြီးက

ကားဆီးစည်းခြားနေသည်။ ၁၁-ရာစုမှ ၁၈-ရာစုထိ ပြုပြင်နိုင်ငံများအဆင့်သာ ရှိနေသေးသော ပြန်မာနိုင်ငံတွင်၊ ရခိုင်ပြည်သည်လည်း ကိုယ်ထီးကိုယ်ကြငန်း၊ ကိုယ်အရှင်၊ ကိုယ်ဘုရင်ဖြင့် သီးခြား တိုင်းပြည်/နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည်။ သီးခြားရပ်တည်နေလာသည်။ ရခိုင်လူမျိုးတို့က ပြန်မာလူမျိုးတို့ထက်ပင် အသိပညာဗဟုသုတ၊ အတွေးအခေါ်သာလွန်နေသေးသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရခိုင်မွတ်စလင်များ၏ အနာဂတ်အခြေအနေမှာ လုံခြုံမှုမရှိပဲ၊ ပရေပရာ ဖြစ်နေသည်။

နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၏ ဆွေးနွေးပွဲများမှ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို ဘေးဖယ်ထားသကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပင်လုံညီလာခံတွင်လည်း ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များကိုသာ တက်ရောက်စေပြီး ရခိုင်မွတ်စလင်များကို ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။ လွတ်လပ်ရေးရယူရန်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းတည်း ဖြစ်အောင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက စည်းရုံးဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း မကြာမီနိုင်ငံရေးအရှုပ်အတွေးများ ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၄၈ခုနှစ်တွင် ပြန်မာနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံး ဘူပအကြွေပူများ၊ သောင်းကျန်းမှုများ ဖြစ်လာသည်။ ကရင်သောင်းကျန်းမှုများက ပုန်ကန်အနီးထိမှောက် တိုက်ခိုက်နေပြီ ဖြစ်ရာ အိန္ဒိယ၏ အကူအညီကြောင့် ကရင်တို့ ပြန်လည်ဆုတ်ခွါသွားရသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် နိုင်ငံရေးအာဏာကို အပြည့်အပသုံးကာ ရခိုင်(Maghs)တို့သည် ရခိုင်-ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို အစုလိုက်၊ အပြုလိုက် စတင်သတ်ဖြတ်သည်။ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့ ပိုင်ဆိုင်သောပစ္စည်းများကို လုသည်။ ကျေးဗျာများကို ဖီးရှို့ဖျက်ဆီးသည်။ ပဟနယ်ခြားစောင့်တပ် (Burma Territorial Forces) များက ရခိုင်မွတ်စလင်များကို အနိုင်ကျင့်နေဆဲဖြစ်သည်။ အလုပ်ကြမ်းများစေခိုင်းသည်။ အုပ်ချုပ်သူရခိုင်(Maghs)များကို သန့်ကျင်သူရိုဟင်ဂျာများအား ဟောင်းထုတ်ကြသည်။

ရိုဟင်ဂျာ-မွတ်စလင်တို့သည် ၇ရာစု၊ ၈ရာစုခန့်ကဟည်းက အချစ်တစ်စိတ် အခြေအနေတိုင်လာခဲ့ကြသောကြောင့်၊ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းနယ်မြေသည် ၎င်းတို့၏ ပွေးရပ်ဇာတိမြေဖြစ်ကြောင်းကို ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့က “ ဗူဂျာဟစ်” အမည်ဖြင့် လက်နက်ကိုင်အန်ကျင်တိုက်ပွဲပင် တောင်းဆိုကြသည်။ ရခိုင်(Maghs)တို့က ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို ဝါကစွတန်ပူမလင်များဟု ဝါဒဖြန့်ပြောဆိုကြသည်။ ပြန်မာအစိုးရက H/OA-CJC/42 ဖြင့် မွတ်စလင် အရာရှိများကို အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်သည်။ ရဲအရာရှိများ

ကို ဒေသပြောင်းပစ်သည်။ အချို့ကို နှုတ်ထွက်ခိုင်းသည်။ ရခိုင်(Maghs)တို့က ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်များကို ပိုမိုပိုင်ကွပ်လာသည်။ အနိုင်ကျင့်ကြသည်။ လူကြီးသူမများကို သရော်လှောင်ပြောင်ပြီး ထင်ရာလုပ်ကြသည်။ အာဏာပိုင်များက တားဆီးခြင်းမပြုပဲ လက်ပိုက်ကြည့်နေသည်။

၁၉၄၂ခုနှစ်က ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်များကိုအစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းကြောင့်၊ ဘင်္ဂလားသို့ထွက်ပြေးသွားကြသော ရိုဟင်ဂျာများကို ၎င်းတို့၏ကျေးရွာများသို့ အပြည့်အဝပြန်လာခွင့် မရကြပါ။ ၎င်းတို့ပိုင်ပစ္စည်း၊ လယ်ယာမြေများကို ရခိုင်(Maghs)တို့က လုယူထားကြသည်။

ရခိုင်မွတ်စလင်များ အခြေအနေကို ဝေဖန်သုံးသပ်ပြီး ပါတီတစ်ရပ်ထူထောင်ရန်စဉ်းစားကြသော်လည်း၊ ရခိုင်သောင်းကျန်းသူများကြောင့် မဖြစ်နိုင်ခဲ့ပေ။ ရခိုင်မွတ်စလင်လူငယ်များ ကမူဂျာဟစ် (Mujahid)ပါတီဖွဲ့စည်းကြသည်။ ရခိုင်ပြည်သည် မင်းပိုစိုးမဲ့ ဖြစ်နေသဖြင့် ရခိုင်(Maghs)တို့နှင့် ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာအစွန်းရောက်သူများက အချိန်မရွေး တိုက်ခိုက်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များသည် ၎င်းတို့၏ ဘဝရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေး၊ လုံခြုံရေးအတွက် မူဂျာဟစ်ပါတီကို ထူထောင်ကြသည်။

ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ပျိုးချစ် Mr-Jafar Hussaim က စတင်လူသူ စုရုံးသည်။ ဂျပန်ကမ်းရေလေကျင့်ပေးခဲ့သည့် အခြေခံရှိသည်။ ဂျပန်တို့သည် အဆိုတော်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာတို့၏ ဇာတိဂုဏ်၊ ယုံကြည်မှုအတွက် အသက်၊သွေး၊ ချွေးစတားကြရန် တောင်းဆိုချင်းဖြင့် မွတ်စလင်လူငယ်များကို စည်းရုံးသည်။ စစ်ရေးသင်တန်းပေးသည်။

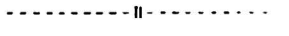
ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် ဆင်တောင်ရွာသူကြီး နူးရ်ဒင်၏မြေး Mr. Abbas နှင့် လူငယ်များ မူဂျာဟစ်ထဲဝင်ကြသည်။ Mr. Abbas သည် တက္ကသိုလ်ဝင်တန်းအောင်၊ ပညာတတ်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၁၉၄၈ခုနှစ်၊ မေလ(၁၅)ရက်နေ့တွင် ဖေါင်တော်ပြင်-ကျေးရွာ၌ မူဂျာဟစ်အဖွဲ့နှင့် အာဏာပိုင်များတွေ့ဆုံတိုက်ပွဲဖြစ်ရာ မူဂျာဟစ်တို့ အောင်နိုင်သည်။

နိုင်ငံရေးကဏ္ဍတွင် ပြိုယူကြွေးရွာမှ အွမ္မာမိ၊ ဘဂုံးနားရွာမှ ခေါင်းဆောင် ခွဲခွဲပိတို့သည် အရေးပါသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ၁၉၄၂ခုနှစ် ရခိုင်(Maghs)တို့က

ရိုဟင်ဂျာပွတ်စလင်မိသားစုများအား အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်စဉ်က ၎င်းတို့၏ မိသားစုများလည်း အသတ်ခံကြရသည်။ ထိုစဉ်က မောင်းတောမြို့သည် မုဂ္ဂဟစ် တို့၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရောက်နေခဲ့သည်။ အစိုးရက အမှတ်(၅)ဗမာ့သေနတ်ကိုင် တပ်ရင်းကို စစ်တွေမှတစ်ဆင့် ရေတပ်အကူအညီဖြင့် စေလွှတ်လိုက်သည်။ မောင်နီ ကျေးရွာနှင့်ခရမ်းတန်းကျေးရွာတွင် အပြင်းအထန်တိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ မုဂ္ဂဟစ်တို့ ဆုတ်ခွာ ကြရသည်။ ၁၉၄၈ခု နိုဝင်ဘာလ(၁၀)ရက်နေ့တွင် မောင်နီကျေးရွာကို မီးရှို့ဖျက်ဆီး သည်။ တွေ့သမျှ မွတ်စလင်လူကြီးလူငယ်ကျားမ မရွေးတိုက် သတ်ပစ်သည်။ နရာပရ၊ ငခန်းဒေါ်ခါ၊ ဆစ်ဒါပရ၊ ကန်ဒါကဒါ၊ ကျေးရွာများကို အမှတ်(၅)ဗမာ့သေနတ်ကိုင် တပ်ရင်းက မီးရှို့ဖျက်ဆီးပစ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု မောင်တောသို့လာရောက်စဉ်၊ မောင်းတောနှင့်ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်များမှ အထက်ပါ ဖျက်ဆီးမှုများကို တင်ပြကြသည်။ ၁၉၅၀ပြည့်နှစ်၊ မတ်လ(၁၀)ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုက ဝမ်းနည်းကြောင်း မိန့်ခွန်းပြောကြားသည်။

၁၉၅၅ခုနှစ်အတွင်း ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနု၊ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဦးဘနု၊ ဦးဘနုတို့ ဘူးသီးတောင်နှင့်မောင်တောမြို့နယ်များသို့လာရောက်ပြီး နိုင်ငံရေးစည်းရုံးဟောပြော ပွဲ၊ လူထုစည်းဝေးပွဲကျင်းပပြုလုပ်ရာ အခြားသောရှမ်း၊ ကချင်နှင့်ကရင်တို့ကဲ့သို့ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာပွတ်စလင်များကိုလည်း တိုင်းရင်းသားကန်းတူ အခွင့်အရေးပေးမည်ဖြစ် ကြောင်း အသီးသီးပြောခဲ့ကြသည်။

သို့သော်လည်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက ၁၉၆၂ခုနှစ် မတ်လတွင် အာဏာသိမ်း မြီးနောက် ရခိုင်ပြည်နယ်ပြောက်ပိုင်းပွတ်စလင်ပြည်နယ်- ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေသတ်မှတ်ရေးမှာ ဖျက်ပြယ်သွားသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုဟင်ဂျာရခိုင်ပွတ်စလင် တို့က ၎င်းတို့ဘိုးဘွားစဉ်ဆက်ပွားစွာကြီးပြင်း အခြားဒုက္ခရောက်လာခဲ့ကြသော ရခိုင်ပြည် မြောက်ပိုင်းဒေသတွင် ၎င်းတို့၏သွေးသားရင်းချာများ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်၊ လုံခြုံရေး ၎င်းတို့၏ ဘဝကိုကာကွယ်ရေးအတွက် ကိုက်ပွဲဝင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်လည်း ဝမာပြည်သားပါ

ရခိုင်ပြည်ရှိ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များသည်လည်း မြန်မာတိုင်းရင်းသားများထံမှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာပြည်တွင်စစ်မှန်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတူ၍မရှိပါ။ “အကယ်၍သာ သုတို့(ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များ)ကို ဝမာတိုင်းရင်းသားအဖြစ် မရပါက ကျွန်တော်တို့လည်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖြစ် မခံယူသင့်ပါ” ဟု မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းတစ်ဆူသမ္မတကြီးစပ်ရွှေသိုက်က မိန့်ခွန်းပြောကြားခဲ့သည်။

ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် ထိုစဉ်က သမ္မတကြီး စပ်ရွှေသိုက်က ရခိုင်ပြည်ပြောက်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်များသည် ဧကန်ပင် ဝမာတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု တစ်စုဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ မောင်းတောသို့ ခြိတ်လက်ဂျာလာရောက်လည်ပတ်စဉ်က ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်များကို ကြိုတင်အကူအညီပေးရန်အတွက် ဝမ်းနည်းကြောင်းပြောပြီး ရခိုင်မွတ်စလင်ဖြစ်သည်ဟု ပြောခဲ့သည်။

ရခိုင်မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ မွတ်စလင်များသည် နိုင်ငံတော်အပေါ်လက်ရှိ အစိုးရအပေါ် သစ္စာရှိကြသည်။ သမ္မတအာဇီဝ တရားမျှတသော နည်းလမ်းဖြင့် ဝမ်းဇာကိုရှာဖွေလုပ်ကိုင်စားသောက်ခဲ့ကြသည်မှာ ဘိုးဘေးဘီဘင်များ လက်ထက်ကတည်းက ယခုကိုင်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ရေးဟိုက်ပွဲကာလများအတွင်း ဘူးသီးတောင်၊ မောင်းတော၊ ကျောက်တော်၊ ရသေ့တောင် စသည့်ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မြို့နယ်များမှ မွတ်စလင်များသည်လည်း လွတ်လပ်ရေးရယူရေးအတွက် အခြားသောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနည်းတူ ၎င်းတို့၏အသက်၊ သွေး၊ ခွေး၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတော်အတွင်း ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးအတွက် ရခိုင်ပြည်ပြောက်ပိုင်းရှိ မွတ်စလင်များက တာဝန်သိစွာထိန်းသိမ်းပေးခဲ့ကြသည်။ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခဲ့ကြသည်။

သမိုင်းအရ (Maghs)ဟု အမည်တွင်ခဲ့သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာရခိုင်များကို တိုင်းရင်းသားဟုပေးသည်။ အကယ်၍သာ ရခိုင်မွတ်စလင်များကို ဗုဒ္ဓဘာသာ

သတ်မှတ်ပေးလိုက်မည်ဆိုလျှင် ဗမာတိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ရခိုင်တိုင်းရင်းသား အဖြစ်သတ်မှတ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်-ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ရခိုင်-မွတ်စလင် မှ ဘာသာကို ဖယ်ရှားလိုက်လျှင် ရခိုင်ဟူသည့် လူမျိုးသာဖြစ်ပါမည်။ ရခိုင်ပြည်ရှိမွတ်စလင်များ သည် သူတို့ကိုသူတို့ ဗမာတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထဲမှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတစ်မျိုး အဖြစ် အစဉ်တစိုက် အရေးပေးနေထိုင်လာခဲ့ကြသူများဖြစ်ကြောင်း ခံယူပြောဆို ကြသည်။ ဗမာလူမျိုးနှင့်တန်းတူအခွင့်အရေးပေးမည်ဟုပြောပြီး ဘေးဖယ်ထားသည့် ဘုရားရှင်၊ သဘောထားဆုံးဖြတ်ချက်မှာ စိတ်ပျက်စရာကောင်းပါသည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ အစ္စလာမ်ဘာသာသည် အေဒီ ၇၈၈ ခုနှစ်မတိုင်မီကပင် ရခိုင်ပြည်သို့ရောက်ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သည်။ ကြင်နာမှု၊ စာနာမှုတို့ဖြင့် လူမှုကျင့်ဝတ်များကို ဆောင်ရွက်ရင်းဖြင့် ဒေသခံများမှာ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်အများအပြား ဖြစ်လာကြ သည်။ ဗမာတစ်ပြည်လုံး အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်အများအပြားဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုနောက်ပိုင်းမှစပြီး အစ္စလာမ်ဘာသာသည် အရေးပါသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာရေးကိုအခြေခံကာ ရခိုင်ပြည်တွင် ယဉ်ကျေးမှုတိုးတက်ထွန်းကား လာသည်။ ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာပင် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့်အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် ရခိုင်လူမျိုး များည်အကိုပဟာ မာတူနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ဒဂုန်းပြားများ၊ အလံများ၊ တံဆိပ်များ တွင် အာရဘီ၊ ဟာရမ်၊ ပါရှန်ဘာသာစာဖြင့် အစ္စလာမ်တို့၏ ယုံကြည်ချက် “ကလိမာ” ကိုရေးထိုးထားသည်။ ရခိုင်ပြည်တွင် ပါရှန်ဘာသာ စာ၊ စကားသည် ရုံးသုံးဖြစ်သည်။ တို့အချိန်က ရခိုင်ဘုရင်များမှာ အစ္စလာမ်ဘာသာကို အလေးထားကြပြီး အစ္စလာမ် အာသာအမည်အုပ်များ ပေးထားကြသည်။

ရခိုင်ပြည်ကို ၁၈၂၅ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှတို့သိမ်းပိုက်ပြီးသောအခါ ရခိုင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များကို ရခိုင်မွတ်စလင်များအား မုန်းတီးစေရေး စိတ်ဓာတ်သွင်းပေးပြီး သွေးခွဲအုပ်ချုပ်သည်။ ယခုတိုင်ဘာသာရေးအရ သွေးခွဲအုပ်ချုပ်သောစနစ်ကို ကျင့်သုံး နေကြသည်။ ခေတ်ဆန်သော၊ ခေတ်မီသော၊ ကမ္ဘာဆန်သော အတွေးအခေါ်မဟုတ် ပေ။ လူတို့၏မြင့်မားတိုးတက်သော ဉာဏ်ရည်၊ ကြံစည်စိတ်ကူးမှုများအရသာ လူ့ဘောင်အဝ တိုးတက်မည် ဖြစ်သည်ကို ခေတ်သမိုင်းကထင်ဟပ်နေပါသည်။ ဖာမီနိုင်ငံရုံးက ကုလား နိုင်ငံပြားသားဟုထင်စေရန် အင်္ဂလိပ်ကသွေးခွဲသပ်လျှို့ ခုံရာ ထူနေတိုင်ဖြစ်နေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အပြားသောတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများကဲ့သို့ပင် ရခိုင်ပြည်

မြောက်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်တို့သည် ထိုဒေသတွင် သမိုင်းစဉ်ဆက် အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ လုံလောက်သော လူဦးရေ ရေယာအကျယ်အဝန်းရှိသည်။ ဘာသာရေးအရ မုန်းတီးမှု၊ ခွဲခြားမှု မပြုလျှင် မှန်ကန်မျှတစွာတွေးလျှင် ရခိုင်မြောက်ပိုင်း မွတ်စလင်များမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ဖြစ်သည်ကို ငြင်းပယ်ဖုံးကွယ်၍ မရပါ။ မျက်စိစွတ်မိတ်ပြီးလည်း ငြင်းပယ်ဖုံးကွယ်လျှင်တော့ သိမ်ဖျင်းရာရောက်ပါသည်။ သမိုင်းစဉ် ရှိပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသီးသီးတွင် သူတို့၏ ဓလေ့စရိုက်အစဉ်အလာ ထုံးတမ်းနှင့်အညီ နာမည်အမျိုးမျိုးမှည့်ခေါ်ကြပါသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုင်းပြည်အသီးသီးမှ လူမျိုးစု အမျိုးမျိုးတို့သည် ၎င်းတို့၏ ဓလေ့စရိုက်နှင့်အညီ နာမည်အမျိုးမျိုးပေးကြသည်။ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များကလည်း အစ္စလာမ်ဘာသာအမည်ကိုပေးကြသည်။ ပိုမိုသိရှိလည်း အချို့က အမျိုးသားအမည်ကိုပေးကြသည်။ ပိုမိုနှစ်သက်ကြသည်။ သည်မြေမှာ မွေးဖွားသည်မြေမှာကြီးပြင်းလာရသည့်ကလေးတစ်ယောက်ကို နိုင်ငံခြားသားဟုပေါ်သင့်၊ မသုံးသင့်ပါ။ အစ္စလာမ်အမည်တွေ့လျှင်ပင် ကုလားဟု နှိမ့်ချခေါ်ကြသည်။ အစိုးရက နားမလည်ဟန်၊ မသိဟန်ဆောင်သည် ရှက်ဖွယ်ရာပင်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြားဘက်တိုင်းရင်းသားများကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်များမှာ ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ သမိုင်းဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များရှိပါသည်။ အစ္စလာမ်အမည်၊ အစ္စလာမ်ဟုပြောရုံဖြင့် နိုင်ငံခြားသားမဟုတ်ပါ။ ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ရှမ်း၊ ပွန်၊ ဗမာစို့သည် ဗမာပြည် သည်မြေမှာမွေး၊ သည်ရေသောက်ပြီး အတူတကွနေထိုင်လာကြသည်။ ရုပ်သွင်လက္ခဏာကြည့်ရုံဖြင့် မည်သည်လူမျိုးဆိုသည်ကို ခွဲခြားသိနိုင်သည်။ ရခိုင်ပြည်ရှိ အစ္စလာမ်ဘာသာကိုးကွယ်ကြသူ ရခိုင်လူမျိုးများမှာလည်း ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများရှိပါသည်။ အခြားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသီးသီးမှာလည်း ၎င်းတို့မြတ်နိုးချစ်ခင်ခဲလးစားဖွယ်ရာ ဓလေ့ထုံးစံတမ်းများရှိကြသည်ပင်။ ရှေးပဝေသဏီနှစ်ပေါင်း(၁)ထောင်ကျော်ကာလ ကိုတည်းကပင် ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်များသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအနေဖြင့် နှစ်ပရိစ္ဆေရကြာမြင့်စွာ နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ဗမာပြည်သား အဖြစ်ပေါက်ဖွားနေထိုင်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားမည်သို့သော ခွဲခြားမှုမျိုးနှင့်သုံးနှုံးဆက်ဆံစေကာမူ ယင်းသို့ခွဲခြားနှိပ်ချိတ်ပြောဆိုခြင်းသည် မကောင်းပါ။ တရားမဝင်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ ဖြစ်

ဥပဒေနှင့်မညီပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်ဖြစ်သည့်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်းရှိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မွေးဖွားကြီးပြင်း ရပ်တည်နေသော သူတိုင်း လူမျိုးဘာသာ ကျား၊ မ အသက်အရွယ်မရွေး နိုင်ငံသားဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည်။ ရခိုင်မြောက်ပိုင်းရှိ ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ တိုင်းရင်းသားမွတ်စလင်များဖြစ်ကြပေသည်။

ယနေ့ အချို့သော အဆင့်မြင့်အရာရှိကြီးများကိုယ်တိုင်ပင် ရခိုင်ပြည်၏ ရေမြေသဘာဝ၊ သမိုင်းဆိုင်ရာအကြောင်းအရာများကို ပြန်လည်လေ့လာခြင်းမရှိ ကြပါ။ သမိုင်းဆိုင်ရာအထောက်အထား အချက်အလက်တို့ကို လေ့လာမှတ်သားမှု မရှိကြပဲ မျက်ကန်းမျိုးချစ် သဘောလွဲမှားစွာ လက်ခံထားကြသဖြင့် စောဒကတတ် နေရသည်။ ဆင်ခြေတက်နေခြင်းသည် အမှန်ကိုသိမြင်နိုင်စေရန် တင်ပြနေခြင်း ဖြစ်သည်။

ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်တို့သည် သူ့ဘုံကိုယ်သူတို့ ဝမ်းပြည်သားပါ ဟုမပြောခဲ့လျှင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ မဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ သို့သော်လည်း မ ဆ ပ လ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ မွတ်စလင်များ ရွေးချယ်တင်မြောက်ပိုင်ခွင့် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိခဲ့ကြသည်။ စုလ်တန်အာမက်နှင့် အဗ္ဗူလာတို့ လွှတ်တော်တွင် ပါလီမန်အမတ်များအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းခံရသည်။

အထက်ပါ ဆောင်ရွက်ချက်သည် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းရှိမွတ်စလင်များကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည့် သက်သေသာဓကဖြစ်သည်။ ရခိုင် မြောက်ပိုင်းရှိ ၉၅% သောမွတ်စလင်များကို စာရွက်ပေါ်တွင် မင်ဖြင့်လိုင်းလေး တစ်ချက်တားရုံဖြင့် နိုင်ငံခြားသားဖြစ်လျားသည်ဟု လုံးဝကရားပျံ့တပူ မရှိပါ။ မလုပ် သင့်ပါ။ မလိုအပ်ပါ။

အကယ်စင်စစ်ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် အခြား သောတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများနည်းတူ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတစ်စုဖြစ်သည်။ သူတို့မှာလည်း အခြားသောတိုင်းရင်းသားများနည်းတူ ကန်းတူအခွင့်အရေးရှိပါသည်။ ရိုဟင်ဂျာ-ရခိုင်မွတ်စလင်တို့လည်း ဗဟုပြည်သား ပြန်ဟုတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု များထဲမှ တစ်မျိုးသော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဖြစ်သည်။ ဗဟုပြည်သားဖြစ်ပါသည်။

ရိဟင်္ဂာမ္ဘတ်စလင်တို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြတ်မိုးသူများပါ

၁၉၆၀ပြည့်နှစ် အေပြီလ(၂)ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့၌ ပြုလုပ်သည့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် အမ်အေ ဂတ်ဖာ၏ ပြောကြားချက်များမှ ကောက်နုတ်ချက် များကို အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြပါသည်-

“အချို့သော ရခိုင်ခေါင်းဆောင်များက ရိဟင်္ဂာမ္ဘတ်စလင်တို့ကို မလိုတမာ စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဝါဒဖြန့်မှုများ ပြုလုပ်ကြသည်။ ရိဟင်္ဂာမ္ဘတ်စလင်တို့သည် ပါကစ္စတန်နီ ရိတ်ဓာတ်ရိပြီး ပါကစ္စတန်နှင့်ပေါင်းလိုကြသည်”ဟု ဝါဒဖြန့်ပြောဆိုသည်။

အမှန်တကယ်မှာမူ ဥပဒေကိုလေးစားလိုက်နာသူများဖြစ်ကြပါသည်။ ဗိုလ်လက်က ရိဟင်္ဂာမ္ဘတ်စလင်တော်အပေါ် သစ္စာရှိကြသည်ကို သဘောကျနှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ကြောင်းပြောပါသည်။ ရိဟင်္ဂာမ္ဘတ်စလင်များအား အဆက်မပြတ် နှိမ်နင်း နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်းကြောင့် စစ်တွေခရိုင်မှ ဆော်ဒီအာရေဗျသို့ထွက်ပြေးကြသည်။ စိတ်သဘောထားသေးသိမ်သော ရခိုင်ခေါင်းဆောင်များကြောင့် ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် ရိဟင်္ဂာမ္ဘတ်စလင် ၃၀၇ ရွာ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရသည်။ ရိဟင်္ဂာမ္ဘတ်စလင်(၁)သိန်း ကျော်သတ်ဖြတ်ခံရသည်။ (၈)သောင်းကျော်မှာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သို့ထွက်ပြေးပြီး ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေထိုင်ကြရသည်။

ဖျက်ဆီးမီးရှို့ခံရသော ကျေးရွာများမှာ အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်-

မြေပုံမြို့နယ်	ကျေးရွာပေါင်း	(၃၀) ရွာ
မင်းပြားမြို့နယ်	“	(၂၇) ရွာ
ပေါက်တောမြို့နယ်	“	(၂၅) ရွာ
မြို့ဟောင်းမြို့နယ်	“	(၅၈) ရွာ
ကျောက်တော်မြို့နယ်	“	(၇၈) ရွာ
ရသေ့တောင်မြို့နယ်	“	(၂၁) ရွာ
ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ်	“	(၅) ရွာ
ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်	“	(၅၅) ရွာ
မောင်းတောမြို့နယ်	“	(၈) ရွာ
	စုစုပေါင်း	(၃၀၇) ရွာ

အထက်ပါကျေးဇူးများမှ တွက်ပြေးကြသူများ၏ လယ်ယာမြေများ၊ သူတို့ ပိုင်ဆိုင်သောပစ္စည်းများကို ရခိုင်တို့က သိမ်းပိုက်သည်။ ပါကစ္စတန်လူမျိုးများနှင့် တွင်းသို့ဝင်လာသည်ဟု ရခိုင်ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြသော ဘုံပေါက်သာကျော်၊ ဗိုလ်ရန်နောင်၊ ဗိုလ်ရန်ကင်းတို့သူတို့က ကောလဟလသတင်းပေးမှု၊ သတင်းလွှင့်မှု မှာများယွင်းပါသည်။ သူတို့၏သတင်းပေးမှုကြောင့် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ ဌာနေ ရခိုင်မွတ်စလင်များ၏ ကျေးဇူးများမီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်းခံရသည်။ လူများသေကြေ ပျက်စီး ရသည်။ ကုလားတန်ဖြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းမှ နတ်မိမြစ်အထိ အစဉ်အလာ သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက် အခြေချနေထိုင်လာသော ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ ဓွေးရပ် ဇာတိပြေကို လုံခြုံရေးအာပခံချက်ပေးရန် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုတွင် တာဝန်ရှိပါသည်။

မူဂျာဟစ်တို့က ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မည်သည့်ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်းကို မျှဖျက်ဆီးခြင်းမပြုပါ။ ဘယ်သို့သော စိတ်ဓာတ်ကျဉ်းမြောင်းသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအား ကောလဟလထုတ်လွှင့်ခွင့်ပြုပါသနည်း။

၁၉၂၁ ခုနှစ်တွင် ကောကယ်ယူသော သန်းခေါင်စာရင်းအရ မောင်းတော ပြို့နယ် တူလာဟလီရွာတွင် ရခိုင်လူမျိုးတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှမရှိပါ။ သို့သော်လည်း ဦးနုအစိုးရသည် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ကျေးရွာများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးစေပြီး ရခိုင်လူမျိုး များကို ရိုဟင်ဂျာတို့၏ ပိုင်ဆိုင်သောလယ်မြေ၊ ပစ္စည်းများအား ခွဲဝေပေးခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာတို့ကို မောင်းခိုလှုပ်သူ၊ သောင်းကျန်းသူဟူ၍ စွပ်စွဲသည်။ အမှန်တကယ်တွင် မူသောင်းကျန်းသူများမှာ ရခိုင်သောင်းကျန်းသူများဖြစ်သည်။ ဖမ်းဆီးခံရသောသူ များမှာ မွတ်စလင်မဟုတ်သူ ရခိုင်လူမျိုးများသာ ဖြစ်ကြသည်။

မောင်းတောပြို့နယ်မှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို မောင်းနှင်ထုတ်လိုသော ဆန္ဒစိတ်၊ အစိုးရကပင်ကွေးကောင်းတွေးနိုင်သည်။ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့အစား မွတ်စလင်မဟုတ်သူ ရခိုင်များကို အစားထိုးလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဆိုပါက “လူသား အတားအဆီးမူဝါဒ”ကို အစိုးရကချမှတ်ပြီး အစိုးရက ကျူးလွန်လုပ်ဆောင် နေခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။

ရခိုင်ပြောက်ပိုင်းရှိ ရိုဟင်ဂျာတို့၏ကြေကွဲဘွယ်ရာ အခြေအနေကို အစိုးရက စိတ်မဝင်များပဲ လစ်လျူရှုနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေအရ ရပိုင်ခွင့်များကို ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်တို့ ပြန်လည်မရရှိကြပါ။ အစိုးရကပင် အစိုးရအရာရှိများကပင် မင်းတို့ ကုလားကျော်(ခိုင်ငြိမ်းဘေးကျော်) ဟူသော မူဝါဒကို လူသိရှင်ကြားပြိမ်းခြောက်ဝါဒဖြန့်

နေသည်။ အစဉ်တစိုက် ရိုဟင်ဂျာအပေါ် တိုက်ခိုက်လုယက်ဖျက်ဆီးနေသည်ကိုပင် သူတို့တော့နိုင်ငံတွင်းကဘာကြောင့်တွက်မသွားသလဲဆိုပါလျှင် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင် တို့သည် ရခိုင်ပြည်(မြန်မာမြေ)တွင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း(၁၃၀၀)ခန့်ကတည်းက အစဉ်တစိုက်နေလာခဲ့ကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်ကို အဖိုးရက ပညာရှင်များ၊ ပညာတတ် များက သိရှိနားလည်သင့်ကြသည်။

ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် ပါကစ္စတန်လူမျိုး၊ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံသား များမဟုတ်ကြပါ။ ထို့ကြောင့်ပါကစ္စတန်အဖိုးရက သူတို့ကိုလက်မခံကြပါ။ ဥပဒေအရ သူတို့သည်မြန်မာနိုင်ငံသားများဖြစ်ကြသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရက သူတို့ကိုအကာအကွယ်ပေးရမည်။ အာမခံချက်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အဖိုးရကိုယ်တိုင်က မွတ်စလင်ဆိုသည်ကို မလိုလားပေ။ သို့ဆိုပါလျှင် သူတို့(ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်)ကို ဘယ်သူ့ကို၊ ဘယ်နိုင်ငံက ခိုလှုံခွင့်ပေးမှာပါလဲ။ သူတို့ဘယ်ကို သွားကြ ရမှာလဲ။ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့အနေဖြင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၊ ဥပဒေချိုးဖောက်သူများ ငါဇော်ကားဂုတ်စက်ခြင်းမှ ကင်းဝေးအောင် ကာကွယ်ကုသခွင့်၊ သက်သာခွင့်မရကြပဲ ကံမကောင်းဖြစ်နေကြသည်။

ထို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်နယ်ပေးလျှင် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း ကုလားတန်မြစ် အနောက်ဘက်ကမ်းမှ နက်ဖြမ်းအရှေ့ဘက်ကမ်းအထိ မောင်းတော၊ ဘူးသီးတောင်၊ ရသေ့တောင်အနောက်ပိုင်းပြို့နယ်များရှိ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ နေရင်းဒေသ များကို အစိုးရအာမခံချက်ပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကျွန်ုပ်တို့ ရိုဟင်ဂျာခေါင်းဆောင် များကနားလည်သကဲ့သို့ မြန်မာအဖိုးရအနေဖြင့်လည်း စာနာစိတ်၊ အသိတရား၊ သမိုင်း ကြောင်း လေ့လာနားလည်လက်ခံကြရမည်ဖြစ်သည်။

ပါလီမန်အတွင်း စုလ်တန်အမတ်(၁၉၀၁-၁၉၈၁)က ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း ရှိ ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင်များသည် အစဉ်အမြဲပင်သူတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံသားဟု ဇော်တုတ်ပြောကြပြီ ပြန်မှ၊ အဖိုးရများကဲ့သို့ဖြစ်တည်မွေးဖွားလာရကြောင်း၊ အခြား တိုင်းရင်းသားများနည်းတူ တည်သော အခွင့်အရေးများရကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အစဉ်တစိုက်တင်ပြပြောကြားခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် မြန်မာပြည်သားပါ ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်ခွဲတုတ်ရန်မိလ်ကးမရှိပါ ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ခွဲထွက်ခွင့်တောင်းခံ မည်မဟုတ်ပါ။ ဗုဒ္ဓဟာသာပြစ်ရုံဖြင့်၊ မွတ်စလင်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဘေးဖယ်ထား သည်မှာ အဖိုးရအပေါ် ကျွမ်းပြောင်းရာရောက်ပါသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မွတ်စလင်များသည် တိကျသည့်နယ်မြေဒေသ တိကျပြည့်စုံသည့် လူဦးရေ အစဉ်အလာရှိသည့် လူမျိုးတစ်စုအဖြစ် ရှေးနှစ်ပေါင်း ထောင်ချီပြီးနေလာခဲ့ကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားအဖြစ် ပြည့်စုံသည့်လူမျိုး စရိုက် လက္ခဏာရှိသည်ကို လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး၊ မုန်းတီးမှုမထားပဲ မှန်ကန်ဖြောင့်မတ်စွာ တွေးဆသူအနေဖြင့် အာယာတ၊ အစွဲအလန်းမထားရှိသူအနေဖြင့် ဘယ်သောအခါမှ ငြင်းနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမွတ်စလင်များသည် ဒေသတစ်ခုအတွင်းတွင် လူမျိုးစုတစ်စု အနေဖြင့်ရှေ့ပဝေသဏီကပင် နေလာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း တွင်နေလာခဲ့စဉ်တလျောက် ဂုဏ်ယူဝင့်ကြားဘွယ်ရာ ယဉ်ကျေးမှုစေလှထုံးစံ သမိုင်းရှိသည်ကို ငြင်းကွယ်ဖျောက်ပစ်၍မရပါ။ အစွဲလမ်းဖြစ်ရုံ၊ အစွဲလမ်းအမည် မှည့်ခေါ်ထားရုံဖြင့် နိုင်ငံခြားသားဟုသတ်မှတ်ထားခြင်းမှာ တရားမျှတမှုမရှိပါ။

ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များသည် နှစ်ပေါင်းများစွာပင်ဒုက္ခပြီးဒုက္ခတိုးရန်ဆိုင် တွေ့ကြုံခဲ့စားလာကြရသည်။ လူလုပ်သည့်ဂမ်းနည်းဘွယ်ရာ ဇာတ်လမ်းဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာတို့ကို တစ်ယောက်ပကျန် နိုင်ငံတွင်းမှ ငဟင်းနှင့်ထုတ်လိုသည့် လူ့ဆော် မှုများကို အစိုးရခေါင်းဆောင်များကပင် သပိုင်းကိုပလေလာပဲ မသိကျိုးကြည့်ပြုပြီး ဆောင်ရွက်နေကြသည်ဟု အမ်အေဂတ်ဖာက ငရားသားတင်ပြထားသည်။

အမ်အေဂတ်ဖာသည် ၁၉၀၁ ခုနှစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာဒေါင်းကျေးရွာ၌ မွေးဖွား သည်။ ဒက္ကာတက္ကသိုလ်မှ ဘီအေဘွဲ့ ရသည်။ ဘီတီ ကို၁၉၃၀ခုနှစ်နှင့် ၁၉၃၃ ခုတွင် အလိဂရာ တက္ကသိုလ်မှရသည်။ ၁၉၃၁ ပြ ၁၉၄၂ခုနှစ်ထိ ရခိုင်ပြည်နယ် ကျောင်းများတွင် ဘူးသီးတောင်ပြိုင်နယ် အရာရှိအဖြစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၇-၁၉၅၉ထိ စစ်တွေအနောက်ပိုင်းပဲခူးနယ်မှ ပါလီမန်အမတ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြောက်ခဲ့ပြီး ပုတင်အစိုးရလက်ထက်တွင် လွှတ်တော်အတွင်းဝန် အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနအတွင်းဝန်အဖြစ်လည်းကောင်း တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဥပဒေပြုစဉ်

“ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံကို မိခင်နိုင်ငံအဖြစ် အစဉ်တစိုက်ရှေ့ပဝေသကိ
ဏတည်းက နေထိုင်လာကြသည်ဘိုးဘွားများ၊ ၎င်းတို့၏သားသမီးများ မျိုးဆက်(၂)
ဆက်မှဆင်းသက်လာကြသူများ၊ မိဘများရော သူ့ကိုယ်တိုင်ပါ မြန်မာပြည်တွင်းတွင်
မွေးဖွားလာကြသူများသည် နိုင်ငံသားဖြစ်သည်။ စကားပြောအဆို ရုပ်သွင်
လက္ခဏာချင်းကွဲပြားမည်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစဉ်အဆက်မွေးဖွား
နေထိုင်လာသူများသည် မြန်မာနိုင်ငံသား တိုင်းရင်းသားဖြစ်သည်။

(နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဥပဒေဥပဒေ ပုဒ်မ-၄၊ ပုဒ်မခွဲ-၂)

၁၉၄၇ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေက နိုင်ငံသားတစ်ယောက်ဖြစ်
ရန်အောက်ပါအတိုင်းအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်-

- (၁) လူတိုင်းလူတိုင်း မိဘ(၂)ဦးသည် မြန်မာတိုင်းရင်းသားတစ်မျိုးဖြစ်လျှင်၊
- (၂) မြန်မာအပါအဝင် လူတိုင်းသည်မြန်မာနိုင်ငံ၏ပိုင်နက်နယ်ပယ်
အတွင်း မွေးဖွားလျှင် အဘိုးအဘွားတို့သည် မြန်မာတိုင်းရင်းသားများ
ဖြစ်လျှင်၊
- (၃) လူတိုင်းလူတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဒေသတစ်ခုခုတွင် မွေးဖွားပြီး
မိဘ(၂)ပါးစလုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတည်ပြုသည့် အချိန်တွင်
အသက်ရှင်လျက်ရှိနေလျှင်၊
- (၄) လူတိုင်းလူတိုင်း အင်္ဂလိပ်လက်အောက်၊ မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင်
မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဒေသတစ်ခုခုတွင်မွေးဖွားပြီး ၁၉၄၂ခုနှစ်
ဇန်နဝါရီလ(၁)ရက်အထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စဉ်ဆက်မပြတ်(၈)နှစ်မှ
(၁၀)နှစ်ကြာထိ ဝေးလွှာခဲ့လျှင်၊

သို့သော်လည်း ၁၉၄၈ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံသားပြုမှု၊ ဖြစ်မှုဥပဒေသစ်ကို ထပ်မံ
ကန့်သတ်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဥပဒေပုဒ်မ-၄ အရ
အနည်းဆုံးမျိုးဆက်(၂)ဆက်(မိဘ၊ ဘိုးဘွား)မှ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်
လာခဲ့ပြီး၊ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဒေသတစ်ခုခုတွင်မွေးဖွားလျှင်-

နိုင်ငံသားဖြစ်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ တစ်နှစ်အတွင်းမှတ်ပုံတင်ကိစ္စရရှိရန် လျှောက်ထားပါက မှတ်ပုံတင်ကိစ္စပြားထုတ်ပေးမည်ဖြစ်သည်။

ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင်များသည် ၁၉၄၇ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်ပြုရေးဆွဲပြီး ရွှေ့ကောက်ပွဲကာလ ၁၉၄၈-၆၂ ခုနှစ် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ်၊ ၁၉၆၂-၈၈ခု မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ဦးနေဝင်းအုပ်စိုးစဉ်ကာလအတွင်း နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်လွှာတင်စရာမလိုပဲ နိုင်ငံသားကိစ္စများရရှိခဲ့ကြသည်။ ဤသည်ကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်သည့်ကာလမှ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု ကြည့်ဆောက်ရေးအဖွဲ့လက်ထက်ထိ ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင်များကို ဆန္ဒမဲပေးခွင့် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရွေးချယ်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။

မစ္စတာဂန်မာကန်သည် ဗြိတိသျှအစိုးရလက်ထက်တွင် ရိုဟင်ဂျာတို့၏ ဂုဏ်ယူဘွယ်ရာကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ အဗ္ဗဒူလာဂမားသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးတွင် အတွင်းဝန်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။ ဦးရာရှစ်နှစ်အမေရိကန်သို့ ခေတ္တသွားရောက်လည်ပတ်စဉ် စူလ်တန်အာမက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ(၁၉၄၇)ရေးဆွဲရေးပက်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ရသည်။ စူလ်တန် အာမက်၏ဇနီး အေးညွန့်၏ ဖခင်ဦးဖိုးခိုင်၊ ဟာဂျီအဗ္ဗဒူလ်ခိုင်ရတ်၊ အဗ္ဗဒူလ်ဘရှား၊ ဦးရာရှစ်၊ စူလ်တန်မာမွတ်၊ အဗ္ဗဒူလ်ဂမား၊ မစ္စတာဆီဗန်၊ မစ္စတာအဇာမိတို့သည် ရိုဟင်ဂျာကိုယ်စားလှယ်ပါလီမန်အမတ်များဖြစ်ကြသည်။ စူလ်တန်အာမက်သည် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု၏ ဝန်ကြီးအဖွဲ့တွင် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီး ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီခေတ် ဦးနေဝင်းလက်ထက်တွင် အဘူဟူစိန်၊ ဒေါက်တာအဗ္ဗဒူလ်ရာဟင်၊ ဟဗားငုံချုပ်ရှေ့နေ အဗ္ဗဒူလ်ဟိုင် မူဇဖာအာမတ်၊ မွတ်စ် တာဝ်ခကျော်သိန်း၊ မွတ်စ်တပ်စ်အာမက်၊ ဆလက်အာမက်၊ အိယတ်စ်အာမန်အူလာ တို့အပါအဝင် အခြားသူများသည် ရခိုင်ပြည်နယ်ပြည်သူ့ကောင်စီအဖွဲ့ဝင်များ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်သည်။

၁၉၈၇ ခု ရွှေ့ကောက်တင်မြောက်ရေး ဥပဒေအရနိုင်ငံသားတိုင်းဆန္ဒမဲ ပေးခွင့်ခွင့်ရရှိပါသည်။ နိုင်ငံပြားအားဖြင့် အဖွဲ့ပေးပိုင်ခွင့်လည်းမပြု၊ ပါတီထူထောင်ခွင့် လည်းမရှိပါ။ ပေကုဒေသကိုးကော်ရေးအတွက် ကျောင်းသားလူငယ်များအဖွဲ့ချုပ် ပါတီနှင့်လူ့အဖွဲ့အရေးအတွက် ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ ဟူ၍ ပါတီ(၂)ခုပေါ်ပေါက်

လာခဲ့သည်။ ပါတီ(၂)ခုလုံးမှာ ၎င်းတို့၏မဲဆန္ဒနယ်မြေမှ ဆန္ဒမဲ ၈၀% ဖြင့် အနိုင်ရကြသည်။ မောင်တောနှင့်ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်(၂)ခုလုံးမှ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူ ၇၅% ကမဲပေးရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြသည်။ (၁၉၉၆ ခု စက်တင်ဘာလထုတ်၊ အာရှလူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးကော်မရှင်က မြန်မာနိုင်ငံထုတ် ကိန်းကဏန်းများသည် မှီငြမ်းအထောက်အကူပြုနိုင်သည်မဟုတ်၊ မှားယွင်းသည်ဟုဆိုထားသည်။)

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် အမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ်ပါတီက မဲဆန္ဒနယ်(၄)ခုဖြစ်သည့် ကျောက်တော်-၁၊ မင်းပြား-၁၊ မြောက်ဦး-၂၊ စစ်တွေ-၂ တို့တွင် အနိုင်ရသည်။ ကမန်အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်က အထောက်အပံ့ပြုသည်။ အားပေးသည်။

ပါတီတွင် ရိုဟင်ဂျာခေါင်းစဉ်ကို အမည်ကိုသုံးခွင့်မပြုပေ။ လူ့အခွင့်အရေးအတွက်အမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ်ပါတီက ၁၉၉၀ပြည့်နှစ် ဩဂုတ်လ(၃၁)ရက်နေ့တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့်ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးဟူသည် သမိုင်းအကျဉ်းစာအုပ်ငယ် ထုတ်ဝေသည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင်ဟပ်ပတော်အစိုးရက ၁၉၉၀ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို လက်မခံပယ်ဖျက်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံကိုပုံဖော်သည်။ ခမ္မီးစည်းရုံးရေးပါတီမှ ဦးစံသာအောင်ကို ၀.၇% ဆန္ဒမဲဖြင့် ရခိုင်လူထုကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် တင်သွင်းသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ၁၈၂၅ ခုနှစ်မတိုင်မီကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံတွင်း အခြေချနေထိုင်လာကြသူများသည် မြန်မာနိုင်ငံသား၊ မြန်မာတိုင်းရင်းသားဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အထက်ပါဥပဒေအရ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် တိုင်းရင်းသားဖြစ်ကြသည်။

သမ္မတကြီး မင်းရွှေဘိုကက “ကျွန်တော်တို့ကဲ့သို့ပင် ရိုဟင်ဂျာတို့သည် မြန်မာတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသည်။ ရိုဟင်ဂျာနှင့်ရှမ်းတို့မှာ နိုင်ငံသားဖြစ်ရာတွင် ခြားနားမှုမရှိပါဟု သိန်ကြားခဲ့သည်။”

၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဟပ်ပတော်က အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ရိုဟင်ဂျာတို့ နိုင်ငံသားကိစ္စရရှိရန်ခက်ခဲလာသည်။ ၁၉၇၄ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တစ်ပါတီစနစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို သွတ်သွင်းပေးသည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်ပိုင်းတွင် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်(၃)သိန်းခန့်၊ ဘင်္ဂလားပေရှုနိုင်ငံတွင်းသို့ ပြေးဝင်ခိုလှုံသွားရာ၊ နိုင်ငံတကာဖိအားပေးမှုကြောင့် ပြန်လည်လက်ခံရသည်။ အဖိုးရက ၎င်းတို့ကိုပြန်လည်လက်မခံဘဲ

ခြင်းမှာနေသေးသည်။ ၁၉၇၉ခုနှစ်မှသာ မြန်မာနိုင်ငံသားအဖြစ်ပြန်လည် လက်ခံ
သည်။

၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံသားဥပဒေသစ်ထပ်မံထုတ်ပြန်သည်။ ၁၉၈၉
ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံသားကပ်ထုတ်ပေးရန် နိုဂင်ဂျာတို့လျှောက်ထားသော်လည်း မည်သည့်
ကပ်ထုတ်မပေးပါ။ လုပ်ငန်းရှင်၊ အတတ်ပညာရှင်(၁၀)ယောက်သာ အစိမ်းရောင်
ကပ်ရကြသည်။ (၆)ယောက်မှာ လာဘ်ငွေအတော်များများပေးရသည်ဟု အာရှ
လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့က ဆိုသည်။

နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် ၁၉၈၂ ခုနှစ်နိုင်ငံသားဥပဒေ

အထူးသဖြင့်ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို တိုင်းရင်းသားမဟုတ်ဟုခွဲခြားခြင်းပြုထားသဖြင့် ၁၉၈၂ ခုနှစ်နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ဥပဒေကိုပြင်ဆင်သင့်သည်ဟု ကလသမဂ္ဂမှ ပါမောက္ခ ယိုကိုတာ ကအစီရင်ခံတင်ပြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်မှု ဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာအခြေခံစည်းမျဉ်း စံနှုန်းများ ထိခိုင်းမောက်သည်။ ထွက်ပြေးကြရသောနှင့်ထုတ်ခြင်းခံရသော ရိုဟင်ဂျာရခိုင် မွတ်စလင်များအား ၎င်းတို့အခွင့်အရေးအတွက် အကာအကွယ်မပေးပါနှင့်။ နိုင်ငံသား ဥပဒေကို တိုင်းရင်းသားသည် တစ်စုံတစ်ယောက်၊ တစ်ဦးချင်းနှင့်ဥပဒေဆက်နွယ်နေသော အခြေခံစည်းမျဉ်းပင်ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ပြောက်ပိုင်းရှိ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်များသည် ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံတွင်းတွင် အစဉ်တစိုက်အခြေချမွေးဖွားနေထိုင်လာခဲ့ကြသော်လည်း သူတို့ကိုမြန်မာအစိုးရက မြန်မာ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုသဖြင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးပြီး ဆန္ဒဖော်ထုတ် တောင်းဆိုကြသည်။ လွတ်လပ်စွာသွားလာရေး၊ ပညာရေး၊ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးသာမက နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအခွင့်အရေးကိုပင် မြန်မာအစိုးရက ငြင်းပယ် နှောင့်နှေးသဖြင့် နိုင်ငံတံ့ကာနယ်ပယ်ကိုသာ အားကိုးအားထားပြုနေရသည်။

နိုင်ငံသားဖြစ်နေသူ၊ အခြားနိုင်ငံများကလည်း ၎င်းတို့၏နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုခံရသူအတွက် အကာအကွယ်ပေးရန် အစိုးရတွင်တာဝန်ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာမြို့ပြနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဆင်ပြေစေရေးအဖွဲ့က ကလေးငယ်တိုင်းသည် နိုင်ငံသားရပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ပုဒ်မ- ၂၄(က)တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင်အခြားသောနိုင်ငံသားမဟုတ်ပဲ မိမိနိုင်ငံတွင်းမှာ မွေးဖွားကြီးပြင်းလာသူ ဖြစ်သော်လည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံကနိုင်ငံသားအဖြစ် အာမခံချက်ပေးရမည်ဟု အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်းအပိုဒ်-၁ တွင်ဖော်ပြထားသည်။

ထို့ပြင် ကလေးတစ်ယောက်မွေးဖွားပြီးနောက် မကြာမီအချိန်ကာလအတွင်း မှတ်မှတ်တင်ရမည်။ နာမည်ပေးရမည်။ နိုင်ငံသားအဖြစ်အသိအမှတ်ပြုခွင့်ရှိရမည်။ သက်ဆိုင်ရာနိဂဏ် ဥပဒေနှင့်အညီ အကက်ပါအခွင့်အရေးကိုရရှိစေရမည်။ နိုင်ငံတံ့ကာဥပဒေနှင့်ဆက်နွယ်မှုရှိရမည်ဟု ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ညီလာခံက သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမွေးဖွားပြီး

ကြီးပြင်းလာသောကလေးတိုင်းကို မြန်မာနိုင်ငံက အာမခံချက်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း မည်သည့်ဒေသတွင်မွေးဖွားသည်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံသား တစ်ယောက်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်သောကူညီထောက်ပံ့မှုများပေးရန် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံအစိုးရတွင် ဟောပြောခဲ့သည်။

၁၉၈၅ ခုနှစ်နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဥပဒေပုဒ်မ-၈(ခ)က “တစ်စုံတစ်ယောက်ကို နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းမှ နိုင်ငံသားအဖြစ်မှ နိုင်ငံတော်ကို ရုပ်သိမ်းပယ်ဖျက်ခွင့်ရှိသည်” ဟုပြဋ္ဌာန်းထားရာ ယင်းအပိုင်းသည် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေငြာချက် အပိုင်း ၁၅ နှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်။ သူ၏ တစ်စုံတစ်ယောက်၏ နိုင်ငံသားဖြစ်နေမှုကို မည်သူက တစ်စုံတစ်ယောက်ကမျှ တားဆီးရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိ” ဟု နိုင်ငံတကာလူ့ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေငြာချက်က ဖွင့်ဆိုထားသည်။

ယခင်အခါတုန်းကတည်းက နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူကိုပင် တမင်သက်သက် နိုင်ငံသားအဖြစ်မှ ရုပ်သိမ်းနိုင်သည် ဟု ၁၉၈၅ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၁၉၈၅ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ဥပဒေသည် အမှန်တကယ်အထောက်အကူ မပြုပါ။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် အတွေ့တွေ့ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင်များ ဖမ်းဆွဲမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရွေးချယ်ခွင့်ပေးထားသော်လည်း ရိုဟင်ဂျာ ကိုသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက ရခိုင်ပြည်တွင်အစဉ်တစိုက် အခြေချ နေထိုင်လာခဲ့ကြသော်လည်း ၁၉၈၅ ခုနှစ်ဥပဒေက ခွဲခြားထားသည်။

လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးရုံးများ၏ရှေ့တွင် မြေဖျို၍ လူဖျိုးမပျောက်၊ လူဖျိုးမလူဖျိုး နပျောက်မည်” ဟု ထင်ရှားသောဆိုင်းဘုတ်ကြီးများ ရေးထိုးစိုက်ထူထားသည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ကတည်းကမြန်မာတိုင်းရင်းသား ခရစ်ယာန်များ၊ မွတ်စလင်များ၊ အထူး သဖြင့် ရခိုင်၊ မွန်၊ ကရင်ပြည်နယ်ရှိ ခရစ်ယာန်နှင့်မွတ်စလင်များကို အစိုးရက နှစ်စဉ်တကျမိမိကမ်းကမ်းမှတ်ပြီး လူဦးရေမတိုးပွားစေရန် ဖိနှိပ်နေသည်။ ရခိုင်ရှိ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို ပိုမိုဖိနှိပ်နေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် မွေးဖွားကြီးပြင်းပြီး အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသူ မိဘနှစ်ပါး မွေးဖွားလာသည့် ရခိုင် ရိုဟင်ဂျာကလေးများပင် နိုင်ငံသားကပ်ရရှိရန် လွန်စွာခက်ခဲပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမွေးဖွားသော်လည်း ဘိုးဘွားစဉ်ဆက်တို့၏ မှတ်တမ်းကိုပင် သိခွင့်ရရန် ခဲယဉ်းသည်။ မှတ်ပုံတင်ကဒ်ပျက်စီးပျောက်ဆုံးသွားလျှင် နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်း ပင်ပျက်ပြယ်သွားနိုင်သည်။ စွမ်းရည်ရှိသလောက်တိုးတက်ကြီးပွားနိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်ကြပါ။ ကလေးများ၏ ပိုင်ဆိုင်ရရှိနိုင်သည့်အခွင့်အရေးအပြည့်အဝ မရှိကြပါ။

နိုင်ငံတကာလူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် မဆက်စပ်ပဲ၎င်းတို့၏ ဥပဒေအတိုင်း တရားစီရင်မှုများအတိုင်း နိုင်ငံသားများ၊ တိုင်းရင်းသားများကို ဩဇာလွှမ်းမိုးလုပ်ဆောင်နေခြင်းလောဟု မေးခွန်းထုတ်ရပါမည်။ နိုင်ငံတော်၏ တရားစီရင်ရေး အာဏာ အောက်တွင် ကလေးတိုင်းသည် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးရမည်ဟုလည်း ဥပဒေကဆိုထားသည်။ သို့ဆိုပါလျှင် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ကလေးများသည်လည်း တရားနည်းတူ အခွင့်အရေးရကြရမည်သာဖြစ်သည်။

နိုင်ငံသားတယောက်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းတွင် မွေးဖွားပြီး မှီတင်း နီးကပ်ထိုင်ပါသည်ဟု သက်သေအထောက်အထားပြုရန် သောင်းကျန်းသူလှုပ်ရှားမှုများ၊ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများကလည်း အဟန့်အတားအဖြစ် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ အထောက်အထားအများအပြားသက်သေပြရမည့် မှတ်ပုံတင်ကဒ်ပြားစနစ်ရှိပါသည်။ မှတ်ပုံတင်ကဒ်တွင် လူမျိုးဘာသာထည့်သွင်းဖော်ပြရသည်။ ယင်းသည် နှိမ်ချခြင်း၊ ကာသားရေဖျက်ခြင်းနှင့်ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းတို့ကို ဦးတည်လမ်းခင်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။

ဒုက္ခသည်စခန်းများမှ ပြန်လာကြသော ရိုဟင်ဂျာတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံတွင်း အခြေချနေထိုင်ရန် အခွင့်အရေးရရှိရန်ပင် အခက်အခဲပြဿနာဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်အတွက် ၎င်းတို့တွင်ကလေးများစွာရှိနေပါသေးသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း၏ ထုတ်ပြန်ချက် အပိုဒ်-၁၃ တွင် “ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးရှိ မျိုးနွယ်စုများသည် လူမျိုး ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ၊ သာသနာစကား၊ ဘာသာရေးမတူသော်လည်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုး နယ်မြေလက်ရှိတည်ရှိနေလျှင် သူ၊ သူ့ဖတို့သည် ထိုနိုင်ငံ ထိုလူ့အဖွဲ့အစည်းမှ မဟုတ်ဟု ငြင်းကွယ်ခြင်းမပြုနိုင်ပါ။ သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာတရား၊ ဘာသာစကားကို ပြတ်စွဲပစ်သက်လေးစားခြင်း ပြောဆိုခြင်းကို တားဆီးခွင့်မရှိဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။”

ရခိုင်ရိုးမာင်ကျာမွတ်စလင်တို့၏ လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ

“အို လူတို့ သင့်သွေး၊ သင်ပိုင်ဆိုင်သောပစ္စည်းဥစ္စာ၊ သင်၏ဂုဏ်ယူဘွယ်ရာ ရိုးသားသည်စိတ်ကဲ့သို့ သင်၏အမိခိုင်ကို အတွင်အပြတ်ကားပါ။ တန်ဖိုးထားပါ။”

တမန်တော်မိုဟာမက်

၂၀ရာစု ပထမအလယ်ပိုင်းကာလသည် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့် တို့သည် ဒီမိုကရေစီလူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းအတွက် တောင်းဆိုသောကာလဖြစ်ခဲ့သည်။ မြို့ပြနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျအုပ်ချုပ်ရေး တောင်းဆိုမှု မှာဂုဏ်ယူဘွယ်ရာ လူတို့၏ကြံစည်စိတ်ကူးမှု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းစိတ်ကူးသည် လူ့ဘောင်အဝ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတိုးတက်ရေးအတွက် အချိန်ကာလရှည်လျားစွာ ဆောင်ကျဉ်းပေးပါသည်။ ယင်းဒီမိုကရေစီကျအုပ်ချုပ်ရေးစိတ်ကူးမှာ ကိစ္စကို၏ အတွေးစိတ်ကူးဖြစ်ပါသည်။

အလုပ်ဟူသမျှ လူကစားကမ်းသည်။ မြင့်မြတ်သော ဆင်ခြင်တုံတရားရှိရမည်။ လူ၏ ဉာဏ်ရည်သည် အကန့်အသတ်မရှိ။ ကျယ်ပြောလှသည်။ လှုပ်ရှားမှု ပုံရိပ်ကိုဖော်ပြချိုးကျားရန် ခက်ပါသည်။ လောက၏ အလှတရားသည်လူဖြစ်သည်။ လူသည်စံပြချိုးကျားထိုက်သည်သတ္တဝါဖြစ်သည်ဟု ရှိတ်စပဲယားက “လူ၏ဂုဏ်သိက္ခာ” ကိုဟမ်းမလက်ပြဇာတ်ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။

အသိတရား၊ တွေးခေါ်ပွားစင်ပြင်တုံတရား၊ စာပေတက်မြောက်မှု၊ နှိမ်ချတားမြစ်ပိတ်ပင်ခံရမှု၊ ကျန်းမာရေးပဏာင်းပူ၊ ဆင်းရဲပွဲဟေမှုသည် ဂုဏ်သိက္ခာမရှိနိုင်ပါ။ လူကိုဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသော အကြောင်းအရာများဖြစ်ပါသည်။ အာရှတိုက်တွင် ဒီမိုကရေစီမထွန်းကားနိုင်ပါ။ လူ၏တရားပျာတပူစွမ်းရည်သည် ဒီမိုကရေစီကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သော်လည်း လူကပင်ပျာတပူကို ပြုလုပ်စေတတ်သဖြင့် ဒီမိုကရေစီ လိုအပ်ခြင်းလည်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို လေ့ကျင့်ပေးရန်လူများမှာ ခေတ်မီတိုးတက်မှုမရှိသေးဟု ဒီမိုကရေစီမရေးအတွက် တော်လှန်ရာတွင် အချို့က ဆင်ခြေပေးကြသည်။ ယင်းသို့ဆင်ခြေပေးခြင်းမှာ “စာပတ်လို့ကျောင်းမသွားတာ” ပါတိ ကလေးပြောသကဲ့သို့ဖြစ်နေကြောင်း ဂေါက်တာဘွန်ယက်ဆင်က ပြောသည်။

၁၉၆၂ခုနှစ် ပတ်လ(၂)ရက်နေ့တွင် ပြည်သူ့ကလေးချယ်တင်မြောက်ထားသော ဦးနုအဖို့ရကို ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဂင်းက ဟောပြောသိမ်းသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ

တရားစီရင်ရေးအာဏာနှင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာတို့ကို တော်လှန် ရေးကောင်စီက ထိန်းချုပ်လိုက်သည်။ ထိပ်တန်းစစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များက အာဏာပိုင်များဖြစ်ကြသည်။ စာပေအရေးအသားအားလုံးရပ်ဆိုင်းသွားသည်။ စီးပွားရေးမသမာမှုများ တွက်ကရတ်ပုံစံများ၊ အခြားပြည်သူများအပေါ် ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း၊ အစိုးရကုမ္ပဏီတစ်တရားကျင့်သုံးခြင်း၊ ပြည်နယ်ခွဲထွက်ရေးကို အစိုးရကကောင်းစွာမဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းကြောင့် အာဏာသိမ်းခြင်းဖြစ်ကြောင်း အာဏာသိမ်းအစိုးရက အကြောင်းပြသည်။

စစ်အစိုးရက မြန်မာ့နည်းမြန်မာ့ဟန်ဖြင့် ဆိုရှယ်လစ်စနစ်ကိုကျင့်သုံးမည် ဖြစ်ကြောင်းကြေငြာပြီး တစ်ပါတ်စနစ်ကိုကျင့်သုံးရန် မြန်မာဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ကတူထောင်သည်။ ဆိုရှယ်လစ်နှင့် ဗုဒ္ဓဝါဒပေါင်းစပ်ထားသောဝါဒဖြစ်သည်။ ထင်ရာ ဖြစ်ရာစိတ်ကူးတည်ရာချမှတ်ထားသည့် သဘောတရားဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်“စည်းလုံးညီညွတ်မှု” ယိမ်းယိုင်သဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရစဉ်အချိန်က တိုင်းရင်းသားများအား ကွပ်ပြုခဲ့သည်အတိုင်း စည်းရုံးရေးပပြိုကွဲစေရန်လည်း ပရိယာယ်ထပ်လောင်းထည့်ထားသည်။ ထိပ်တန်းစစ်ဘက်အရာရှိအားလုံးသည် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီဝင်များဖြစ်ကြသည်။ အမှုဆောင်အဖွဲ့ဝင်များလည်းဖြစ်ကြသည်။ အမာခံများဖြစ်ကြသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအာဏာအာဏာဆင့်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့်ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရကို ကျောတောက်နှောက်ခံပြုပေးထားသည်။ သူတို့ကိုယ်တိုင် သန်းချီချမ်းသာအောင် စည်းစိမ်ခံစားရအောင် လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ပြည်သူလူထုကို တစ်ပါတီစစ်အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် လှည့်စားအုပ်ချုပ်သည်။ အထူးသဖြင့်နိုင်ငံတွင်းရှိ ပိုက်စလင်များ၏ လွတ်လပ်ခွင့်အခွင့်အရေးများကိုပိတ်ပင်ချုပ်ချယ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး ပြန်မာဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီခွဲများ ထူထောင်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီဝင်များမှာ ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသာဖြစ်သည်။

၁၉၆၃ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် တော်လှန်ရေးကောင်စီအစိုးရသည် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိဘဏ်များ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ပြည်သူပိုင်သိမ်းသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအားလုံး၊ ကုန်ခြောက်ဆိုင်မှအစ ဆန်ဆိုင် အကြီးကုန်သွင်းအားလုံး ပြည်သူပိုင်သိမ်းသည်။

ပွတ်စလင်တို့၏ သွားလာမှုကိုချုပ်ချယ်ကန့်သတ်ရန် တော်လှန်ရေးကောင်စီ

က ရခိုင်တိုင်းအာဏာပိုင်များကို ညွှန်ကြားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရပြီး
 နောက် လူမျိုးခွဲခြားမှု၊ ဘာသာခွဲခြားမှု စတင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်မှ
 မွတ်စလင်များရန်ကုန်သို့ ခရီးသွားလာခွင့်မပြုတော့ပေ။ အစိုးရဝန်ထမ်းများကို
 တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်မပြုတော့။ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်းတောတွင်ရှိနေသည့်
 ရဲအရာရှိများကို ဝေးလံခေါင်သောနယ်ခြားဒေသများသို့ ပြောင်းရွှေ့ပေးသည်။ အချို့
 သောအဆင့်မြင့်အရာရှိများကို အဓမ္မနှုတ်ထွက်ခိုင်းသည်။ ပင်စင်ပေးသည်။ ထုတ်ပစ်
 သည်။ ရာထူးကိုမပေးပဲထားသည်။ ထို့ပြင် ယခင်အစောပိုင်းကာလများကတည်းက
 ရာထူးခန့်ထားခြင်းခံရသော တရားရေးဝန်ထမ်းများ၊ မြို့ပြဘက်ဝန်ထမ်း
 ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို အကြောင်းပြချက်မရှိပဲ ရာထူးမှရပ်စဲပစ်သည်။
 စာရေးအဆင့်နှင့် မူလတန်းပြဆရာ၊ အရာပများမှလွဲပြီး အခြားသောရာထူးများကို
 ဗမာနှင့်ရခိုင်များ၊ အရှေ့ပါကစ္စတန်မှပြန်လာသော ရခိုင်များကို ရာထူးခန့်ထားပေး
 သည်။

ထို့နောက်ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို စတင်နှိမ်နင်းတော့သည်။
 သတင်းစာဆရာများနှင့် တွေ့ဆုံပြောကြားသည့်အခါ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက ရိုဟင်ဂျာ
 ရခိုင်မွတ်စလင်များကို လှောင်ပြောင်သရော်ပြီး ပြောလေ့ရှိသည်။ ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာ
 တွေ့ရာ “ကလား” တွေကို ဆန့်ကျင်ဖိနှိပ်ရမယ်ဟု ပြောတတ်သည်။ နိုင်ငံပိုင်စာနယ်ဇင်း
 များက ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို နိုင်ငံခြားသားများပမာ စတင်တိုက်ခိုက်
 ရှေးသားကြသည်။

၁၉၆၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ(၇)ရက်နေ့တွင် စစ်အစိုးရ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း
 အချို့ကို ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများက ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြသဖြင့် နှိမ်နင်းရာ
 တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားအများအပြားသေကြကြသည်။ ညသန်းခေါင်အချိန်တွင်
 သမိုင်းဝင်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းကို ချက်နုမိုက်ဖြင့်ဖြိုခွဲပစ်
 သည်။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများပေါ်ပွားစွာ ပြုအောက်တော်လှန်ရေး
 သောင်းကျန်းသူများဖြစ်သွားကြသည်။

၁၉၆၄ခုနှစ်တွင် ဝေယုနယ်ခြား၊ ရှေ့တန်းအင်အားချုပ်ရေးကော်မတီကို
 ဖျက်သိမ်းသည်။ ထိုဒေသကို စစ်တွေခရိုင်ကဏ္ဍစီရင်စုရေးနယ် အောက်တွင်ထားရှိ
 သည်။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ထားရှိသည်။ ရန်ကုန်မြို့ မြန်မာ့အသံမှ
 လွှင့်ထုတ်နေသည့် ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားနှင့် လွှင့်ထုတ်နေသည့်တိုင်းရင်းသား

အစီအစဉ်ကို ဝယ်ဖျက်ရပ်ဆိုင်းပစ်သည်။ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့အစည်းအားလုံး
၁၉၅၆ခုနှစ်က ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ညီညွတ်သောရိုဟင်ဂျာအဖွဲ့၊ ၁၉၅၅ခုနှစ်ကဖွဲ့စည်း
ခဲ့သော ရိုဟင်ဂျာကျောင်းသားများအဖွဲ့၊ ရိုဟင်ဂျာလူငယ်အဖွဲ့၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်
ရိုဟင်ဂျာကျောင်းသားများအစည်းအရုံး၊ ရိုဟင်ဂျာဂျမိယာတွင်အလုပ်အကိုင်အဖွဲ့၊ ရခိုင်
မွတ်စလင်အစည်းအရုံး၊ ရခိုင်မွတ်စလင်လူငယ်များအဖွဲ့စသည်တို့ကို ၁၉၆၈ခုနှစ်တွင်
ပိတ်ပင်တားဆီးခဲ့သည်။

၁၉၆၄ခုနှစ်တွင် (၅၀)တန်း၊ (၁၀၀)တန်း၊ ငွေစက္ကူများကိုဖျက်သိမ်းလိုက်
သဖြင့် ရိုဟင်ဂျာလုပ်ငန်းရှင်များ အကြပ်အတည်းဖြစ်သွားသည်။ ပြည်သူပိုင်သိမ်း
သဖြင့် ရိုဟင်ဂျာကုန်သည်များအင်အားချိနဲ့သွားသည်။ ရခိုင်တို့က ပြည်သူပိုင်ဆိုင်သည့်
မှပစ္စည်းများကို ဈေးချွဲစွာနှင့်ရယူပြီး ပြင်ပမှောင်ခိုဈေးတွင် ပြန်လည်ရောင်းချသည်။
အမြတ်များစွာရရှိကြသည်။ ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာများကြီးပွားချမ်းသာလာကြသည်။ မြန်မာ
ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ခေတ်တွင်ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့မှာ ဓားသွား(၂)ခုကြား
ရောက်နေကြရသည်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီသည် ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင်များကို
ဦးတည်ချက်ထားပြီး ပြောင်ကျကျပင် တိုက်ခိုက်မှုများပြုလုပ်သည်။ ထောင်ပေါင်း
များစွာသော ရိုဟင်ဂျာတိုင်းရင်းသားများ နိုင်ငံတွင်းမှမောင်းထုတ်ခံရသည်။ အိမ်မဲ့
အိမ်မဲ့ဖြစ်ကြရသည်။ ညအချိန်ပညာသည့်အမိန့်မျှမပါပဲ အာဏာကိုအလွဲသုံးကာ
ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို ဖမ်းဆီးသည်။ တရားဥပဒေအကာအကွယ်မပေးပါ။

၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဟိုင်းရင်းသား ရိုဟင်ဂျာများအား မှတ်ပုံတင်ကဒ်
ထုတ်ပေးခြင်းမပြုပါ။ ထုတ်ပေးပြီးသား မှတ်ပုံတင်ကဒ်များကို ပြန်လည်သိမ်းသည်။
ကုလသမဂ္ဂကလေးသူငယ်များအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဥပဒေကိုအစိုးရက ငြင်းပယ်သည်။
မဆလအစိုးရသည် ကျောက်တော်၊ ပြို့ဟောင်း၊ မြေပုံ၊ ပေါက်တော၊ မင်းပြားစသည့်
မြို့များမှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များအား အတင်းအဓမ္မမောင်းထုတ်ပစ်သည်။
ဘူးသီးတောင်မြို့နယ်သို့ လေ့သမင်္ဂတို့ဖြင့် အဓမ္မပို့ဆောင်စေလွှတ်သည်။ အာဏာပိုင်
များက ၎င်းတို့၏အရွှေ့ပပြောင်းနိုင်သော ပစ္စည်းဥစ္စာများ၊ ကျွဲ၊ နွားများ၊ လယ်ယာ
မြေများကို လျော်ကြေးမပေးပဲ အဓမ္မသိမ်းယူသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းတွင် ရိုဟင်ဂျာ
တို့မှာ အမိုးအကာမရှိ ဟင်းလင်းပြင်တွင် အချိန်ကုန်ကားကြသည့်ဘဝရောက်ရှိခဲ့
ရသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် မြန်မာအစိုးရက ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့အား ငင်တို့ရသင့်သော အခွင့်အရေးများပေးမည်ဟု ကတိပြုသဖြင့် ရိုဟင်ဂျာတော်လှန်ရေး သမားများလက်နက်ချကြသည်။ သို့သော်လည်း မဆလ ၊ မဆလ အစိုးရတို့၏ လိင်လည်လှည့်ဖျားခြင်းကို ရိုဟင်ဂျာတို့ခံကြရသည်။

များစွာသော ဗမာ၊ မွတ်စလင်ယောက်ျား၊ မိန်းမတို့မှာ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၊ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုများဖြင့် ဒေသအသီးသီးတွင် နေလာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာစစ်အစိုးရ သည် ဗမာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်ရေးကို အစဉ်တစိုက်စိမ့်ကိန်းချဆောင်ရွက်သည်။ မွတ်စလင်များအား နှိမ်ချရေးကို လိုအပ်သည့်စိမ့်ကိန်းများရေးဆွဲသည်။ ဤကဲ့သို့ပင် မဆလအစိုးရသည် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များအား အမြစ်ပြတ်ခြေမှန်းရေးအတွက် ပျော်ဒီစိမ့်ကိန်းများ ရေးဆွဲလုပ်ဆောင်သည်။

အတွေးအခေါ်ရင့်ကျက်မှု မရှိသော မြန်မာအစိုးရများကြောင့် ကချင်၊ ကုလား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း စသည့်တိုင်းရင်းသား ပညာတတ်ကျောင်းသား များသည် သူပုန်ဖြစ်သွားသည်။ ပြေအောက်တော်လှန်ရေးလုပ်သွားကြသည်။ အစိုးရ သည်နိုင်ငံတိုးတက်ရေးအတွက် ဘာမျှပလုပ်နိုင်ပဲ နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်းသောင်း ကျန်းမှုတို့ဖြင့် ဝန်းရံပိတ်ဆို့ခဲ့ရသည်။

ရိုဟင်ဂျာလွတ်မြောက်ရေးအင်အားစု

၁၉၆၄ခုနှစ် အေပြီလ(၂၆)ရက်နေ့တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်မြေဖြစ်ရေးအတွက် ရိုဟင်ဂျာတို့တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှု စတင်သည်။ ရိုဟင်ဂျာလွတ်မြောက်ရေးအင်အားစု အဖွဲ့အစည်းကို မစ္စတာ ဂျက်ဖက် ဦးဆောင် ၎င်းသည်။ မစ္စဂျက်ဖက်သည် ဘူးသီးတောင်မြို့နယ် အလီဟောင်ကျေးရွာဇာတိ ဖြစ်သည်။ ဒဿနိကဗေဒဘာသာရပ်ဖြင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ဘီအေ ဘွဲ့ ရသည်။ ဝိဇ္ဇာရေး ညီပွဲ ခေတ်သစ်သမိုင်းဘာသာတွဲများကို လေ့လာဆည်းပူးသည်။ ဘီအယ်လ် တက်သည်။ သို့သော်မရပါ။ သူသည်ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှတ်စလင်ကျောင်းသားများ ကောင်း၏ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

မောင်းတောမြို့နယ်၊ ခရမ်းတန်းကျေးရွာ မူလတန်းကျောင်းအုပ်၊ မစ္စတာ ဝုလ်တန်၊ ဒါဗေဓိချောင်းကျေးရွာမှ ရှုမာအလီ၊ မောင်နီကျေးရွာအလယ်တန်း ကျောင်းအုပ် မစ္စအေမန်တို့နှင့် အစိုးရကို နှိတ်လှန်ရေးအတွက်ဆွေးနွေးသည်။

ကမ္ဘာ့မွတ်စလင်နိုင်ငံများမှအကူအညီအထောက်အပံ့ ရရှိရေးအတွက် ဘင်္ဂလား(အရှေ့ပါကစ္စတန်)သို့ကူးသည်။ ထို့နောက် ကရာချီသို့သွားသည်။

ထို့နောက် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံအိရတ်သံရုံးသို့ သွားသည်။ အေ အမ် ကေ တို့လာနီနှင့်တွေ့ဆုံသည်။ ဂျီလာနီသည် သံရုံး၏ ပထမအတွင်းဝန်ဖြစ်သည်။ မစ္စတာ ဂျွာက ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များအကြောင်းကို ရှင်းပြသည်။ ဆူဒန်၊ အယ်လ် ဂိုးဇီယားသံရုံးများသို့သွားရောက်ပြီး လေယာဉ်မောင်းအရာရှိများ အကူအညီရရှိရေး ကြိုးပမ်းသည်။

ဆီးဗီးယား၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ ကူဝိတ်သံရုံးများသို့လည်း ရိုဟင်ဂျာကိုယ်စား လှယ်အဖွဲ့များက သွားရောက်ပြီး အကူအညီတောင်းသည်။ အိဂျစ်၊ မော်ရိုကိုသံရုံး များသို့လည်းကောင်း၊ အခြားဩဇာတိက္ကမကြီးသော နိုင်ငံကြီးများ၏ သံရုံးများသို့ လည်းကောင်း သွားရောက်ပြီး သံတမန်များနှင့်တွေ့ကာ အကူအညီရရှိရေးအတွက် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ အရေးအခင်းများကို တင်ပြခဲ့ကြသည်။

အရှေ့ပါကစ္စတန်(ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်)မှ ဗဒ္ဒဘာသာဝင်ရခိုင်များကို ကုလားတန် ဖြစ်အရှေ့လုက်ပြမ်းနှင့်မေယုလွင်ပြင်သို့ မြန်မာအစိုးရက ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခွင့်ပြု ခြင်း၊ အသေးစိတ်မိမ့်မျက်များဖြင့် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ ပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်း

များကိုလှယ်က်ခြင်း၊ မိန်းကလေးများကို မဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ နေအိမ်များမှ အစမှ
မောင်းထုတ်ခြင်းပြုလုပ်နေသည်ကို ကမ္ဘာနိုင်ငံအသီးသီးက သိနားလည်အောင်
သိနားများသို့ လှည့်လည်တင်ပြအကူအညီတောင်းသည်။

သို့သော်လည်း မဆလအဖို့ရသည် ရိုဟင်ဂျာရခိုင်ပွတ်စလင်များကို ဆက်လက်
ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ဆဲ၊ လှယ်က်ဆဲ၊ မောင်းထုတ်ဆဲဖြစ်သည်။

၁၉၇၈ ခုနှစ်ဒုက္ခသည်များ

၁၉၆၂ ခုနှစ် ဝိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း၏ တော်လှန်ရေးအစိုးရကလာပြီ
ကတည်းကမျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ရှိသူတိုင်းရင်းသားမျိုးချစ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်
စုများ၏ လွှပ်လပ်မှု လူ့အခွင့်အရေးများကို သေချာစွာတွေးပြီး အနိုင်ကျင့်သကဲ့သို့
တိုင်းရင်းသားမွတ်စလင်များကိုလည်း အလားတူဖိနှိပ်သည်။ မြန်မာ့မြေပေါ်မှ
အစ္စလာမ်ယဉ်ကျေးမှုကို ဖယ်ရှားပစ်ရန်ကြိုးပမ်းသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ဗုဒ္ဓဘာသာ
ဝင်များချည်းသာဖြစ်စေချင်သည်။ (သို့သော်လည်း အေဒီ ၇၈၈ ခုကတည်းကပင်
ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် အစ္စလာမ်အယူအဆဖြစ်ထွယ်ဖြူဖြစ်နေသည်။) ရှမ်း၊ ကချင်၊ ကရင်၊
မွတ်၊ ကွန်မြူနစ်များ၊ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များနှင့်ပတ်သက်၍ အကျိုးကိုပျက်စီးထိခိုက်
စေလိုသော၊ ရန်လိုသော၊ မမှန်မကန်ဝါဒဖြန့်စာများကို မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်
ပါတီအစိုးရက ကမ္ဘာသို့ထုတ်ဝေသည်။

သမိုင်း၏ စိရင်ဆုံးဖြတ်မှုကို လွှဲရှောင်၍ ပရိုဗိုင်ပါ။ အတွေးအခေါ်နှင့်
သင်ဘာတရားယူဆချက်များသည်လည်း ထာဝရတည်တံ့ခြင်းမရှိပါ။ ရခိုင်ပြည်သည်
ရေးရာစုနှစ်များစွာကပင် မြန်မာပြည်မနှင့်သီးခြားဖြစ်နေသည်။ ဖြတ်ကျော်နေ
ခက်ခဲသည့် ရခိုင်ရိုးမတောင်တန်းကြီးနှင့် ထူထပ်သိပ်သည်းသော မုတ်သုန်သစ်တော
များက ကာဆီးလျက်ရှိပါသည်။ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းဘင်္ဂလားနယ်နှင့် ရေမြေချင်း
ထိစပ်နေသည်။ သီးခြားလွတ်လပ်စွာပင် ရခိုင်ပြည်တည်ရှိနေခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း
ထောင်ချီပြီး မွတ်စလင်တို့၏ အမြေချနေထိုင်လာခဲ့ရာ ရခိုင်စေသဖြစ်သည်ကို
ငြင်းပယ်၍ မရပါ။

မြန်မာနိုင်ငံသည် တိုင်းရင်းသားဖေါင်းစုံနေထိုင်သည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ရှမ်း၊
ဗမာ၊ မြန်မာ၊ လားရှိုး၊ အီကော၊ လိစူးတို့သည် ဟရုတ်လူမျိုးနွယ်စုများဖြစ်ကြပါသည်။
ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် ၇ ရာစုကတည်းက အခြေချနေထိုင်

ကြသည်။ သို့သော်လည်း မဆလအစိုးရသည် နိုင်ငံခြားသားများဟုသာ ခွန်းတပ်သည်။

၁၉၇၈ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် လူဦးရေ(၅)သိန်းလောက်ကို နဂါးမင်း ကြွယ်ကြွယ်ဖြင့် ရှိ လုံဝကနှင့်တပ်မတော်ပေါင်းပြီး ဘက်လားဒေ့ရှ်နိုင်ငံထဲသို့မောင်းနှင် တပ်သည်။ ဤအသတ်ခံရသည်။ အချို့တောထဲတွင်သေကြသည်။ အချို့ရေနစ် လဲကြသည်။

ထို့ကြောင့် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်မျိုးချစ်တပ်ဦးက မဆလ အစိုးရထံ ကျက်ပါအချက်များကို တောင်းဆိုခဲ့သည်။

- အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့်လွတ်လပ်ခွင့်များရရှိရေး။
- ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးနွေးထွေးခေါ် နိုင်ခွင့်၊
- ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ ဘဝလုံခြုံရေး၊
- ဒေသတွင်းလွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားသွားလာခွင့်ရှိရေး၊
- မတရားဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း၊ တရားရုံးကို ပဏာမပြင်ပျံ့ခြင်းနှင့် ပစ္စည်းများကို မတရားသိမ်းဆည်းမှုမပြုရေး၊
- မလိုလားအပ်သော ဒုက္ခများမပေးရေး၊
- မိသားစုဘဝလုံခြုံစိတ်ချမှု ရှိစေရေး၊ စာပေးစာယူလွတ်လပ်ခွင့်ရှိရေး၊
- ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူဖိုးဘာသာ ကျား၊မ၊ လိင်ခွဲခြားမှု မပြုပဲ လွတ်လပ်သောအခွင့်အရေးများခံစားခွင့်ရရှိရေး၊
- အများနည်းတူ တူညီမျှတသည့် အခွင့်အရေးများရရှိရေး စသည်ဖြင့် အချက်ပေါင်း(၂၂)ချက်ပါဝင်သော တောင်းဆိုချက်ကိုဖော်ပြတောင်း

ဆိုခဲ့သည်။

အထက်ပါတောင်းဆိုချက်ကို ကုလသမဂ္ဂအပါအဝင်၊ နိုင်ငံပေါင်းစုံမှပါဝင်

သည် စာဖွဲ့စာစည်းအသီးသီးသို့ ဖြန့်ဝေတင်ပြခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်းစုံမှပါဝင်သည့် သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာရေးနှင့်ရခိုင်ပြည်နယ်မှ နိုင်ငံတော်မှတ်စလင်များအပေါ် မတရားမှုကျူးလွန်နေခြင်းများကို ချက်ချင်းရပ်ဆိုင်း ပေးရေးအတွက် မဆလ အဖွဲ့ကို ဖိအားပေးရေး ရှင်းလင်းစွာတင်ပြတောင်းဆိုသည်။

အစွဲလမ်းကာသာဝင်များ သက်ဝင်ယုံကြည်သော ဘုရားသခင်ကိုစော်ကား မှုများမပြုလုပ်ရေး၊ လိမ်လည်လှည့်ဖြားသော လူသားချင်းစော်ကားသော ဝါဒဖြန့်ခွဲ များ၊ အကျိုးပျက်စီးစေသည့်ဝါဒဖြန့်ဖြောဆိုမှုများ မပြုလုပ်ရေး၊ မတရားဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ခြင်း၊ နိုင်ငံတွင်းဒေသတွင်း၊ လွတ်လပ်စွာ သွားလာလှုပ်ရှားမှုများကို တားမြစ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ရပ်တံ့ရေးစသည့် လူ့အခွင့်အရေးကိုတားဆီးချုပ်ချယ်မှုများ ရပ်ဆိုင်းပေးရန် တောင်းဆိုသည်။

၁၉၇၈ ခုနှစ် နဂါးပင်းစီမံချက်နှင့် ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်များ

၁၉၇၈ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၆)ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်မှူးကြီး လွန်းတင်ကို ခေါင်းဆောင်စေပြီး ရခိုင်မှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များအား အမြစ်ပြတ်သုတ်သင်ရေး စီမံချက်ကိုဆောင်ရွက်သည်။ တောင်ပဒုကျေးရွာတွင် ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင် လူ့အဖွဲ့အစည်းလေ့လာရေးအဖွဲ့ရှိနေသည်။ တောင်ပဒုရွာသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် မြန်မာနယ်စပ်တွင်ရှိသည်။ ၁၉၇၈ ခု အေပြီလ(၂၂)ရက်နေ့တွင် တောင်ပဒုရွာအနီး တောင်ကုန်းထိပ်မှ စစ်သား(၃၀)ခန့်ပေါ်လာပြီး စစ်သေနတ်များဖြင့် ရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်ဒုက္ခသည်များရှိရာ လူအုပ်ထဲသို့ပစ်ခတ်သည်။ လူအများမှာခြေဦးတည်ရာ ထုတ်ပြေးသည်။ တချို့ကပြစ်ထဲဆင်းပြေးသည်။ အချို့ရေနစ်သေဆုံးသည်။ အချို့ ငွိုက်ထိခံရသည်။ ထိုအချိန်က ပြင်သစ်သတင်းထောက်ဖရန်ဆွာဟွန်ကာရှိနေသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ထဲသို့ ရိုဟင်ဂျာရခိုင်မွတ်စလင်များ(၁)သောင်း(၈)ထောင်ခန့် ပြေးဝင် ထားသည်။

ထွက်ပြေးသူများကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံဖယ်တပ်ရင်းကလည်း လက်မခံပေ။ သို့သော်အချို့က ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်းရောက်နှင့်ကြပြီးဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံတွင်းဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေနေကြသည်။ ရခိုင်လူ့အဖွဲ့အစည်း သမိုင်း ဆိုင်ရာလေ့လာရေးဥက္ကဋ္ဌ ဇီယာရာမန်နှင့်စစ်တကောင်းခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတို့က ကုလသမဂ္ဂဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးထံ တင်ပြသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် အစိုးရကလည်း ပြန်မာအစိုးရက ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များအား အစုလိုက် အပြုံလိုက်နှင်ထုတ်ခြင်းကိုစွဲကို ကုလသမဂ္ဂ၏ အခွင့်အရေးအာဏာသုံးပြီး တားဆီးပေးရန်တိုက်တွန်းသည်။ ရခိုင်ရှိ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ အခွင့်အရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို အာမခံချက်ပေးရန် တောင်းဆိုသည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၃ ခုထိ မြန်မာအစိုးရသည် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များအား ချေမှုန်းသုတ်သင်ရေးကို စနစ် တကျစီမံချက်အဖြစ်ဆောင်ရွက်သည်။ အစိုးရက ဖန်တီးသောပြဿနာဖြစ်သည်။ ရခိုင် ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ဟိုသည် ရခိုင်ပြည်၏ မူရင်းဌာနေတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှ ဒိုးဝင်လာသူများဟု စစ်အစိုးရက စွပ်စွဲပြောကြားသည်မှာ တရား မှုတမူမရှိပါ။ သမိုင်းကိုဖျောက်ပစ်လိုသော တဖက်သတ်ဆန္ဒဖြင့် မျက်စိစုံမှိတ်ငြင်း ကွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

စားစားခဲ သို့ဟင်ကျာမွတ်စလင်များ

၁၉၈၇ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဗိုလ်မှူးချုပ်ဟောင်းအောင်ကြီးက မြန်မာနိုင်ငံ
၏စီးပွားရေးပြဿနာကို ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းထံ စာဖြင့်ရေးသားတင်ပြရာမှ လူထု
အံ့ကြွမှုဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ခု မတ်လတွင် လူပေါင်း(၂၈၂)ယောက်ခန့် အပစ်သတ်
ခံရသည်ဟု ပြောကြားသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ အင်းယားကန်စောင်းမှ တံတားဖြူ
အနီးတွင် ပစ်သတ်ခံရသည်။ မွတ်စလင်ကံများသည်။

၁၉၆၇ခုနှစ် တိုင်းပြည်စီးပွားရေးဆုတ်ယုတ်ကျဆင်းလာစဉ်က တရုတ်လူမျိုးများကို
ပြဿနာရှာပြီး လူထုကိုအာရုံလွှဲပြောင်းသည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင်လည်း တိုင်းပြည်
စီးပွားရေးပြဿနာကျဆင်းလာသဖြင့် တိုင်းပြည်လူထုအံ့ကြွမှုဖြစ်လာသည်အခါ
မွတ်စလင်များဘက်ဦးလှည့်ပေးရန် မိမိပြောပြခဲ့သည်။ များပတ်ပိုင်းရှိ အချို့ပြုစု
တွင်လည်း မွတ်စလင်များကို ပြဿနာရှာကြသည်။ ၁၉၈၄ ဇွန်လ၊ ဇူလိုင်လများတွင်
ရန်ကုန်ရှိ ဝပ်ကွက်အချို့မှ မွတ်စလင်ဘိုဇ် နေအိုင်များကို လူယက်ဖျက်ဆီးကြသည်။

“စနစ်တကျဖွဲ့စည်းထားသော မွတ်စလင်ဂိုဏ်းအုပ်စုတစ်ခုက မြန်မာ့ဗုဒ္ဓ
ဘာသာမိန်းကလေးများကို ဖြူဆွယ်ဖျက်ဆီးနေသည်ဟု ဝါဒဖြန့်လက်ကမ်းစာစောင်
ဖြန့်ဝေပြီး အစိုးရကမွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေး အသိပညာတည်ပြန်သည်။ ၁၉၈၈ခု မတ်လ
(၁၈)ရက်နေ့ လူထုအံ့ကြွမှုပြုလုပ်သည်အခါ မွတ်စလင်ရာပေါင်းများစွာကို ဖမ်းဆီး
ထောင်ချသတ်ပစ်သည်။ လက်ကမ်းစာစောင်ဖြန့်ဝေခြင်းကို ထိုစဉ်ကထောက်လှမ်းရေး
အဖွဲ့မှလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဇူလိုင်လ အစမ်းပွဲကို မွတ်စလင်တို့ပလုပ်ရဲကြတော့
နေ့”

ရခိုင်ပြည်နယ်၊ တောင်ကုတ်မြို့တွင် ပယ်ပြုပလံကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးပြီး
ဗုဒ္ဓဘာသာအစွန်းရောက်များက မွတ်စလင်များကို ပြုပြင်သို့ဟင်ထုတ်သည်။ ပြည်၊
တောင်ကြီးမြို့များတွင်လည်း မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေးလူထုအံ့ကြွမှုပြုလုပ်ပြီး လူထုကို
နိုင်ငံရေးအံ့ကြွမှုမှ မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေးသို့ ဦးလှည့်ပေးပြန်သည်။ မွတ်စလင်တို့
၏ အိမ်များ၊ ဈေးဆိုင်များ၊ ပလံများကို လူယက်ဖျက်ဆီးကြသည်။

၁၉၉၁ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ(၂၁)ရက်နေ့တွင် သက်လေးဒေဂျ်နယ်စပ်ရှိ ရခိုင်
ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ပလံများ၊ စာသင်ကျောင်းများကို ဖျက်ဆီး
ခြင်းများ အရှိန်မြှင့်လုပ်ဆောင်သည်။ ရခိုင်ပြောက်ပိုင်းရှိ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို

ဝိတပ်ကစာနိုင်ကျင့် လုယက်သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီးသဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်းသို့
လာပြေးရာ၊ ၁၉၉၂ ခု ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဒုက္ခသည်စခန်းတွင်
ဒုက္ခသည်ပေါင်း (၂)သိန်း(၇)သောင်းကျော်ခန့်ထိရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်
ပြောက်ပိုင်းရှိ ဘူးသီးတောင်၊ ဟောင်းတော၊ ကျောက်တော်၊ မင်းပြား၊ ပုဏ္ဏားကျွန်း
ဘဝါအစရှိသည့် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရိုဟင်ဂျာရခိုင်ပွတ်စလင်(၁)သန်း(၅)သိန်းကျော်သည်
ရခိုင်ပြည်ပေါင်း(၁၃၀၀)ခန့်ကတည်းကပင် ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာများနှင့်အတူ အေးချမ်းစွာ
နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။

နဝတ အစိုးရကလည်း သမိုင်းကိုမျက်ကွယ်ပြုပြီး ပွတ်စလင်မုန်းတီးရေး
သတ်သင်ရေးမူဝါဒကို စွဲကိုင်ကာ၊ ရခိုင်ပြေပွတ်စလင်ပေးသွားရသော မောင်းထုတ်ခြင်း
ခံရသောပွတ်စလင်များကို ဘင်္ဂလီများ၊ မိုင်ငံပြေးသားများအဖြစ် အစဉ်အမြဲငြင်းကွယ်
လာသည်။

နဝတအစိုးရသည် ဟိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာပွတ်စလင်များကို
ပြစ်ဒိင်သည်နည်းမျိုးစုံဖြင့် အနိုင်ကျင့်သည်။ မိုင်လိုပင်းထက်ပြုနေသည်ဟု အာရှ
လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့က ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂသို့အစီရင်ခံ
တင်ပြသည်။ မင်းတို့နိုင်ငံကိုပြန်သွားကြ ဟု စစ်သားများကအမေပွင့်ထုတ်ကြကြောင်း
မှတ်တိုင်တင်ကမ်းများကိုလည်း သိမ်းကြ၊ကြောင်း၊ ပြေယာ၊ အိမ်၊ အိမ်ပစ္စည်းတိရစ္ဆာန်များ
ကိုပင်သိမ်းပြီး အစုလာမိမဟုတ်ဘဲ ရခိုင်လူမျိုးများကို ခွဲခပ်ပေးကြောင်းလည်း
အစီရင်ခံတင်ပြသည်။ ယခုတိုင်ဘက်လက်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိကြောင်း၊ အာရှလူ့
အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်အဖွဲ့က အစီရင်ခံရေးသားတင်ပြသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်းသို့ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာပွတ်စလင်များ ဝင်ရောက်စတင်
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အစိုးရက ဝဘယံနိုင်ငံရေးရှိလှည့်ပေးထားခဲ့သော်လည်း ယူအင်နီအိပ်
ဝိဟာနှင့် အင်နီအိပ်အဖွဲ့များ၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကိုပင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အစိုးရက
ဆန့်ကျင်တန်ကြွက်သည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများက ရိုဟင်ဂျာရခိုင်ပွတ်စလင်များအား
စာနာစိတ်ဖြင့် ကောက်ပဲပစ္စည်းပေးသည်။ ၁၉၉၂ ခုဖေဖော်ဝါရီလတွင် ရိုဟင်ဂျာ
ပွတ်စလင်ဒုက္ခသည်များ ပြေးသွားရာမှ မိမိတို့အစိုးရကပလိုလားကြကြောင်း၊ ကမ္ဘာ့
ကုလသမဂ္ဂဒုက္ခသည်များအိုင်ရာ ဝဘယံပင်းကြီးရုံးက ဝဘယံနီယူစောလီကြောင်း
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကမ္ဘာ့ပြည်။

၁၉၉၂ ခုနှစ် အေပြီလ(၂၈)ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်း ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းရှိ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ နေရာဒေသဟောင်းသို့ ပြန်လည်နေထိုင်စေရေး မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ရိုသားစွာအရှိအတိုင်းလက်ခံရေး ဘက်လားဒေ့ရှ်နှင့်မြန်မာတို့ နားလည်မှုစာချုပ်လွှာ လက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

ဒုက္ခသည်များပြန်လည်ပို့ရေးကိစ္စတွင် ယူအင်န့်အိပ်ခီအာရ်သည်လည်း ထိုရောက်စွာ မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါ။ ဘက်လားဒေ့ရှ်အစိုးရက ယူအင်န့်အိပ်ခီအာရ်၏ တာဝန်ယူစောင့်ကြည့်မှုမပါဘဲ ဒုက္ခသည်များကို ၎င်းတို့နေရပ်သို့ပြန်ပို့သည်။

၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ပြည်သာယာစစ်ဆင်ရေးဖြင့် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင် လုပ်ငန်းရင်အားလုံးကို ဖမ်းဆီးပြီးအမှုစွဲဆိုခြင်းမရှိပဲ ၃-၄ နှစ်စီထောင်ဒဏ်အပြစ် ပေးသည်။ ၎င်းတို့ပိုင်ခေါ်လာသန်းပေါင်းများစွာနှင့်ပစ္စည်းများကို အဓမ္မသိမ်းယူ သည်။ မောင်းတောမြို့နယ် ဂေါ်ဒူရကျေးရွာ ရွာသား(၈)ဦးကို များကြီးလွန်းတင်၏ တစ်တစ်ဖမ်းဆီးရုံးတင်ပြီးသေဒဏ်ချသည်။

တပ်မတော်၊ ရဲ၊ လဝက၊ အကောက်အခွန် တပ်ဖွဲ့ဝင်များပါဝင်သော နစက (နယ်စပ်ဒေသလူဝင်မှုစစ်ဆေးရေးကွပ်ကဲမှုဌာနချုပ် ဖွင့်လှစ်ပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကို ဟန့်တားကာဆီး နောက်ယှက်နေလျက်ရှိသည်။ အစိုးရက မတရားပြုလုပ်မှုမှန်သမျှကို လစ်လျူရှု နေသည်။ နစကတပ်ဖွဲ့ဝင်များကိုယ်တိုင် တရားစီရင်ရေးအာဏာကိုကျင့်သုံးလုပ် ဆောင်ရွက်နေကြောင်းပြောကြသည်။

ရိုဟင်ဂျာရခိုင်ပွတ်စလင် ဒုက္ခသည်များ ၎င်းတို့နေရပ်ရခိုင်ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းသို့ ပြန်ပို့ရေးအတွက် မြန်မာနှင့် ယူအင်န့်အိပ်ခီအာရ် ကိုယ်စားလှယ် တို့သည် ၁၉၉၃ ခု ဇူလိုင်လ(၅)ရက်နေ့တွင် သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။ ဒုက္ခသည်များ မြန်မာနိုင်ငံရခိုင်ပြည်နယ်သို့ပြန်သည်။ လက်ခံကြသည်။ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်ညွှန်ကြားရေးမှူး မစ္စတာဝါနာ ဘတ္တလာတို့ မြန်မာနိုင်ငံသို့သွားကြသည်။ ယူအင်န့်အိပ်ခီအာရ်ကို မြန်မာနိုင်ငံ ရန်ကင်းမြို့တွင် ဖမ်းဖို့ရန်သဘောတူလက်ခံသည်။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့်မလေးရှားနိုင်ငံတို့ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် လက်ခံခြင်းဖြစ်သည်ဟု သိရသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ် ပေလက်စမြီး ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် နဝတ အစိုးရ

ရိတ်တရားကို လှသားချင်းစာနာပူကင်းပွဲကာ နိုင်ငံတကာဥပဒေစနစ်များကို
အခြေခံ၍ ရခိုင်ရိတ်တရားစနစ်များကို ကိုယ်တွင်းကိုယ်တူးစေကာ အစုလိုက်
ပညာသက်သတ်ဖြတ်မှုများပြုလုပ်ကြပြန်သည်။ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်းတောမြို့နယ်
ရိတ်တရားစနစ်များ၏ကျေးဇူးများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးကြပြန်သည်။ မင်းပြား
နယ်၊ နာလာပါဒ ရိတ်တရားစနစ်ကျေးရွာကို မြေလှန်ဖျက်ဆီးပစ်သည်။
ကျေးဇူးဒေဝ်မော်စပ်နီလာကျေးရွာအနီး မောင်းတောမြို့နယ်မြောက်ဘက် ငါးခဲရ
ကျေးရွာရှိ ရခိုင်ရိတ်တရားစနစ် (၂၀၀)ကို အစုစုပိတ်ဆောင်ပေးခဲ့သည်။

၁၉၉၄ ခု ဩဂုတ်လ အမေရိကန်တွင် ဒုက္ခသည်ပေါင်း (၁၇၆၂၉၇)ယောက်
ကုရဒို ယောက်ကိုချန်ပြီး ကျန်ဒုက္ခသည်များကို ယူအင်နီအိပ်စီအာရ် ထိန်းချုပ်
ကြည့်ရှုဖြင့် ပြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်ပို့သည်။ ၁၉၉၄ ခု နိုဝင်ဘာလ(၁၇)ရက်နေ့တွင်
ကုရဒို လူထုအုံကြွမှုဖြစ်ပွားပြန်ရာ ရခိုင်ကျောင်းသားများက မွတ်စလင်တို့၏
အဆုံးသတ်ဆိုင်များကို လှုပ်ရှားဖျက်ဆီးကြသည်။ (၇)ရက်ဆက်တိုက်ဖြစ်ပွားရာ
ကုရဒို သို့မဟုတ် လီလီဂျီဂျီအား သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ မိလားဒေဝ်မော်စပ်နီလ်ကိုပိ
နိုင်တို့က ခံဖြင့်ပိုင်းပေါက်ကြသည်။ ရခိုင်ပြည်သား ရခိုင်တိုင်းရင်းသား ရိတ်တရား
စနစ်များကို အစုစုပိတ်ဆောင်ပေးခဲ့သည်။ လူပျိုးလူဖျားအရ ဆက်လက်ပြီး ဦးစံချမှပြုလုပ်နေဆဲ
ဖြစ်သည်။

ယိုးဒယားပြည်စာရေးပန်ဟိုးဖြစ်သူ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးမြသင်းက
ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မွတ်စလင်များကို လက်ရှိလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ တိုင်းရင်းသား
အဖြစ်အသိအမှတ်ပြုကြောင်း နိုင်ငံတော်လွှတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်မပြုနိုင်ကြောင်း
အဆင့်မြင့်မညာညင်ကြားခွင့်မပြုနိုင်ကြောင်း၊ နိုင်ငံဝန်ထမ်းအဖြစ်ခန့်အပ်ခြင်းမပြု
နိုင်ကြောင်း ပြောကြားသည်ဟုပါမောက္ခ ပိုက်ကက အစီရင်ခံတင်ပြသည်။ ရိတ်တရား
စနစ်လုပ်ငန်းများ စစ်တော်လှန်ရေးများက အကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အပြစ်ရှာ
ဖွယ်နည်းဆုံးထောင်ချောက်ဖြတ်မှု ပြုလုပ်ကြသည်ဟုဆိုသည်။

ပြန်မာနိုင်ငံသည် တရားစွဲတင်ပြခြင်းမရှိပဲ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရိတ်တရား
စနစ်လုပ်ငန်းများကို သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ အားလုံးမိရင်ခြင်း၊ မတရားအလုပ်စေခြင်း၊
တိုက်ခိုက်ခြင်းကလေးများကို မှီခိုအားကိုးအပါအဝင် နည်းမျိုးစုံဖြင့် နှိမ်ချအနိုင်ကျင့်
ခြင်းပြုလုပ်သည်ဟု အစုရှလူ့အဖွဲ့အစည်းအစုအဖွဲ့ကြည့်ရေးအဖွဲ့က ၁၉၉၄ ခု
ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ဖော်ပြထားခဲ့သည်။

ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို ပြန်မာပြည်သို့ပြန်လည်ပို့ဆောင်လျှင်
အဆင်ပြေလိမ့်မည်ဟု ကုလသမဂ္ဂဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က
ထင်မြင်ခဲ့ခြင်းများမှာ မှားယွင်းသည်ဟု ကုလသမဂ္ဂလူ့ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာ
မင်းကြီးဆာဒါကိုအိုဂါတာ ကအစီရင်ခံစာတွင်ဖော်ပြသသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်လှုပ်ဆောင်မှု

၁၉၉၆ခုနှစ် အောက်တိုဘာလအတွင်းက ရန်ကုန်မြို့ မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေး လက်ကမ်းစာစောင်(၁)စောင်မှ ကောက်နှုတ်ချက်အချို့ကို တင်ပြပါသည်။

“ မြန်မာနိုင်ငံသားများသတိထား”

သမိုင်းအရ မလေးရှားနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံများသည် တစ်ချိန်က ဝတ္တဘာသာနိုင်ငံများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော်မွတ်စလင်တို့၏ ဘာသာရေးချဲ့ထွင်မှု ပြုလုပ်နေသဖြင့် ကံမကောင်းစွာပင် အစ္စလာမ်ဘာသာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြသော မွတ်စလင်နိုင်ငံများဖြစ်လာကြသည်။

အထက်ပါကိစ္စကို နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့က ဖြေပြတ် အောင်ရင်ထဲမှခံစားချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင် ဗမာ့မွတ်စလင်လူ့ အဖွဲ့အစည်းကို ဆန့်ကျင်သူ မလိုလားသူများက ရုန်းရင်းဆန်ခတ်၊ လူထုအုံကြွမှုဖြစ်စေရန် ဖန်တီးပြုလုပ်ခဲ့ကြ သည်။ အစဉ်အဆက်ဆက်ခံအုပ်ဖို့လာခဲ့သော စစ်အဖို့ရများသည် လူထုနှင့်သဘော ထားကွဲလွဲမှုဖြစ်တိုင်း အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များကို ဓားစာခံပြုလုပ်ပြီး လူထုကို အာရုံပြောင်းပစ်လေ့ရှိကြသည်။ ၁၉၈၈ ခု၊ ၁၉၉၆ခုနှစ်များအတွင်း မွတ်စလင် ဆန့်ကျင်ရေးလက်ကမ်းစာစောင်များ ဖြန့်ဝေကာလူထုက အစိုးရအပေါ်မကျေနပ်မှု နှိပ်ငြိမ်းရေးမှ ဘာသာရေးဆီသို့ အာရုံလွှဲပြောင်းပေးသည်။

၁၉၉၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် မွတ်စလင်လူငယ်(၇၀၀)ခန့်ကို ကုန်လှောင်ရုံ တွင်းပိတ်လှောင်ပြီး အသက်ရှူမရ မွန်းကြပ်အောင် ပြုလုပ်ပြီး သေစေသည်။ ဗလီ ဝတ်ကျောင်းအတွင်း ဘုရားဝတ်ပြုနေစဉ် စစ်တပ်ကဝင်ပြီးပစ်ခတ်သဖြင့် ဝတ်ပြုနေသူ လူ(၂၀၀)ကျော်သေကြေသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလနှင့် မတ်လများအတွင်း ကေအင်န်ယူ သောင်းကျန်းသူများကို တိုက်ခိုက်မည့်ထိုးစစ် စစ်ဆင်ရေးကာလများ တွင် မွတ်စလင်များကိုသုတ်သင်ရှင်းလင်းသတ်ဖြတ်ရေးကိုလည်း အဓိကဦးတည် ထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် တပ်မတော်က ကရင်ပြည်နယ်ရှိ နဘူး၊ ကျိုက်ခဲ၊ ပါကလပိုင်၊ မက်ခယ်လကျေးရွာများမှ မွတ်စလင် များကို သေနတ်ဖြင့်ထောက်ပြီး ကရင်လူမျိုးများနှင့်အတူ ထိုင်နိုင်ငံဒို့ကျသည် စခန်းများကိုအဓမ္မမောင်းထုတ်သည်။ လူဦးရေ(၄၀၀၀)ကျော်ရှိသော နဘူးကျေးရွာ

မုန့်ပေါင်းသက်တမ်း(၇၀၀)ရှိသော ဝလီဘုရားဝတ်ပြုကျောင်းကို ဒိုင်းနမိုက်(၆)လုံး
ဖြင့်ဖောက်ခွဲပြီး ဖြိုချဖျက်ဆီးပစ်သည်။ အခြားသောအဆောက်အဦးများကိုလည်း
မီးရှို့ပစ်သည်။

၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့ရှိ မဟာမြတ်မုန့်ဘုရားဆင်းတုတော်ကိစ္စ
ကြောင့် ဘုန်းကြီးများစိတ်ဆိုးသောအခါ အစိုးရက မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေး အုံကြွမှု
ဖြင့်အောင်ကျင်လည်စွာ ဦးလှည့်ပြောင်းပေးသည်။ မန္တလေးမြို့ရှိ ဝလီ(၁၈)လုံးကိုလည်း
ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးသည်။ ၁၉၉၆ ခုမတ်လ(၂၆)ရက်နေ့တွင် သက်န်းဝတ် ဗုဒ္ဓဘာသာ
အထွန်းရောက်စစ်သွေးကြွများက ပဲခူးမြို့ရှိဝလီ(၄)လုံးကို ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးရာ
အတောင်ရဲများ၊ စစ်သားများက လစ်လျူရှု မျက်ကွယ်ပြုထားသည်။ နိုင်ငံတွင်းတွင်
မွတ်စလင်များ လုံခြုံစိတ်ချမှု မရှိကြပါ။ ဇိုရိုမ်ကြောက်ရွံ့နေကြရသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်
တွင်လည်း လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးအထိကရုန်းဖြစ်စေရန် ဖန်တီးသည်။ ၁၄၀၃ခုနှစ်
ကတည်းက တည်ဟောက်ခဲ့သော သန်ဒီနန်းဗလီကြီးကို ဖျက်ဆီးပစ်သည်။ မွတ်စလင်
တို့ဝတ်ပြုရာနေရာများကို ဖမ်းအခြေစိုက်စခန်းများပြုလုပ်သည်။

အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်နှင့် ခရစ်ယန်ဘာသာဝင်များရှိသော တိုင်းရင်းသား
မျိုးနွယ်စု(ရှမ်း၊ ဗျင်း၊ ကချင်၊ မွန်၊ ရခိုင်)ဘာသာဝင်များ နေထိုင်သည့်ဒေသများရှိ
တိုင်းရင်းသားများကို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်လာရေးအတွက် အစိုးရက အထူးအလေး
ထားလုပ်ဆောင်သည်။ ဘာသာရေးအရ နှိပ်ကွပ်သည်။ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးပြဿနာ
များကို လူထုက အာရုံပြောင်းလဲသွားစေရန်၊ ဘာသာရေးအဓိကရုန်းဖြစ်စေရန်၊
လွတ်လပ်ရေးမရမီပေမယ့် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်တွင်ပါ သမိုင်းတလျှောက်လုံးဖန်တီး
ခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်မှာပင် မွတ်စလင်တို့၏ ဘုရားဝတ်ပြုရာဗလီကျောင်း ပေါင်း
(၄၀)ကျော်ဖျက်ဆီးခံရသည်။ နဝကအစိုးရစစ်တပ်များက ဖျက်ဆီးလုယက်သည်ကို
လှစ်လျှူရှုနေသည်။ လက်ပိုက်ကြည့်နေသည်။(နဝတ၏ အစီရင်ခံစာ ၁၉၉၇၊စာ-၉)

မုံရွာ၊ ကျောက်ဖြူ၊ မကွေးတိုင်း၊ ရန်ကုန်တိုင်းတို့တွင် မတ်လ(၁၅)ရက်နေ့မှ
(၂၅)ရက်နေ့အတွင်း အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များနှင့် ဘုန်းကြီးအထိကရုန်းဖြစ်ပွားသည်။
ညိုင်းနိုင်ငံ ခန်းရှင်းသဟင်းဟကြီးက အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်တို့၏ ဝတ်ပြုရာဗလီများ
အားဖျက်ဆီးခြင်းကို စစ်တပ်ကလစ်လျူထားမှုများ ရပ်ဆိုင်းရန်ရေးသားသည်။
အင်္ဂါဆယ်နိုင်ငံများကလည်း အစိုးရကိုယ်တိုင် မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေးကို ပံ့ပိုးပေးနေ
သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ဘုန်းကြီးပေောင်ဆောင်သူထောက်လှမ်းရေး စစ်သားများ

မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေးလက်ကမ်းစာစောင်များဖြင့်ဝေသည်။ ဗလီများကို ဖျက်ဆီးကြသည်။ ပြေနီတုန်းရှိဘုန်းကြီးကျောင်းမှ ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးက ဗလီများကို ဖျက်ဆီးရာတွင် မည်သည့်ကျောင်းကဘုန်းကြီးအစစ်အမှန်တစ်ပါးမျှ မပါဝင်ကြောင်း ပြောဆိုပါသည်။

ကရင်ပြည်နယ်တွင် အစွလာမံ၊ ခရစ်ယန်နှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် နှစ်ကာလကြာမြင့်စွာကပင် ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာအတတ်ကွ နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ မွတ်စလင်ခြေမှန်းသုတ်သင်ရေးအတွက် နဝတ အားရက ဝင်မွေ့သည်။ အဓိကရုန်းပြစ်နေရန် ဖန်တီးသည်။ ကရင်-မွတ်စလင်များ၏ အိမ်အိမ်၊ ဆိုင်များကို ဖျက်ဆီးသည်။ မွတ်စလင်များကို သေနတ်နှင့်ထောက်ပြီး ဝက်သားစားခိုင်းသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင်းသို့ ကောင်းထုတ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရောက်ပြီး မွတ်စလင်များတို့ နဝတ ကလက်မခံဟု ငွတ်ငြင်းသည်။ မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေးကို ဗုဒ္ဓဘာသာကရင်အဖွဲ့က ဝါဒဖြန့်ခြင်း ပြုခဲ့သည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ(၁)ရက်နေ့က ရန်ကုန်၊ ကုက္ကိုင်းအဖေခြံရှိ ဗလီကိုဖျက်ဆီးပြီး ပြေကိုသိမ်းသည်။ မွတ်စလင်သက်ကြီးဂေဟာကိုလည်းသိမ်းသည်။ ရုံးများဆောက်လုပ်သည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းကို ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအဖြစ်တောင်းဆိုခြင်း

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၊ ဘူးသီးတောင်၊ မောင်းတော၊ ရသေ့တောင်မြို့နယ်များ၊ ကလားတန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းမှ နတ်မြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်းဒေသများသည် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများ၏ ဘိုးဘွားစဉ်ဆက်အစဉ်တစိုက် အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသော ဒေသများဖြစ်သည်။ ရာစုနှစ်များစွာကတည်းကပင် နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီသည် ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းကို ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အထက်ဖော်ပြပါဒေသများအား ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရက တိုက်ရိုက်ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်သော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေအဖြစ် ထားရှိပေးရန် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာ-မူဂျာဟစ်ပါတီက တောင်းဆိုထားသည်။

၁၉၆၃ ခုနှစ်မေလ(၁)ရက်နေ့တွင် ရခိုင်မြောက်ပိုင်းကို မေထုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေးဒေသအဖြစ် အစိုးရကဖန်တီးပေးခဲ့ပြီး ၁၉၆၄ခု ဖေဖော်ဝါရီလ(၁)ရက်နေ့ထိ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင်ထားရှိခဲ့သည်။ ရခိုင်မြောက်ပိုင်းမှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များသည် အခြားသောပြန်ဟာတိုင်းရင်းသားများဖြစ်သည့် ရှမ်း၊ ကချင်၊ ကရင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ကယားတို့ကဲ့သို့ ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် နေထိုင်လာခဲ့ကြသူများဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ကွန်ဗင်းရှင်းက နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတိုင်းကိုယ်ပိုင်မွတ်စလင်စွာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ နိုင်ငံတော်သည် တိုင်းရင်းသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ စာပေ၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာတရားတို့ကို ဖွံ့ဖြိုးစေရန်အောင် ကောင်းစွာဖန်တီးပေးရမည်ဟု နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏အစီရင်ခံစာ အပိုဒ် ၂၇တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်အပြားသော လူမျိုးစုဘာသာဝင်အသီးသီးနှင့်အေးအတူပူးအဖွဲ့ ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာ အစဉ်အဆက်နေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ သမိုင်းဆိုင်ရာအထောက်အထားများကို အလေးမထားပါ။ အစွဲလားမိဘာသာကို ယုံကြည်မှု အကြောင်းပြချက်တစ်ခုတည်းဖြင့် ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့ကို တိုင်းရင်းသားမဟုတ်ဟု အစိုးရက ဇွတ်အတင်းငြင်းဆန်နေသည်။

ဥပဒေအရ ရပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးရေးအတွက် ရရှိသည့် သက်တမ်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင်း ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့ကို ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရရှိရေး အမြန်ဆောင်ရွက်ပေးသင့်ပါသည်။ သမိုင်းစဉ်တလျှောက်သည် နယ်မြေတွင်းမွေးဖွားပြီး အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသော ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတို့၏ ဘဝလုံခြုံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာထိန်းသိမ်းရေး၊ လွတ်လပ်စွာလှုပ်ရှားသွားလာနိုင်ရေး၊ စီးပွားရှာနိုင်ရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အဆင့်အတန်းတိုးမြှင့်တင်ပေးရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတစ်ခုအဖြစ် တောင်းဆိုနေခြင်းဖြစ်သည်ကို နားလည်ပေးရန်လိုပါသည်။ သို့မှသာ ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ပြဿနာကိုဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့ တောင်းဆိုကြသော ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းမေယုဒေသ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသအဖြစ် တောင်းဆိုသော အချက်များအနက် အချို့ကို တင်ပြပါမည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- (၁) ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာကထည်ကြဲမွေးဖွားပြီး အခြေချနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ သဘာဝပထဝီဝင်အရ သတ်မှတ်ထားသည့် နယ်နိမိတ်၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာစကားရှိသည်။ ထိုစရိုက်လက္ခဏာများနှင့်အညီ ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် ကျေးရွာများ၊ မြို့ကြီး၊ မြို့ငယ်များတည်ထောင်ပြီး နေထိုင်ကြီးပြင်းလာခဲ့သည်။
- (၂) ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့၏ ဘဝသမိုင်းစဉ်ထွန်းပြောင်သော ကာလများရှိခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၄၃၀ မှ ၁၆၃၈ ခုနှစ်ထိ နှစ်ပေါင်း (၂၀၀)ကျော်တိုင် ရခိုင်ပြည်နယ်ကို မွတ်စလင်ဘုရင်များအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို မွတ်စလင်တို့က ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းစဉ် အခိုင်ကဲသော ကာလဇယားတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်သည် ၁၄ ရာစု၊ ၁၅ ရာစုက သီးခြားလွတ်လပ်သော မွတ်စလင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်နေခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်သည် သဘာဝအတားအဆီး ရခိုင်ရိုးပေတောင်းတန်းကြီးကာဆီးနေသဖြင့် မြန်မာပြည်မနှင့်အဆက်ပြတ်နေပြီး သီးခြားနိုင်ငံအဖြစ်ရပ်တည်နေနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၆၆၅ခုမှ ၁၇၁၀ခုနှစ်ကာလများအတွင်း ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့က ရခိုင်ဘုရင်များကို တင်မြှောက်ပေးသူများ

ဖြစ်နေခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးဝန်ထမ်းများမှာ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်
တို့လက်ထဲတွင်ရှိသည်။ ရခိုင်မွတ်စလင်များလက်ထက်၊ ဝန်ကြီးဌာ
တရားသူကြီးများမှာ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များဖြစ်သည်။ စစ်တောတွင်
သည် မရှိအင်ပါယာအောက်ကုန်သွယ်သောအခါ ရခိုင်မြောက်ပိုင်း
သည်မွတ်စလင်တို့၏ဒေသဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၁၄၄၂ခုနှစ် ရေထိုးထား
သော ကျောက်စာအရ မေယုလွင်ပြင်ဒေသမှ မွတ်စလင်ဘုရင်များ
သည် စာင်းဝ-မြန်မာဘုရင်များနှင့်ပိတ်ဆွဲများဖြစ်သည်ဟု မြန်မာ
သမိုင်းသုတေသနပညာရှင် ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ရေးသားဖော်ပြ
ထားသည်။

(၁) ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့သည် ရခိုင်စုကား၊ ဝါရုန်၊ အာရဗီ၊ ဘဂ္ဂလီ
ဘာသာစကားကို သုံးကြသည်။

(၂) ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် ရေကိုင်ကြသော လူဦးရေ ၉၀% မှာ
ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များဖြစ်သည်။

(၃) အခြားမြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများကဲ့သို့ပင်
ရခိုင်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်တို့မှာ သွင်ပြင်ထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှု
စရိုက်လက္ခဏာများရှိကြသည့် တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသည်။

(၄) အခြားသောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနည်းတူ သွားလာလုပ်တိုင်
နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။

(၅) သမိုင်းစဉ်တွင် အခြားသောတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနည်းတူ ဘဝ
ရှင်သန်ရပ်တည်ရေး၊ လွတ်လပ်လုံခြုံသော ဘဝဖန်တီးနိုင်ခွင့်ရရှိရေး
ရိုဟင်ဂျာတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးမျှတစွာ ရရှိခံစားခွင့်
ရရှိရေးအတွက်သာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသတောင်းဆိုခြင်း
ဖြစ်ပါသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကားတွယ်နေဦးစီးချုပ် ဗိုလ်မှူးချုပ်အောင်ကြီး ပြောကြားသော
မိန့်ခွန်း

၈-၇-၁၉၆၁(မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ)

မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရပြီးကတည်းက လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ကြသော မုဂ္ဂဟာစ် အုပ်စုများ၏ လက်နက်ချပွဲအခမ်းအနားတွင် ကျနော်စကားပြောသည့် ငယ်ပြောကြားလိုပါတယ်(မောင်းတော ဇူလိုင် ၄၊ ၁၉၆၁)။

ရိုဟင်ဂျာဆိုသည်မှာ

ဦးစွာပထမ မေယုလွင်ပြင်ရှိပြည်သူလူထုအကြောင်းပြောပါရစေ။ အရှေ့ပါကစ္စတန်သည် မေယုချိုင့်ဝှမ်းလွင်ပြင်၏ အနောက်ဘက်တွင်ရှိနေပါသည်။ နတ်မိမြစ်အရှေ့ဘက်မှာရော အနောက်ဘက်မှာပါ နယ်ခြားဒေသများနေထိုင်သူများဟာ မွတ်စလင်များဖြစ်ကြပါတယ်။ နတ်မိမြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် နေထိုင်သူများမှာ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြသည်။ အရှေ့ဘက်မ်း မြန်မာနိုင်ငံတွင်းနေထိုင်ကြသူများမှာ မြန်မာနိုင်ငံသား ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များဖြစ်ကြပါတယ်။ အဲဒါကိုကျွန်တော် ရှင်းပြလိုပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံ နယ်စပ်ဒေသများတွင် မျိုးနွယ်တူ လူမျိုးစုများနေထိုင်ကြလေ့ရှိပါတယ်။ တရုတ်နယ်စပ်မှာကဲ့သို့ပင်မျိုးနွယ်တူလူမျိုးစုများ အတူနေထိုင်ကြခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာ-မြန်မာနိုင်ငံ ကချင်ပြည်နယ်စပ်တွင် လိစူးလူမျိုးများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းနေထိုင်ကြသကဲ့သို့ တရုတ်နိုင်ငံဘက်ခြမ်းတွင်လည်း နေထိုင်လျက်ရှိကြပါသည်။ လားဟူ၊ လဝ၊ ရှမ်းလူမျိုးများသည်လည်း တရုတ်-မြန်မာ(၂)နိုင်ငံ နယ်စပ်၊ ဟိုဘက်ခြမ်း၊ ဒီဘက်ခြမ်းတွင် နေထိုင်လျက်ရှိကြပါတယ်။ ဘာသာစကား (၂)မျိုးပြောကြပါသည်။ ထိုင်းနယ်စပ်တွင်လည်း အလားတူပင်ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူပင်အရှေ့ပါကစ္စတန်ဘက်ခြမ်းတွင်ရှိသူများ၏ ဘာသာရေးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ ရိုဟင်ဂျာများ စကားတူကြသည်၊ ဘာသာရေးယုံကြည်မှုလည်း တူကြပါသည်။

ယခုအစည်းအဝေးတွေ့ဆုံပွဲမှ လူတန်းစားအလွှာအသီးသီးကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းကျွန်တော်ပြောလိုပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ဘက်မှာ နေထိုင်ကြတဲ့သူများ၏ ဆွေမျိုးများ၊ တခြားနိုင်ငံဘက်ခြမ်းတွင်ရှိနေနိုင်ပါသည်။ သို့သော်သူတို့သည် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြသည်။ နယ်စပ်တွင်နေထိုင်သူအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ပြတ်သားရပါမည်။ ဥပမာ-ကချင်ပြည်နယ်ကိုကြည့်ပါ။ တရုတ်ပြည်တွင်းနေထိုင်

ကြည့်ကချင်လူမျိုးများသည် တရုတ်နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဘက်ခြမ်းတွင်နေထိုင်ကြသူ ကချင်လူမျိုးများသည် မြန်မာနိုင်ငံသား ကချင်လူမျိုးများဖြစ်ကြပါသည်။ ဒီလိုပဲ ကျွန်တော်တို့ နိုင်ငံဘက်ခြမ်းမှာနေထိုင်သူများသည် ကျွန်တော်တို့ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် သစ္စာရှိကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်ကြသူများကလည်း ပါကစ္စတန်နိုင်ငံကို သစ္စာရှိကြရမှာ ဖြစ်ပါသည်။ ဒီအခမ်းအနားကို တက်ရောက်လာကြသူ ပြူးမီ၊ ပြူးဖများ၊ ရဲဘော်ရဲဘက်များအနေဖြင့် ပါကစ္စတန်ဘက်တွင် ဆွေးနွေးများရှိနိုင်ပါသည်။ ခင်ဗျားတို့ဟာ မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်ကြတယ်ဆိုတာ ပြောပါရစေ။ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် အခိုင်အမာသစ္စာရှိရမယ်ဆိုတာကို နားလည်ဆုံးပြတ်ကြရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ပါကစ္စတန်ရှိ ခင်ဗျားတို့ရဲ့ဆွေမျိုးများကိုလည်း ပါကစ္စတန်နိုင်ငံကိုသစ္စာရှိကြရန် ပြောကြားပေးဘို့ပြောကြားလိုပါတယ်။

ဟူးလွင်းသောလုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခု

ဇာတိတ်သမိုင်းကိုပြန်ပြောင်း ပြောပါရစေ။ ခင်ဗျားတို့သိကြတဲ့အတိုင်း ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များကို ပါကစ္စတန်နှင့်ပေါင်းလိုသည် မဂ္ဂလာဟစ်များဟု ဗမာလူမျိုးများကသိနေကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဒေသမှ ပြည်သူများတွေကြသည်မှာ မွတ်စလင်ဖြစ်သဖြင့် ပါကစ္စတန်နှင့်ပူးပေါင်းသင့်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုသို့သောအမြင်မျိုးဖြင့် ပါကစ္စတန်နှင့် ပူးပေါင်းနိုင်ရေးလှုပ်ရှားမှု ပြုလုပ်နေကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ မဖြစ်နိုင်ပါ။ စစ်ကြီးမတိုင်မီက ဂျာမဏီ-ဘူဒကတန် လှုပ်ရှားမှုဖြစ်ခဲ့သည်။ စစ်ပြီးသော်လည်း မတူးခြားပါ။ ဥပမာ-ပါကစ္စတန်က ကျီးကျွန်းကို မတောင်းဆိုသည်မှာ မှန်ကန်ပါသည်။ ကျီးကျွန်းကို မတောင်းဆိုသလို မေယုခရိုင်ကိုလည်း ပါကစ္စတန်နှင့်ပူးပေါင်းရန်လိုလားမည်မဟုတ်ပါ။ တို့နည်းတူ ကချင်ပြည်နယ်ကိုလည်း တရုတ်နိုင်ငံကတောင်းဆိုမည်မဟုတ်ပါ။ ယူနန်ပြည်နယ်နှင့်ပူးပေါင်းမည်မဟုတ်ပါ။ ယူနန်ပြည်နယ်ထဲတွင် ကချင်လူမျိုးများရှိသော်လည်း ယူနန်ပြည်နယ်နှင့် ကချင်ပြည်နယ်ပူးပေါင်းရန်တောင်းဆိုမည်မဟုတ်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသားများ ဤမေယုခရိုင်ရှိ ရိုဟင်ဂျာများအား တိုင်းရင်းသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် အားနည်းကြပါသည်။ ဤဒေသမှ ပြည်သူအချို့က ပါကစ္စတန်ကို အသိအမှတ်ပြုစေတောင်းတကြပါသည်။ ဤသည်တို့မှာ မြန်မာပြည်သူတို့၏ အဖျားဖြစ်သကဲ့သို့ ဤမေယုလွင်ပြင်ခရိုင်ရှိ ရိုဟင်ဂျာတို့၏ အဖျားလည်း ဖြစ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု

ထို့ကြောင့် ယခုမေယုခရိုင်တွင် နေထိုင်ကြသူများအား မြန်မာတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတစ်စုဟု ကျွန်တော်အတိအလင်းကြေငြာပြောကြားလိုပါတယ်။ ဤဒေသရှိ ပြည်သူတို့ကလည်း မြန်မာတိုင်းရင်းသားများဖြစ်သည်ဟု စိတ်မှာခံယူထားကြစေလိုပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းသာယာစည်ပင်ပြောရပါမည်။ အတိတ်က ကျွန်တော်တို့၏ အများများတို့ခွင့်လွှတ်ရန်ပြောလိုပါသည်။ စစ်ဆင်ရေးကာလများအတွင်း ကျေးရွာများ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်းမျိုးကို ခွင့်လွှတ်ကြစေလိုပါသည်။ မလွှဲရောင်သာသော အခြေအနေများကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအချိန်ကစပြီး ခင်ဗျားတို့တတွေမြန်မာပြည်သားဖြစ်တယ်ဆိုတာကိုလုံးဝနားလည်ခံယူထားစေချင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ်သစ္စာရှိရမည်။ မြန်မာတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဖြစ်သည်ဟု ခံယူထားစေလိုပါသည်။ သို့မဟုတ် သည်နယ်ပြေ၊ သည်ဒေသအေးချမ်းသာယာပြောမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်ယူဆပြောကြားသည်များကို သဘောမပြုပါလျှင် တက်ရောက်နားထောင်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ မော်လဝီများ၊ ရုပ်မိရပ်များ၊ မူဂျာဟစ်ရဲဘော်ဟောင်းများက အချို့သောပြည်သူများ၏ စိတ်ကိုပြောင်းလဲပြုပြင်ပေးရန်ပန်ကြားလိုပါသည်။ အနာဂတ်တွင် ဤဒေသရှိတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ ငြိမ်းချမ်းသာယာတိုးတက်ရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးတို့ကို ပြည်သူတို့နှင့်အတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အဲဒါကိုကျွန်တော်ဦးစွာ ပြောကြားလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

တကယ့်ဆွေမျိုးရင်းချာပက

ဒုတိယအနေနဲ့ ကျွန်တော်တို့တစ်ဖန်မတော်က ဒီဒေသရဲ့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်ကိုပြောကြားလိုပါတယ်။ ခင်ဗျားတို့သိကြတဲ့အတိုင်းမေယုဒေသ/ခရိုင်မှာ လူဦးရေ ၄၇၅ သိန်းရှိပါတယ်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဟာကျဉ်းမြောင်းတဲ့ကမ်းမြောင်ဒေသမှာပဲလုပ်ကိုင်ကြတာဖြစ်ပါတယ်။ စားသုံးမှုမြင့်မားလွန်းခြင်းက ပြည်သူတွေကို ဆင်းရဲတွင်းနက်စေပါတယ်။ ဒီဒေသရှိလူအများစုဟာ ဆင်းရဲကြပါတယ်။ ဒီဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကျွန်တော်တို့အမြင့်ဆုံး အများဆုံးစဉ်းစားနေပါတယ်။ မေယုခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဟာ ဒီဒေသရဲ့စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ကြမှာဖြစ်ပါတယ်။ ခင်ဗျားတို့ကလည်း ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြပါ။ ခင်ဗျားတို့ဟာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ဆွေမျိုးရင်းချာများဖြစ်သည်နှင့်အညီ ကျွန်တော်တို့က ခင်ဗျားတို့ကို တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးပါမည်။

ဝိပဿနာဖြိုးတိုးတက်ရေး

ခင်ဗျားတို့ကျွန်တော်တို့ အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီမံခန့်ခွဲရေးအရာရှိများဟာ ဘာသာရေးယုံကြည်ချက် ဓလေ့ထုံးစံအမျိုးမျိုးတွေရှိနိုင်ကြပါတယ်။ ဘာသာရေး ယုံကြည်ချက်ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့်ဘာသာစကား ကွဲပြားခြားနားခြင်းသည် ပြဿနာ မဟုတ်ပါ။ အမေရိကန်၊ အင်္ဂလန်၊ ရုရှား၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ ပါကစ္စတန်စတဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ များသီးသီးမှာလည်း ဒီလိုပါပဲ။ ဒါပေမဲ့သူတို့တတွေပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်နေကြ တယ်။ ဒါကြောင့် မတူညီမှု၊ ခြားနားမှုတွေကိုဘေးဖယ်ထားပြီး၊ နယ်မြေဒေသ ကွဲပြားတတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ကျွန်တော်တို့အတွေ့ တကယ့်ဆွေးနွေးအရင်းအချာတွေ ဖြစ်တာနဲ့အညီ အတူတကွပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ကြရအောင်လားဗျာ။ မေယုနယ်ခြား ဝင်တန်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဟာ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ကြိုးပမ်းထမ်းရွက်ကြရန် အသင့်ဖြစ်နေပါတယ်။

ဒီဒေသ ဒီနယ်မြေလုံခြုံရေးဟာ အရေးကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့တွေ ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဘယ်လောက်ပဲကြိုးစားကြိုးစား လုံခြုံမှုမရှိရင် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှု ဝင်ရန်ခက်ခဲပါလိမ့်မယ်။ ဒီဒေသရဲ့ကျေးလက်ဒေသများ အေးချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးဟာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ လုံခြုံရေးဟာ ဦးစားပေးဖြစ်ပါတယ်။ ဒေသလုံခြုံရေးအတွက် ရိတ်ကွပ်လူမျိုးစုများ၊ ရိတ်ကွပ်လူထုခေါင်းဆောင်များ၊ ဘာသာရေးဆရာများဟာ တပ်မတော်နဲ့အစိုးရကို သတင်းပေးကြတို့ပြောလိုပါတယ်။ တပ်မတော်နဲ့ပူးပေါင်းကာ စားပြများ၊ သူပုန်များချေမှုန်းကြပါ။

အမိန့်ပါ။

ကာကွယ်ရေးအင်အားဟောင်းကင်းလာသောအခါ သူ့ခို၊ ဟူးပြများအင်အား နှိန့်သွားပြီး ကျေးလက်ဒေသများ အေးချမ်းသာယာလာမှာဖြစ်ပါတယ်။ ငြိမ်းချမ်း လာသည်နှင့်အမျှ ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ပိုမိုဆောင်ရွက်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒေါင့်စ ဘက်စုံက ဒီဒေသစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ကျွန်တော်တို့ အတတ်နိုင်ဆုံး ဆောင်ရွက်နိုင်မှာပါ။ ကျွန်တော်ယခုပြောနေသည်များကိုလည်း မေယုနယ်ခြား အုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီဝင်အရာရှိများ ဖြစ်ကြတဲ့ပိုလ်ဖူးကြီး စိုးပြင့်၊ ပိုလ်ဖူးကြီး ရဲခေါင် တို့ကို လွှဲအပ်တာဝန်ပေးမှာဖြစ်ပါတယ်။ တပ်မတော်ထဲမှာ ဒီလိုညွှန်ကြားချက်ဟာ အမိန့်ပါ။ နိုင်ငံရေးစင်မြင့်မှာ ပြောတဲ့စကားနဲ့တပ်မတော်ထဲမှာပြောတဲ့မိန့်ခွန်းဟာ ခြားနားပါတယ်။ တပ်မတော်မှာ ဒီလိုညွှန်ကြားချက်ရဲ့ဘက်မှာ ထပ်ဆင့်အမိန့်

လိလာပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ စတင်လုပ်ငန်းလုပ်ကြပါစို့။ မေယုနယ်ခြားအုပ်ချုပ်ရေး
ဌာနဖွဲ့စည်းရေးသင်္ချာပြည်သူများရဲ့ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းလုပ်
ကြပါလိမ့်မယ်။

ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုကိစ္စများကို ကျွန်တော်တို့ပံ့ပိုးပေးပါမယ်။ ခုချိန်က
ပြေး ဒီဒေသပြည်သူတို့ရဲ့ ဘာသာရေးကို အကာအကွယ်ပေးပါမယ်။ နှောင့်နှေးမှု
မရှိပဲ ကြိုးပမ်းကြပါမယ်ခင်ဗျား။

နောက်ဆက်တွဲအကြောင်းအရာ အကျဉ်းများ

ရိုဟင်ဂျာတို့သည် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိလူမျိုးနွယ်စုတစ်စုဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း(၁၂၀၀)ကျော်ကာလကတည်းကပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းအခြေချနေထိုင် လာခဲ့ကြသည်။ (နဝတ ထုတ်၊ သာသနာရောင်ဝါထွန်းစေဘို့-စာမျက်နှာ-၆၅)

အေဒီ ၇၈၈-၈၁၀ တွင်းနန်းတက်သော မဟာတိုင်စန္ဒ လက်ထက် ရခိုင်တမ်းရိုး တန်း၊ ရမ်းဗြဲကျွန်းအနီးတွင် အာရပ်သင်္ဘောများနှစ်မြုပ်ခဲ့သည်။ သင်္ဘောစား များနှင့်ကုန်သည်အများစုမှာ မွတ်စလင်များဖြစ်ကြပြီး၊ ၎င်းတို့ကို ဘုရင်တ ကယ်ဆယ်ကာ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ သင့်လျော်သောကျေးရွာများတွင် နေရာ ချထားပေးသည်။ နောင်တွင်ဒေသခံအမျိုးသမီးများနှင့် လက်ထပ်ကြကာ လူဦးရေတိုးပွားလာကြသည်။ သမိုင်းအထောက်အထားများအရ အစ္စလာမ် ဘာသာသည် ဘာသာရေးသုတော်စင်များ၊ ကုန်သည်များဖြင့် ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်း တိုလျှောက်စတင်ရောက်ရှိလာသည်။ (အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ဝေးလက်တီးယား ၁၈၇၉၊ ၈-၁၆)မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် ဒါရ်ဂါခေါ် မွတ်စလင် သုတော်စင်တို့၏ ဂူဂိဟန်များအရ သိနိုင်သည်။ ဘာသာတရားကိုကိုင်ရှင် သောမွတ်စလင်များကြောင့်၊ ဒေသခံလူထုများစွာ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ ဖြစ်သွားကြသည်။(ဦးကြည်ဇော်၊ မြန်မာ့သမိုင်း-စာ-၁၆၀)

အေဒီ ၁၄၃၀ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလားဘုရင် ဂျလာလူဒင် မိုဟာမက်မက်ရှားက စစ်သည်(၅)သောင်းနှင့်အတူ ဝိလ်ချပ်ကြီးဝလီခန်ကို ရခိုင်ကိုစေလွှတ်တိုက် ခိုက်ရာ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ဝလီခန်ကရခိုင်ဘုရင်အဖြစ် ခံယူအုပ်စိုးသည်။ ပါရှန်ဘာသာစကားကို ရခိုင်ပြည်တွင် နှံ့သုံးဘာသာစကားအဖြစ် စတင်သုံးစွဲ သည်။(ဘင်္ဂလား-ပေရှ်လေးလက်တီးယား-စာ-၆၃)

ဂျလာလူဒင်က ဝိလ်ချပ်ကြီး စဉ့်ခန်းဦးစီးပြီး ဝလီခန်ကိုဖြုတ်ချသည်။ ၁၄၃၀ ခုနှစ်တွင် မူလပန်ရှား(ဒုဂျိတ်လူ)ကိုရခိုင်ဘုရင်အဖြစ်နန်းတင်ပေးခဲ့သည်။၁၄၃၀မှ ၁၆၃၀ကို ရခိုင်ပြည်တွင် မွတ်စလင်ဘုရင်များအုပ်စိုးခဲ့သည်။ ယဉ်ကျေးမှု ခေတ်မီတိုးတက်လာခဲ့သည်။ (မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနဂျာနယ်၊ အမှတ်- ၂၊ စာမျက်နှာ-၄၉၃)။

၁၄၃၀ ခုနှစ်မှစပြီး ရခိုင်ပြည်နယ်ကို မွတ်စလင်ဘုရင်များအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

(လေယျကျော်ထင်ဦးဘရှင်ရေး၊ မြန်မာနိုင်ငံသို့အစ္စလာမ်ရောက်ရှိလာခြင်း စာအုပ်-စာမျက်နှာ-၅)။

၁၄ ရာစုနှင့် ၁၅ ရာစုကာလများတွင် ရခိုင်ဘုရင်မွတ်စလင်နိုင်ငံသည် သီးခြား လွတ်လပ်စွာရှိနေခဲ့သည်။ (Geoffery Barraclough ရေး၊ ကမ္ဘာ့သမိုင်းစာစဉ် စာအုပ်(၁၉၇၉)စာမျက်နှာ-၃၃)။

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် မွေးဖွားသည့် ဒတ်ချ်ကျောင်းမှူး၏ မိခင်များမှာ မွတ်စလင် များဖြစ်ကြသည်။ (မြန်မာသုတေသနအသင်း ကျန်းနယ်အမှတ်- ၂ စာမျက်နှာ- ၈၆)။

ရခိုင်မွတ်စလင်မဟာမေဒင်တို့မှာ များသောအားဖြင့်ရခိုင်ဘုရင်နှင့်မြန်မာ ဘုရင်များ စစ်ပွဲများအတွင်းက ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်ခဲ့သူ(ကျွန်)များမှ မွေးဖွား ဆင်းသက်လာကြသူများဖြစ်ကြပြီး ကျောက်တော်နှင့်မြို့ဟောင်းမြို့နယ်များတွင် အခြေချနေထိုင်ကြသည်။(RB smart-P-87)

ထပ်လောင်းဖြည့်စွက်ပြောရပါလျှင် အိန္ဒိယပြောက်ပိုင်းနှင့် ဘင်္ဂလားမု ရခိုင် ပြည်သို့ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်လာကြပြီးသာ မွတ်စလင်သံ့ပန်းများ၊ ရခိုင်ဘုရင် များ၏ သက်တော်မောင့်အဖြစ် ကြေးစားစစ်သားအဖြစ် လာရောက်တာဝန် ထမ်းဆောင်ကြသူများမှတစ်ဆင့်လည်း အစ္စလာမ်ဘာသာရောက်ရှိပျံ့ပွား လာသည်။(Siddiq Khan-စစ်တကောင်း စာ- ၂၅)။

၁၄၄၂ ခုနှစ်ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာအရ မေယျမြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်၊ ကုလားတန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းမှ နှစ်မြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်းထိ နယ်မြေ ဒေသတွင်ရိုဟင်ဂျာပွတ်စလင်များ အုပ်စုခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ထောင်ပေါင်း များစွာကတည်းက ၎င်းတို့၏ရပ်တည်နေထိုင်ခွင့်ကို တောင်းဆိုလာကြသည်ဟု ပုန္တလေးတက္ကသိုလ်ပါပလာကျ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ရေးသားဖော်ပြထား သည်။ ဘင်္ဂလားကိုပွတ်စလင်ဘုရင်များ တိုက်ခိုက်အောင်မြင်သောကာလမှာ အေ.မီ.ရာစုဖြစ်သည်။ အေ.မီ. ၁၄၄၂ ခုနှစ်တွင်ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာ အရတို့စဉ်က ရခိုင်ဘုရင်များနှင့် အင်းဝ-မြန်မာဘုရင်များ အလွန်ရင်းနှီးကြ သည်။(Dr.H:G Luce) ဒေါက်တာသန်းထွန်း၏ဆောင်းပါး၊ ကလျာမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၄ ဩဂုတ်လ-စာ- ၂၇-၂၈) အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်ထုတ် ပုံဂံမတိုင်မီ

ပြန်မာတို့၏ ဘာသာစကားနှင့်သမိုင်း-၁၉၈၅၊ ၁၉၇၆၊ ၁၉၉၇။

၁၆၆၅ခုမှ ၁၇၁၀ ခုနှစ်ထိ မွတ်စလင်တို့သည် ရခိုင်တွင် ဘုရင်များကိုတင်
မြှောက်သူများဖြစ်လာသည်။ ၁၆၆၆ခုနှစ်တွင် ရခိုင်တို့ အုပ်ချုပ်မှုကို မဂိုဘုရင်
ကသိမ်းပိုက်သည်။ စစ်တကောင်းနှင့်ရာဇုတို့ကိုလည်း မဂိုတို့က သိမ်းပိုက်သည်။
ရခိုင်တို့က မြို့ဟောင်းမှ ခုခံနေစဉ်ဒေသခံမွတ်စလင်များက ရခိုင်တို့ကို
တိုက်ထုတ်ပစ်သည်။ ရခိုင်တို့က ကုလားတန်မြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်း မြို့ဟောင်း
ဘက်ခြမ်းကို ကူးသွားသည်။ ၁၇၁၀ ခုကတည်းက မွတ်စလင်တို့မေယုမြစ်ဝမ်း
လွင်ပြင်တွင် အခြေစိုက်နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်မှစပြီး ကုလားတန်မြစ်
အနောက်ဘက်ကမ်းမှ နတ်ဖမြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်း မေယုလွင်ပြင်ဒေသသည်
မွတ်စလင် ရိုဟင်ဂျာတို့၏ အစစ်အမှန်ဒေသဖြစ်သည်။

၁၇၈၅ ခုနှစ်ဘိုးတောင်ဘုရားက ရခိုင်ပြည်ကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်သောအခါ
လှိုင်ပေါင်းများစွာ ဘင်္ဂလားနယ်ထဲသို့ပြေးဝင်ကြသည်။ ကပ္ပကိန် Cox ကံ နေရာ
ချထားပေးသည်။ နောင်တွင် Cox Bazaar ဟုထင်ရှားလာသည်။

၁၈၂၅ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်က ရခိုင်ပြည်ကို သိမ်းပိုက်သောအခါ ရခိုင်လူဦးရေ၏
ထက်ဝက်ကျော်မှာ မွတ်စလင်များဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၄၀)ခန့်က
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တွင် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲဖြစ်သည့်အခါ ဘင်္ဂလားနယ်ထဲသို့
ဝင်ရောက်နေထိုင်သူများက မိခင်မွေးရပ်ဒေသ ရခိုင်ပြည်ထဲသို့ပြန်လည်
ဝင်ရောက်လာကြသည်။ ယိုးကြား ရခိုင်ပြည်နယ်ပြောက်ပိုင်းတွင် လူဦးရေ
၉၀%ထိ တိုးတက်လာသည်။

နိဂုံး

လူ့ဘဝကိုရခဲ့ပါသည်ဟု--- အိန္ဒိယနိုင်ငံမာဂဇတိုင်းသား ကမ္ဘာ့အကျော်ကြား
 တစ်ထင်ရှားဆုံး အတွေးအခေါ်ပညာရှင် အနန္တမေတ္တာရှင် ဘုရားလောင်းတော်
 သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား မြတ်ဗုဒ္ဓက ဟောပြောတော်မူခဲ့ပါသည်။ ရတောင့်ရဲခဲ ဖြစ်တောင့်
 ဖြစ်ခဲလှသော လူ့ဘဝတွင် အသက်ရှင်နေစဉ် ငြိမ်းချမ်းသာယာဝပြောသောဘဝ၊ အစား
 ဆင်န့်ခြင်း၊ အဝတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ အနေအထားရဲခြင်း၊ ဥက္ကဋ္ဌာပေါင်းမှ ကင်းဝေးကင်းဝေး
 လိုသော ဆန္ဒလူတိုင်းရှိကြမည်သာဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် လူသားမျိုး
 နွယ်များ စတင်ဖြစ်တည်နေထိုင်လာကြပြီးမှသာ ဘာသာအယူအဆများ တဖြည်းဖြည်း
 တွင်းကားလာပါသည်။ လူတို့၏ကြံစည်စိတ်ကူးတိထွင်မှုများကြောင့် ကဏ္ဍစုံမှ ဖွံ့ဖြိုး
 တိုးတတ်လာပါသည်။ ဉာဏ်ရည်မြင့်မားထက်မြက်သော လူသားများကြောင့် တိုးတက်
 လာခြင်းဖြစ်သည်မှာ ငြင်းဖွယ်ရာပစ္စုပ္ပန်ပါ။

ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်းမှ ရခိုင်မွတ်စလင် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးနွယ်စုများတွင်
 ဉာဏ်ရည်ထက်မြက်သောကလေးငယ်များ၊ လူငယ်လူရွယ်များရှိမည်မှာ သေချာပါ
 သည်။ ထိုကလေးများကို ပြုစုပျိုးတောင်၍ လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက်
 လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်ပေးလျှင် ၎င်းတို့အသိုင်းအဝိုင်းတိုးတက်နိုင်ပါသည်။ ထိုဒေသမှ
 တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများမှာ သမိုင်းအစဉ်အဆက်နေထိုင်လာကြသည်။ ထိုဒေသ
 သည် အစွလာမ်ဘာသာအယူအဆကွန်းကားရာဖြစ်ခြင်း၊ အစွလာမ်ဘာသာကို
 ကိုးကွယ်ယုံကြည်သူများဖြစ်ကြရုံဖြင့် ၎င်းတို့၏ဘဝကို ချုပ်ချယ်မထားသင့်ပေ။
 လူသားချင်း အနိုင်အထက်ပြုကျင့်ခြင်း၊ နှိမ်ချခြင်းကို မလိုလားကြောင်း မြတ်စွာဘုရားက
 မိန့်ကြားခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာတရားအယူဝါဒများသည် အိန္ဒိယမှလာသော၊
 အာရှရေဗျမမှလာသော အီဟလံ(ဇရာမ)မှ ယုံနဲ့ရောက်ရှိလာသော အယူဝါဒများ
 ဖြစ်သည်ကို တွေးဆဆင်ခြင်တော်မူလိုပါသည်။

မြန်မာ(ပမာ)ပိုင် ဘာသာတို့၌မည်သည့်ဘာသာမျှမရှိပါ။ ဤမြေမပင်မွေးဖွား
 ကြီးပြင်းလာကြသူများကို ဘာသာရေးပစ္စည်းရုံမျှဖြင့် ခွဲခြားနှိမ်ချအနိုင်ကျင့်သော
 လုပ်ဆောင်မှုမျိုးမပြုသင့်ကြပေ။ ကိုယ်ချင်းစာတရားထားရှိသင့်ကြပါသည်။ ဘာသာ
 အယူဝါဒသည် တိုင်းပြည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အဓိကအကြောင်းတရားမဟုတ်ပါ။
 လူ့ဘဝအဓိကဖြစ်ပါသည်။ လူသားကသာ ကိုယ်ပတ်ဝန်းကျင်၊ ကိုယ်နိုင်ငံကို တိုးတက်
 တောင် အောင်အောင်မြင်နိုင်ပါသည်။ ဘာသာကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေခြင်းသည်

ထိုနိုင်ငံအသီးသီးရှိ လူတို့၏ကြံစည်စိတ်ကူးမှု မြင့်မားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ကို
အားကောင်းစွာရှုမြင်နိုင်ပါ။

လေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများ၊ မေတ်အဆက်ဆက်ကခုမတ်ခဲ့သည့် တိုင်းပြည်
စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း ဥပဒေများကို လိုက်နာတက်ကြွရပါသည်။ သို့မှသာ တိုင်းပြည်
တိုးတက်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေစည်းမျဉ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ထင်ရှားပြင်ရာစိတ်ကူး
တည်ရာလုပ်ကိုင်ခြင်းမျိုးမဖြစ်သင့်ပေ။ လူလူချင်းကိုယ်ချင်းစာနာစိတ်ဖြင့် လူတို့၏
အကျိုးအမြတ်အတန်းမြင့်မားအောင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ နှိမ်ချွန်ခြားမှု
မရှိသည့် လူသားဆန်သော အယူအဆအတွေးအခေါ်မျိုးမဟုတ်ပါ။ ဘာသာတရား
တိုင်း၏ အဆုံးအမမှာ လူသားဆန်ရေးကိုယ်ချင်းစာတရားများထားရှိရေးဖြစ်ပါသည်။

တိုင်းပြည်တိုင်း လူ့အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးတွင် ဉာဏ်ရည်မြင့်မားထက်မြက်သော
လူသားများရှိကြမည်သာ ဖြစ်ကြသည်။ ဟိုင်းပြည်၏မည်သည့်နေရာဒေသတွင်ဖွေး
ကြီးသည့်ဖြစ်ပါစေ မည်သည့်ဘာသာဝင်ဖြစ်ပါစေ ဉာဏ်ရည်ထက်မြက်မြင့်မားသူ
များကို စုစည်းပြီး လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်ပေးလျှင် လူလူချင်းနှိပ်ချွန်ခြင်းမပြုသော အတွေး
ကြောင့်ဆင်ခြင်တုံတရားများ ပျံ့ပွားအောင်ပညာပေးစည်းရုံးပြီး ဆောင်ရွက်ကြလျှင်
တိုင်းပြည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နိုင်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာရေးလူမျိုးရေးကို ရှေ့တန်း
ပုဂံတင်၍ လူတို့၏ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုကို အရေးထားကာ တိုင်းပြည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး
အတွက် အစွမ်းကုန်ကြိုးပမ်းအောင်ရွက်နိုင်ရေး ပိုက်တွန်းရေးသားအပ်ပါသည်။

စာတမ်းပြုစုသူ

အရာခံပိုလ် ကျော်သန်း

B.A (Philosophy), R.L.

ပြည်သူ့စစ်နှင့်နယ်ခြားတပ်များညွှန်ကြားရေးမှူးရုံး